

**TÜRKİYE'DE EĞİTİMDE, ÖĞRETİMDE VE İSTİHDAMDA OLMAYAN
GENÇLER (NEET), GENÇ İŞSİZLİK VE EKONOMİK BÜYÜME
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN AMPİRİK ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

Vildan GÖL

Eskişehir 2022

**TÜRKİYE’DE EĞİTİMDE, ÖĞRETİMDE VE İSTİHDAMDA OLMAYAN
GENÇLER (NEET), GENÇ İŞSİZLİK VE EKONOMİK BÜYÜME
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN AMPİRİK ANALİZİ**

Vildan GÖL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İktisat Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Betül YÜCE DURAL

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

06 2022

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

.....'nın“.....
.....”başlıklı tezi .../.../20.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, ...
Anabilim/Anasanat dalında Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı) :	.....	.....
Üye :	.....	.....
Üye :	.....	.....
Üye :	.....	.....
Üye :	.....	.....

.....
Enstitü Müdürü

ÖZET

TÜRKİYE'DE EĞİTİMDE, ÖĞRETİMDE VE İSTİHDAMDA OLMAYAN GENÇLER (NEET), GENÇ İŞSİZLİK VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN AMPİRİK ANALİZİ

Vildan GÖL

İktisat Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Betül YÜCE DURAL

Günümüzde tüm ülkelerin temel sorunlarının başında işsizlik ve istihdam gelmektedir. Bu durumdan en çok etkilenen kesim ise şüphesiz gençlerdir. Türkiye’de genç işsizlik ve eğitimde, öğretimde ve istihdamda olmayan gençlerin (NEET) oranlarına bakıldığında AB ortalamasının çok üzerinde olduğu görülmektedir. Özellikle yönü AB olan bir Türkiye için genç işsizlik ve NEET oranlarının bu denli yüksek olması, Türkiye’yi olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye’de çözüm için en başta eğitim politikalarına yer verilse de cinsiyet algısı, ataerkil toplum yapısı gibi faktörlerin de bir an önce dikkate alınması gerekmektedir. Bu kapsamda çalışmanın ilk amacı Türkiye’de genç işsizleri ve NEET’leri makro ve mikro düzeyde incelemek, uygulanan politikalara yer vermek ve Türkiye’nin AB içerisindeki durumunu göstermektir. İkinci amaç ise ekonomik büyüme ve genç işsizlik ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Birçok çalışma ekonomik büyüme ve genç işsizlik arasındaki ilişkiyi araştırırken NEET’leri baz almamıştır. Bu çalışmada ekonomik büyüme, genç işsizlik ve NEET’ler arasındaki ilişki Okun Yasası temel alınarak analiz edilmiştir. Granger Nedensellik Analizi uygulanarak elde edilen sonuçlarda, uzun dönemde büyümeden ve NEET’lerden genç işsizliğe doğru bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Kısa dönemde ise büyüme ve NEET’lerden genç işsizliğe ve genç işsizlikten büyümeye doğru bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Etki-tepki ve varyans ayrıştırma analizi sonuçları da test bulgularını desteklemektedir.

Anahtar Sözcükler: Türkiye, Genç İşsizlik, NEET, Ekonomik Büyüme

ABSTRACT

EMPIRICAL ANALYSIS OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN YOUTH NOT IN EDUCATION, TRAINING AND EMPLOYMENT (NEET), YOUTH UNEMPLOYMENT AND ECONOMIC GROWTH IN TURKEY

Vildan GÖL

Department of Economic

Anadolu University, Social Sciences Institute, 2022

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Betül YÜCE DURAL

Unemployment and employment are the main problems of all countries today. Undoubtedly, the people most affected by this situation are the youth. Considering the youth unemployment and youth unemployment rates in Turkey, who are not in education, training or employment (NEET), it is seen that they are well above the EU average. Especially for a Turkey whose direction is EU, the high rates of youth unemployment and NEET affect Turkey negatively. Although education policies are included in the first place for a solution in Turkey, factors such as gender perception and patriarchal social structure should be taken into account as soon as possible. In this context, the first aim of the study is to examine the young unemployed and NEETs in Turkey at the macro and micro level, to include the policies implemented and to show the situation of Turkey in the EU. The second aim is due to the relationship between economic growth and youth unemployment. Many studies have not based NEETs when investigating the relationship between economic growth and youth unemployment. In this study, the relationship between economic growth, youth unemployment and NEETs is analyzed based on Okun's Law. In the results obtained by applying Granger Causality Analysis, a long-term causality relationship from growth and NEETs to youth unemployment has been determined. In the short run, a causal relationship was found from growth and NEETs to youth unemployment and from youth unemployment to growth. The results of impulse-response and variance decomposition analysis also support the test findings.

Key Words: Turkey, Youth Unemployment, NEET, Economic Growth.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimi sırasında tanıma fırsatı bulduğum, araştırma süreci boyunca bana desteğini eksik etmeyen, farklı bakış açısı ile beni aydınlatan ve tezimin her aşamasında emeği olan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Betül YÜCE DURAL'a ve analiz aşamasında desteğini eksik etmeyen Doç. Dr. Mustafa KIRCA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen maddi ve manevi açıdan her zaman destekleyen eşim Semih GÖKÇEKAYA'ya ve canım aileme sonsuz teşekkürler.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

.....

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK, İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM

1.1. İŞSİZLİK.....	2
1.1.1. İşsizliğin Tanımı	2
1.1.2. İşsizlik Türleri	3
1.1.2.1. Açık İşsizlik	3
1.1.2.2. Mevsimsel İşsizlik.....	4
1.1.2.3. Konjonktürel (Dönemsel) İşsizlik.....	4
1.1.2.4. Teknolojik İşsizlik.....	4
1.1.2.5. Yapısal İşsizlik	5
1.1.2.6. Arızı (Geçici-Friksiyonel) İşsizlik.....	6
1.1.2.7. İradî ve Gayri İradî İşsizlik.....	6
1.1.3. İşsizliğin Maliyeti	6
1.1.4. İşgücü.....	7
1.2. İSTİHDAM.....	8
1.2.1. Tam İstihdam	8
1.2.2. Eksik İstihdam	9
1.2.3. Aşırı İstihdam.....	9
1.2.4. Kayıt Dışı İstihdam	9

İKİNCİ BÖLÜM

**GENÇ İŞSİZLİK VE EĞİTİM, ÖĞRETİM VE İSTİHDAMDA OLMAYAN
GENÇLER (NEET)**

2.1. GENÇ İŞSİZLİK.....	9
2.1.1. Genç İşsizliğin Tanımı.....	9
2.1.2. Genç İşsizliğe Neden Olan Faktörler.....	11
2.1.2.1. Makro Nedenler.....	11
2.1.2.1.1. Toplam Talep Yetersizliği.....	11
2.1.2.1.2. Ekonomik Durgunluk ve Krizler.....	12
2.1.2.1.3. Demografik Yapı.....	12
2.1.2.1.4. Ücret Politikaları.....	13
2.1.2.1.5. Eğitim Sistemi.....	13
2.1.2.2. Mikro Nedenler.....	15
2.1.2.2.1. Gençlere Özgü Nitelikler.....	15
2.1.2.2.2. Gençlerin İlk Kez Piyasaya Giriş Yapıyor Olmaları.....	16
2.1.2.2.3. Etnik Köken.....	16
2.1.3. Genç İşsizliğin Sonuçları.....	16
2.1.4. Genç İşsizlikte Eğitimin Önemi.....	18
2.1.5. Okuldan İşe Geçişin Zorlukları ve Aşamaları.....	22
2.1.6. Göçün Genç İşsizliğe Etkisi.....	24
2.2. İSTİHDAM, EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE OLMAYAN GENÇLER (NEET).	27
2.2.1. NEET Tanımı.....	27
2.2.2. İstihdam, Eğitim ve Öğretimde Olmayan Gençlerin Özellikleri.....	28
2.2.3. İstihdam, Eğitim ve Öğretimde Olmayan Gençlerin İşgücü Piyasalarındaki Önemi.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

**TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK VE EĞİTİM, ÖĞRETİM VE İSTİHDAMDA
OLMAYAN GENÇLER (NEET)**

3.1. TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİN BOYUTU.....	32
3.1.1. Türkiye'de İşsizlik Oranları.....	32
3.1.2. Türkiye'de Genç Nüfus.....	34
3.1.3. Türkiye'de Genç İşsizlik.....	37
3.1.4. Türkiye'de Cinsiyete Göre Genç İşsizlik.....	38
3.1.5. Türkiye'de Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik.....	40

3.1.6. Türkiye’de Gençlerin İstihdamı	43
3.2. TÜRKİYE’DE EĞİTİMDE, ÖĞRETİMDE VE İSTİHDAMDA OLMAYAN GENÇLER.....	45
3.2.1. Türkiye’de Eğitimde, Öğretimde ve İstihdamda Olmayan Gençlerin Cinsiyete Göre Durumları	46
3.2.2. Türkiye’de Eğitimde, Öğretimde ve İstihdamda Olmayan Gençlerin Eğitim Düzeylerine Göre Durumları	48
3.3. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK VE EĞİTİM, ÖĞRETİM VE İSTİHDAMDA OLMAYAN GENÇLER (NEET) İÇİN UYGULANAN POLİTİKALAR.....	50
3.4. AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK VE NEET’LERİN KARŞILAŞTIRILMASI	55
3.5. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	67
3.5.1. Yeşil İşler Gençler İçin Bir Çıkış Yolu	71
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK, EĞİTİM ÖĞRETİM VE İSTİHDAMDA OLMAYAN GENÇLER (NEET) VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ	
4.1. LİTERATÜR TARAMASI	74
4.2. YÖNTEM.....	76
4.3. UYGULAMA VE BULGULAR.....	79
4.3.1. Durağanlık (Birim Kök) Testi.....	80
4.3.2. Johansen Eş Bütünleşme Analizi	81
4.3.3. Granger Nedensellik Test Sonuçları.....	82
4.3.4. Etki Tepki Analizleri.....	83
4.3.5. Varyans Ayrıştırma Analizi.....	84
SONUÇ	85
KAYNAKÇA	87

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. Okuldan İşe Geçişin Aşamaları	23
Tablo 3.1. Türkiye'de İşsizlik Oranları (2000-2020) (%)	33
Tablo 3.2. Türkiye'de Yıl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus (2000-2020)	36
Tablo 3.3. Türkiye'de Yıl ve Yaş Gruplarına Göre Genç İşsizlik (2001-2020) (%).....	38
Tablo 3.4. Türkiye'de Yıl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları (2001-2020) (%)	39
Tablo 3.5. Türkiye'de Yaş Grubu, Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik (2010 ve 2020)(%)	41
Tablo 3.6. Türkiye'de Yaş Gruplarına Göre Genç İstihdam Oranları (%)	44
Tablo 3.7. Türkiye'de Yıl ve Yaş Gruplarına Göre NEET Oranları (%)	45
Tablo 3.8. Türkiye'de Yıl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre NEET oranları (%).....	47
Tablo 3.9. Türkiye'de 2015 ve 2020 Yılı Yaş Grupları ve Eğitim Düzeylerine Göre	
Tablo 4.1. Çalışmada Kullanılacak Değişkenler	80
Tablo 4.2. ADF Birim Kök Testi Sonuçları.....	80
Tablo 4.3. PP Birim Kök Testi Sonuçları	81
Tablo 4.4. VAR Gecikme Seçim Kriterleri.....	81
Tablo 4.5. Johansen Eş Bütünleşme Test Sonuçları.....	82
Tablo 4.6. VECM Uzun Dönem Granger Nedensellik Analizi Sonuçları.....	83
Tablo 4.7. VECM Kısa Dönem Granger Nedensellik Analizi Sonuçları	83
NEET oranları (%)	49

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Bazı Ülkelerin Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Oranları (2020,%)	20
Şekil 2.2. 2019 Yılı Dünyada Göçmenlerin Yaş Aralığı (%).....	27
Şekil 3.1. AB-27 2019 ve 2100 Nüfus Piramidi	35
Şekil 3.2. AB ve Türkiye’de Yıllar İtibariyle İşsizlik Oranları (%)	57
Şekil 3.3. AB ve Türkiye’de Yıllar İtibariyle Genç İşsizlik Oranları (%)	58
Şekil 3.4. AB-27 Üye Ülkeler ve Türkiye’de 2020 Yılında Genç İşsizlik Oranları (%)	59
Şekil 3. 5. AB ve Türkiye’de Yıllar İtibariyle Genç Erkek İşsizlik Oranları (%)	60
Şekil 3.6. AB ve Türkiye’de Yıllar İtibariyle Genç Kadın İşsizlik Oranları (%)	61
Şekil 3.7. AB-27 ve Türkiye’de 2015-2020 Yıllarında Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik Oranları (%)	62
Şekil 3.8. AB ve Türkiye’de 15-24 ve 25-29 Yaş Aralığı NEET Oranları (%)	63
Şekil 3.9. AB ve Türkiye’de Yıllar itibariyle 15-29 Yaş Grubunun NEET Oranları (%)	64
Şekil 3.10. 2010 ve 2020 Yılında AB’ye Üye Ülkeler ve Türkiye’de NEET oranları (15-29) (%).....	65
Şekil 3.11. AB ve Türkiye’de Yıllar İtibariyle Cinsiyete Göre NEET Oranları (%).....	66
Şekil 3.12. AB ve Türkiye’de 2015-2020 Yıllarında Eğitim Düzeyine Göre NEET Oranları (%)	67
Şekil 4.1. Etki Tepki Analiz Sonuçları.....	83
Şekil 4.2. Varyans Ayırıştırma Sonuçları.....	84

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
NEET	: İstihdamda, Eğitimde ve Öğretimde Olmayan Gençler (Not in Education, Employment and Training)
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
BM	: Birleşmiş Milletler
WB	: Dünya Bankası
ABA	: Avrupa Birliği Antlaşması
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

GİRİŞ

İşsizlik ve istihdam günümüzde tüm ülkelerin başlıca sorunları arasında yer almaktadır. Bu iki temel sorun her ne kadar tüm ülkelerde ortak bir problem olsa da, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu sorunların farklı nedenleri vardır. Genel olarak baktığımızda, gelişmiş ülkelerde uzun vadeli yapısal işsizlik ön plana çıkmaktadır. Ayrıca gelişmiş ülkelerin genç ve kadın istihdamı yaratmada sıkıntılarının olduğu da bilinen bir gerçektir. Gelişmekte olan ülkeler de ise durum çok daha kritiktir. Bu ülkelerde işsizlik gelişmiş ülkelerin problemlerini barındırmakla birlikte yüksek kayıt dışı istihdam, tarım odaklı üretim sistemi, genç nüfus çokluğu ve yapılandırılmamış sosyal güvenlik sistemi gibi sorunları da kapsamaktadır.

İşsizlik ve istihdam söz konusu olduğunda gençler bu iki konudan en çok etkilenen kesim olmaktadır. Hâlbuki bir ülkede en verimli kesim gençlerdir. Gençler işsizlik ve istihdam da sıkıntı içine düşen en son kesim olmalıdır. Fakat ister gelişmiş ülke olsun ister gelişmekte olan bir ülke olsun gençler iş bulma sürecinde hep bir zorlukla karşılaşmaktadır. Özellikle dünyada birçok ülke de gençlerin istenilmeyen işlerde güvencesiz olarak çalıştığı, yarı zamanlı işlerde yer aldığı ve düşük ücretlere maruz kaldığı bir gerçektir.

Tüm dünyada gençlerin alması gerektiği iki önemli konum vardır. İlki, gençlerin eğitim hayatına katılması ve devam etmesi ikincisi ise, işgücü piyasalarına dâhil olmasıdır. Birçok ülke ne eğitime ne de istihdama dâhil olmayan/olamayan gençlerin sayısı oldukça fazladır. Özellikle son yıllarda sıklıkla karşılaşılan bu durumdaki gençlere NEET (Not in Education, Employment and Training) tanımlaması yapılmaktadır. Günümüzde bu gençler üzerine yoğunlaşmaya başlayan çalışmalar olsa da oranların yüksek olması çalışmaların eksik olduğunu göstermektedir. Özellikle çok yüksek oranlara ulaşan ülkelerde ki bu gençler ekonomik ve sosyal açıdan birçok dezavantaj oluşturmaktadır.

Yapılan araştırmalara göre, gençlerin hem işsiz kalmalarında hem de NEET statüsüne girmelerinde temel neden eğitim düzeyi olarak görülmektedir. Eğitim bir ülke için vazgeçilmez bir unsurdur. Eğitimli insan sayısının artması sadece o ülke için değil, tüm dünya için büyüme ve gelişme anlamına gelmektedir. Avrupa Birliği de (AB) dünyada büyük toplulukların başında gelen ve gençlerin sorunlarına yönelik bir birliktir. AB'de gençlerin sıkıntılarının giderilmesi için hem ülke bazında hem topluluk

bazında eğitime ciddi bir önem verilmektedir. Yapılan araştırmalar sonucu AB’de eğitimli insan sayısında ki artış ile işsizlik azalmaktadır. Fakat Türkiye’de yüksek eğitimli genç işsizliğinin fazla olması da AB’ye girme konusunda Türkiye’yi zorlamaktadır.

Çalışmada her geçen gün artan genç işsizlik ve NEET’ler Türkiye için incelenmiş ve ekonomik büyüme ile ilişkisi analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde genç işsizlik ve NEET oranları kuramsal çerçevede ele alınmıştır. Çalışmanın devamında Türkiye için genç işsizlik ve NEET oranları ülke, yaş, cinsiyet ve eğitim kriterleri dikkate alınarak incelenmiş, uygulanan politika ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. Özellikle son yıllarda sıklıkla karşılaşılan ve küresel çapta önem kazanan “yeşil işler”in genç işsizlere nasıl bir çözüm olacağı ayrıca ele alınmıştır.

Analiz kısmında ise ekonomik büyüme ve işsizlik arasında ki negatif korelasyonu savunan Okun Yasası dikkate alınarak genç işsizler ve NEET’ler için uygulanmıştır. Türkiye’de 2000-2020 yılları Baz alınarak yapılan analizde veriler Eurostat ve Dünya Bankası’ndan elde edilmiştir. Analizin ilk kısmında serilerin durağanlığı test edilmiş ve uzun dönemli ilişkinin varlığını tespit etmek için Johansen Eş bütünleşme analizi uygulanmıştır. Devamında, Granger nedensellik analizi yapılmış ve uzun dönemde gelirden ve NEET’lerden genç işsizliğe doğru, kısa dönemde ise gelir ve NEET’lerden genç işsizliğe ve genç işsizlikten gelire doğru bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK, İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM

1.1.İŞSİZLİK

İşsizlik günümüz toplumlarının en temel sorunlarından biri. Sadece gelişmekte olan ülkelerin değil, tüm dünyanın ortak sorunu olan işsizlik, ülke ekonomilerini her zaman meşgul etmektedir. İstihdam ve işsizlik arasında ise sıkı bir bağ vardır. Öyle ki istihdam da görülen artış, işsizlikte ki azalış ile olacaktır. İşgücü ise hem istihdam edilen kişileri hem de işsizleri kapsadığından, bu üç kavram arasındaki sıkı ilişki ön plana çıkmaktadır.

1.1.1. İşsizliğin Tanımı

Bir ülkede işgücü piyasalarının durumunu değerlendirmeden önce işgücü piyasalarında ki kavramların anlamlarını bilmek önemlidir. İşgücü piyasalarında da en

iyi bilinen ölçüt işsizlik oranıdır. Fakat bu tanımdan önce işsiz kavramının bilinmesi önem arz etmektedir.

İşsiz, çalışma isteği ve arzusu olan, kendisine verilecek ücrete razı olduğu halde iş bulamayan kişilere verilen isimdir. Ülkelerin çoğunda eğitim öğretim hayatına devam eden gençler de işsiz kapsamındadır.

15 yaş ve üzerinde ki tüm kişiler çalışma çağındaki nüfus olarak ifade edilir. Fakat 15 yaş sınırı ulusal yasa ve uygulamalara göre ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Çalışma çağındaki nüfus aynı zamanda aktif nüfustur.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), işsiz tanımını aktif nüfusu dikkate alarak, üç ayrı kategoride yapmıştır. Buna göre, işsizler çalışma çağındaki olan;

- Referans döneminde ücretli bir işte veya serbest meslekte bulunmayan,
- Referans dönemi içinde çalışmaya uygun durumda bulunan,
- Yakın dönemde iş aramak için belli adımlar atmış olan kişiler işsiz sayılmaktadır.

TÜİK'in işsiz tanımında ise, son 4 hafta içerisinde iş arama kanallarından herhangi birini kullanarak iş arayan, iş bulan ve 2 hafta içerisinde iş başı yapabilecek durumda olan ve son olarak iş bulmuş olduğu için iş aramayan ya da üç ay içerisinde işe başlayacak olan kişileri işsiz olarak tanımlamıştır (TÜİK,2021).

TÜİK'e göre aktif iş arama kanalları, doğrudan işverene başvurma, eşe dosta ricada bulunma, özel istihdam ofislerine ya da İŞKUR'a başvurma, gazete, internet aracılığı ile iş arama, CV paylaşma, mülakata girme ya da kendi işini kurmak için hazırlık yapma olarak sıralanmıştır (TÜİK,2021).

İşsizlik oranının hesaplanma yöntemi ise, işsiz sayısının işgücüne bölünmesi ile bulunmaktadır.

$$\text{İşsizlik oranı (\%)} = (\text{İşsizler}/\text{İşgücü}) \times 100$$

1.1.2. İşsizlik Türleri

İşsizlik farklı tanımlara sahiptir. Yaşa, eğitim durumuna, cinsiyete ve etnik kökene göre işsizlik farklı tanımlar aldığı gibi, coğrafyaya, işsizliğin süresine ve nedenine göre de farklı tanımlar yapılabilmektedir (Yıldırım vd., 2014).

1.1.2.1. Açık İşsizlik

Açık işsizlik, çalışma gücü ve arzusu olan kişilerin, cari ücret düzeyinde iş arayıp da bulamamaları ile oluşan işsizlik türüdür. Farklı bir ifadeyle, kişinin para kazanmak

ya da geçimini sağlamak amacıyla bir işinin olmamasını ifade etmektedir (Yıldırım vd.,2014). Bu işsizlik türünde, gayri iradi işsizlik türünde olduğu gibi, kişinin iradesi dışında ve ekonominin yapısı ile oluşan bir işsizlik durumu mevcuttur. Literatürde bazı kaynaklar iradi ve gayri iradi işsizlik türünü açık işsizliğin alt başlığında ele almışlardır. Genel olarak değerlendirildiğinde ekonomistler açık işsizliğin alt başlıklarını geçici, mevsimlik, teknolojik, yapısal ve konjonktürel işsizlik olarak sıralamışlardır.

1.1.2.2.Mevsimsel İşsizlik

Mevsimlik işsizlik, mevsimlerde değişme sonucu ekonomik faaliyetlerde artıp azalma meydana gelmesi ile oluşan işsizlik türüdür. Bu işsizlik türünün en çok görüldüğü sektörlerin başında ise tarım, turizm ve inşaat sektörleri gelmektedir. Coğrafi farklılık ve iklim yapısı bu sektörlerde ortaya çıkan işsizliğin nedenidir. Örneğin, tarım sektöründe hasat dönemlerinde ortaya çıkan işgücü artışı, hasat döneminden sonra azalma göstermektedir. Aynı şekilde turizm ve inşaat sektöründe yaz aylarında işgücü talebinde bir artış yaşanmaktadır (Yıldız, 2014).

Mevsimsel işsizlik, genel olarak bölgelere ya da sektörler göre değişim göstermektedir. Bu nedenle tüm ülkenin ekonomisini etkilemez. Mevsimsellik işsizliği azaltmak içinde tüm ülke ekonomisini ilgilendiren değil, mevsimlik işsizliğin görüldüğü sektörler yönelik politikalar uygulanmalıdır. Bu politikalara örnek olarak, tarım sanayinin geliştirilmesi, ürün ve hayvan teşvikleri, mevsimsellik işsizlik yaşayanlara işsiz dönemleri için farklı beceri ve yetenekler kazandırılması sıralanabilir.

1.1.2.3.Konjonktürel (Dönemsel) İşsizlik

İşsizliğin genişleme dönemlerinde azaldığı, daralma dönemlerinde ise arttığı bilinmektedir. Ekonominin daralma dönemlerinde meydana gelen işsizlik türüne konjonktürel işsizlik adı verilmektedir. Daralma dönemlerinde talep yetersizliği meydana gelmektedir. Bunu dengelemek için arz üretiminde de buna karşılık bir azalma meydana gelecektir. Bu durumda firmalar daha az işgücü talep edecek ve çalışanlarını azaltma yoluna gideceklerdir. Bu durumda gayri iradi bir işsizlik meydana gelmektedir.

2008 yılında yaşanan finansal kriz ekonomiye büyük bir durgunluk vermekle beraber konut krizini ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucu olarak birçok inşaat sektörü batmış ve yaklaşık 2 milyon işçi işsiz kalmıştır. Bu durum konjonktürel bir işsizlik meydana getirmiştir (Güney,2019).

1.1.2.4.Teknolojik İşsizlik

Küreselleşen ekonomilerde artık emeğin değil, makinelerin işgücü piyasalarında daha çok yer aldığını görmekteyiz. Emeğin yerini alan bu yeni teknikler birçok kişiyi işsiz bırakmaktadır. Bu durum teknolojik işsizliği meydana getirir. Özellikle günümüzde sıklıkla karşılaştığımız makinelerin makineler ile kontrol edilmesi (otomasyon) emeğin daha az talep edilmesine yol açmıştır.

Teknolojik işsizlik az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha sık görülmektedir. Teknolojik işsizliğin, işsizlik üzerinde ki etkisi ise yıllarca tartışma konusu olmuştur. En bilinen örneklerden Marx, teknolojik gelişmelerin işsiz orduyu yaratacağını savunmaktadır. Schumpeter'e göre ise, teknolojik gelişmeler yeni iş alanları yaratacaktır. Öyle ki, Schumpeter'e göre teknolojik yenilikler işeldir ve istemsiz olarak büyümenin de motorudur. Bunun sonucunda ücret seviyesi artacak ve işsizlik azalacaktır. Fakat günümüze bakıldığında kötümser düşüncelerin çok gerçekleşmediğini görmekteyiz. Örneğin, 50 yıl önce ABD'de bilgi teknolojileri alanında sınırlı sayıda insan çalışırken, günümüzde 3 milyondan fazla kişi bu alanda çalışmaktadır. Sonuç olarak kısa vadede işsizliği arttıran teknolojik işsizlik, uzun vadede istihdamı arttıracaktır(Yıldız, 2014). Bu uzun vade de teknolojiye uygun eğitimler verilmesi de son derece önem arz etmektedir. Uygun eğitim sonucu işsizlik azalacaktır aksi takdirde donanımsız işçiler bu alanda yer bulamayacaktır.

1.1.2.5.Yapısal İşsizlik

Ülke ekonomileri sürekli değişim geçirmektedir. Buna bağlı olarak hem tüketicilerin hem de üreticilerin talepleri değişmektedir. Mevcut işler ile işçiler arasında olan bu uyumsuzluk yapısal işsizliği meydana getirmektedir. Yapısal işsizlik, işgücü piyasalarında kalıcı bir işsizlik türüdür. Bu tür işsizlik, işgücü piyasalarında dengesizlik oluşmasına neden olmakla birlikte uzun sürelidir.

Yapısal işsizlik, şokların yokluğunda ekonominin uzun vadeli 'doğal işsizlik' oranını vermektedir (Orlandi, 2012). Doğal işsizlik oranı, ekonominin doğal akışından kaynaklanan işsizlik türüdür. Genel olarak doğal işsizlik geçici ve yapısal işsizliğin toplamı olarak görülmektedir.

Modern çağın getirdiği yenilikler, yeni tüketim alışkanlıkları ve gelişen teknoloji çağın gerisinde kalmış üretim yöntemlerini geride bırakmaktadır. Bu iş kollarında çalışan insanların da bilgi ve becerilerine artık gereksinim kalmamaktadır. Böyle bir durumda bu iş kollarında çalışan insanlar zamanla işsiz sınıfta yer almaktadır. Bu

kişilerin iş bulmak için, çağın koşullarına uygun beceri ve yetenek ile kendileri donatmaları kaçınılmaz olmaktadır.

1.1.2.6.Arızı (Geçici-Friksiyonel) İşsizlik

Piyasaların dengede olması durumu, işsizlik olmadığı anlamına gelmemektedir. Özellikle günümüz ekonomilerinde işsizliğin sıfır olması imkânsız bir hâl almıştır. Piyasalarda ki açık işlerin ve iş arayanların bütünleşmesi için belli bir zaman gerekmektedir. Bu zaman geçici işsizliği oluşturur. Kısaca, işgücü piyasalarına dâhil olmak isteyen kişilerin, açık işlerden haberdar olması ile arasında geçen süredir.

Geçici işsizlik türü kişilerin iradeleri ile oluşabileceği gibi, irade dışı da oluşabilmektedir. Bu işsizlik türü kişilerin iş ve yer değiştirmelerine dayanmakla birlikte, ekonominin bütününde bir etki yaratmamaktadır. Geçici işsizlik türünün nedenleri arasında, iyi organize edilmemiş işgücü piyasaları, bilgi eksiklikleri, mobilite eksikliği gibi nedenler yer almaktadır (Kanca,2012). Özellikle gençlerin işgücü piyasalarına yeni katılımı, yeteneklerine uygun iş bulmak istemeleri ve eğitimlerine göre iş aramaları gibi nedenler geçici işsizliği oluşturmaktadır.

1.1.2.7.İradi ve Gayri İradi İşsizlik

İradi işsizlik aynı zamanda gönüllü işsizlik olarak da tanımlanmaktadır. Buna göre, çalışma gücüne sahip, piyasada belirlenen cari ücret düzeyinden iş buldukları halde kendi istekleri ile çalışmayı kabul etmeyen kişilerin oluşturduğu işsizlik türüdür. Bu işsizliğin nedenleri arasında ekonomik ve psikolojik gibi etkenler yer almaktadır. Kişinin tembel olması, çalışan aile fertlerinde gelirine razı olunması, boş zaman tercihi gibi nedenler bunlar arasında sayılabilir.

Gayri iradi işsizlik, genel olarak bilinen işsizliktir. Yani, çalışma gücü ve arzusu olan kişilerin, cari ücret düzeyinde ve mevcut şartlarda, çalışmaya razı oldukları halde iş bulamamaları durumudur. Burada ki durum iradi işsizlikten tamamen farklıdır. Burada şartlar her ne olursa olsun kişilerin iradesi dışında iş bulamama durumu vardır.

1.1.3. İşsizliğin Maliyeti

İşsizlik hem ülke ekonomileri için hem de bireyler için istenmeyen bir olgudur. Sanayileşme ile birlikte, işsizlik çoğu ülkede ciddi bir sorun haline gelmiştir. İşsizlik oranlarında ki artışlar bireye, topluma ve hükümetlere ciddi maliyetler yüklemektedir.

Bireyler açısından maliyetlere bakıldığında bir kişinin işini kaybetmesi ilk başta gelir kaybına sebep olmaktadır. Öyle ki gelir kaybı, bireyin yaşam standardının düşmesine neden olacaktır. Gelir elde edemeyen birey ciddi mali sıkıntılarla karşı

karşıya kalabilmektir. Ayrıca işsiz kalan bireyin zamanla becerileri de erozyona uğrayacaktır. Bireyin işini kaybetmesi, benlik saygısını da zedeleyecektir. İş sahibi olamaması, başarının tatmin duygusuna varamaması, aileyi geçindirme de yaşanan zorluklar gibi nedenlerden dolayı bireyin suçluluk duygusunda artış yaşanabilmektedir. Böylece birey hem psikolojik hem de fiziksel olarak etkilenecektir. Bireyin ruh sağlığı bozulacak, fiziksel olarak kötüleşecektir (Linn vd., 1985). Yapılan araştırmalar, uzun süre işsiz kalmanın bireylerin yaşam sürelerini kısaltabileceğini göstermiştir¹.

İşsizlik bireylere maliyetler yüklediği gibi, topluma da ciddi maliyetler yüklemektedir. İşsizliğin yüksek olduğu toplumlarda görülen en belirgin maliyet, ekonomik refahın azalmasıdır. Bununla birlikte yüksek işsizlik oranlarının olduğu ülkelerde suç oranlarının yüksek olması göze çarpmaktadır. Artan suç oranları toplumda farklı dış maliyetlere de sebebiyet vermektedir.

İşsizliğin hükümet açısından maliyeti ise, işsiz olan bireylere işsizlik ve gıda yardımları gibi yüksek ödemeler getirdiği yüküdür. İşsizlik yardımlarının büyük çoğunluğu vergilerle finanse edildiğinden bu durum vergi geliri kaybına ve devlet harcamalarında artışa yol açmaktadır. Bununla beraber, işsiz kalan birey istihdam edilseydi üretebileceği bir çıktı olacaktı. Dolayısıyla işsizlik, toplumda bir çıktı kaybına ve kaynak israfına yol açmaktadır. “Çıktı açığı” olarak ifade edilen bu kavram, Reel GSYH ve Potansiyel GSYH arasındaki farka eşittir.

$$\text{Çıktı Açığı} = \text{Reel GSYH} - \text{Potansiyel GSYH}$$

İşsizlik oranında ki artış ile çıktı açığı arasında ters yönlü bir ilişki beklenmektedir. Arthur Okun 1962 yılında işsizlik ile çıktı arasındaki ilişkiyi formüle etmiştir. Bu formüle aşağıda yer verilmiştir;

$$\text{Çıktı Açığı} = \left(\frac{\text{ReelGSYH} - \text{PotansiyelGSYH}}{\text{PotansiyelGSYH}} \times 100 \right) = -2,5 (u - u_n)$$

Okun Yasası olarak bilinen bu formül, işsizliğin iktisadi maliyetini ölçmektedir. Bu yasaya göre, işsizlik oranında meydana gelen her %1’lik değişim, çıktı açığını %2,5 oranında değiştirmektedir. Buradan çıktı açığının işsizlik oranı ile olan doğrudan ilişkisi görülmektedir (Alptekin, 2016).

1.1.4. İşgücü

---

¹Sullivan, D. ve Wachter T.V. (2009), JobDisplacementandMortality: An Analysis Using Administrative Data, TheQuarterlyJournal of Economics, V.124, I.3

İşgücü tanımı, istihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsar (TÜİK, 2021). İşgücüne katılma oranı ise işgücünün çalışma çağındaki nüfusa oranı ile bulunmaktadır.

$$\begin{aligned} \text{İşgücü} &= \text{İstihdamEdilenler} + \text{İşsizler} \\ \text{İşgücüneKatılmaOran} &= \frac{\text{İşgücü}}{\text{ÇalışmaÇağındakiNüfus}} \end{aligned}$$

1.2. İSTİHDAM

İstihdam kavramı TDK'ye göre, bir görevde ve işte kullanma anlamına gelmektedir. İktisadi olarak istihdam kavramı geniş tanımıyla, tüm üretim faktörlerinin üretim sürecine katılmasını ifade eder. Dar tanımı ise yalnız emek faktörünün üretim sürecine katılmasıdır (Alptekin,2016).

TÜİK, işbaşında olanlar ve işbaşında olmayanlar dâhil olmak üzere kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusu istihdam edilebilen nüfus olarak tanımlamıştır. İşbaşında olanlar, ücretli, maaşlı, işveren ya da kendi aile işçisi olarak referans döneminde en az bir saat iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir. İşbaşında olmayanlar ise, işgücü piyasaları ile bağlantılı olan fakat çeşitli sebeplerle referans haftası içinde işbaşında olmayan çalışanlardır (TÜİK, 2020).

İstihdam oranı ise, istihdamın kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusa oranıdır.

$$\text{İstihdamOran} = \frac{\text{İstihdamHacmi}}{\text{KurumsalOlmayanÇalışmaÇağındakiNüfus}} \times 100$$

İktisat literatüründe istihdamın çeşitli tanımları bulunmaktadır. İstihdam kavramı genel olarak “tam istihdam”, “eksik istihdam” ve “aşırı istihdam” olarak değerlendirilse de kayıt dışı istihdamın da dâhil edilmesi istihdamın tam açıklanabilmesi açısından önemlidir.

1.2.1. Tam İstihdam

Tam istihdam ekonomide ki tüm üretim faktörlerinin işgücüne katılmasını ifade eder. Tam istihdam durumu, işsizlik oranının sıfır olduğu bir durumu ifade etmemektedir. Özellikle günümüzde işsizliğin sıfır olmasının mümkün olmadığı bilinen bir gerçektir. Fakat bu durum tam istihdamda olmayan bir ekonomiyi de göstermemektedir. Tam istihdam durumunda ekonomide belli bir oranda işsizlik mevcuttur. Tam istihdam durumunda ölçülen bu işsizlik ise doğal işsizlik olarak tanımlanmaktadır.

1.2.2. Eksik İstihdam

Tam istihdam durumunda kullanılan tüm üretim faktörlerinin bir kısmının âtil kalması eksik istihdamı ifade etmektedir. Eksik istihdam özellikle gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla yaşanan bir problemdir. Bu ülkelerde tarım sektörünün ağırlıklı olması, ücretsiz aile işçilerinin fazlalığı, işsizlik sigortasının bulunmaması gibi nedenler göz önüne alındığında eksik istihdam önemli bir problemdir. İşsizlik sigortasının tam yapılmadığı ülkelerde işsiz kalan kişi geçimini sağlayabilmek için eğitime uygun olan ya da olmayan, elde edeceği ücret ne olursa olsun çalışmak zorunda kalacak ve işsiz sınıfında olmaktan kurtulacaktır. Fakat bu durum eksik istihdama neden olmaktadır (Gençler vd, 2010).

1.2.3. Aşırı İstihdam

Eksik istihdamın nedeni ekonomideki talep yetersizliği iken, aşırı istihdam da tersi bir durum geçerlidir. Aşırı istihdam da ekonomide ki tüm üretim faktörleri kullanılmasına rağmen ekonomide eksik kalan bir talep açığı ortaya çıkmaktadır. Oluşan bu talep açığı ya çalışanların çalışma sürelerinin arttırılmasına ya da ülke dışından mal ya da üretim faktörü ithaline neden olmaktadır (Tatar,2019).

1.2.4. Kayıt Dışı İstihdam

Kayıt dışı istihdam, çalıştığı referans haftasında yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışan kişilerdir (TÜİK,2021). Kayıt dışı ekonomide çalışanlar genel olarak üç başlık altında toplanabilir. İlki yasadışı faaliyetler yapanlardır. İkincisi ise, yarı kayıtlı ekonomiye dâhil olanlardır. Bu gruptakiler daha az vergi ödemek gibi amaçlarla gelirlerinin çoğunluğunu resmi kayıtlara işlemeyen kişilerden oluşmaktadır. Üçüncüsü ise, ekonomi kapsamında aktif olarak yer alan fakat herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kaydı olmayan kişileri kapsamaktadır (Tatar, 2019).

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİK VE EĞİTİM, ÖĞRETİM VE İSTİHDAMDA OLMAYAN GENÇLER (NEET)

2.1. GENÇ İŞSİZLİK

2.1.1. Genç İşsizliğin Tanımı

Genç işsizlik tanımından önce “gençlik” kavramının açıklanması genç işsizliğin tanımını daha net ortaya çıkarmaktadır. Küresel çapta gençlik kavramı üzerine tam

olarak bir tanım bulunmamaktadır. Her ülke gençlik tanımını farklı yapmaktadır. Bunun nedeni ise her ülkenin kültürel ve siyasal gibi açıdan farklı olması ve gençliğin soyut bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır.

Birleşmiş Milletlerin gençlik tanımına bakıldığında, kişinin eğitim hayatından ayrılıp ilk işini bulduğu yaş aralığındaki kişi genç olarak tanımlanmakla birlikte 15-24 yaş aralığındaki kişiler genç olarak kabul edilmektedir (BM,2014).

Birleşmiş Milletlerin yanı sıra Dünya Bankası (WB), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi küresel kuruluşlarda gençlik yaş aralığını 15-24 olarak kabul etmektedir.

Gençliğin sadece bir yaş grubu olarak tanımlanması onun bir veri olarak ve tarihsel-toplumsal olaylardan etkilenmeyen bir kavram gibi algılanmasına yol açabilmektedir. Gençliğe farklı yaklaşımlar ise, gençliği “toplumun en dinamik kesimi” “yarınların teminatı” gibi daha kapsayıcı olarak dikkate almaktadır(Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu, 2006).

Gençliği sosyal kökeninden bağımsız, tek bir çerçevede incelemek mümkün değildir. Gençler toplumsal çevrede dönüşümlerden ve deneyimlerden etkilenmektedir. Bu yüzden farklı sosyo-ekonomik durumlarda farklı ihtiyaç ve taleplere sahip gençler olacaktır (Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu, 2006).

Türkiye’de genç yaş aralığı kalkınma planlarına göre değişiklik göstermektedir. Birinci beş yıllık kalkınma planında gençlik ile ilgili bir tanım bulunmazken,

- İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında 14-24 yaş aralığı,
- Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında 14-22 yaş aralığı,
- Dördüncü ve Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında 12-24 yaş aralığı,
- Altıncı, yedinci, onuncu ve günümüzde ki on birinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında 15-24 yaş aralığı olarak yer almıştır.

Genç işsizlik ise ekonomik, kültürel ve politik faktörlerin bir sonucu ve gençlik tanımına bağlı olarak ülkeden ülkeye değişkenlik göstermektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), genç işsizliği 15-25 yaş arası içinde çalışma isteği olan ve iş aradığı halde iş bulamayan ve 15 gün içerisinde de iş başı yapabilecek durumda olanlar olarak tanımlar (ILO,2014).

Türkiye’de genç işsizliği, genç olarak kabul edilen 15-24 yaş aralığındaki gençlerin işsizliğini ifade etmektedir. Ülkemizde her ne kadar 18 yaş altı çocuk kategorisinde yer alsada, asgari ücretten çalıştırılma yaşı 15 kabul edildiğinden, 15-18 yaş arasındaki çocuklarda genç işgücü arasında yer almaktadır. 15 yaş altı çalışan

çocuklar ise çocuk işgücü tanımlamasına girmektedir. Türkiye'deki bu durum uluslararası standartlara da uygun biçimdedir (Şişman, 2003).

Genç işsizlik oranının hesaplanması ise, 15-24 yaş arasındaki işsizlerin sayısının, aynı yaş grubundaki toplam aktif nüfusa bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Eurostat,2022).

2.1.2. Genç İşsizliğe Neden Olan Faktörler

Genç işsizliğin ülkeden ülkeye farklı nedenleri vardır. Özellikle gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin genç işsizlik nedenlerinin birbirinden oldukça farklılaştığı görülmektedir.

Genç işsizlik aynı zamanda gencin ailesinin maddi durumuyla da yakından ilişkilidir. Genç işsizlik oranları genellikle, iyi iş ve insana yakışır iş aramaya zaman ayırırken aileleri onları destekleyebilecek durumda olan daha varlıklı gençler arasında daha yüksektir. Benzer nedenlerle, genç işsizlik oranları yüksek gelirli ülkelerde ve gelişmekte olan ekonomilerde nispeten daha yüksektir. Tersine, yoksul ve savunmasız gençler işsizlik lüksünü karşılayamamaktadır. Özellikle düşük gelirli ülkelerde zorunluluktan işgücü piyasasına itilmektedirler (World Youth Report,2018).

Bunun yanı sıra genç işsizliğin nedenleri farklı başlıklar altında da sınıflandırılmıştır. Genel olarak değerlendirdiğimiz de makro ve mikro nedenler olarak genç işsizlik ikiye ayrılmaktadır.

2.1.2.1. Makro Nedenler

2.1.2.1.1. Toplam Talep Yetersizliği

Toplam talep ekonomiyi her anlamda etkilediği gibi genç işsizlik konusunda da etkilemektedir. Toplam talepte meydana gelen bir düşüş işgücü talebinin düşmesine neden olmaktadır. Bu durum otomatik genç işsizliğin de artmasına sebep olmaktadır.

Toplam talep yetersizliğinde dikkat çeken husus ise, genç işsizliği yetişkin işsizlikten daha fazla etkilemesidir. Toplam talep yetersizliği ve durgunluğun olduğu dönemlerde genç işsizliğin yetişkin işsizliğe göre daha fazla arttığı görülmektedir. Bunun en büyük nedeninin ise tecrübesiz gençlerin bu durgunluk döneminde iş bulmasının daha zor olmasıdır. Ayrıca durgunluk dönemlerinde genç işgücünün işten çıkarılması, tecrübeli ve uzun süre işte kalmış birine göre daha kolay olmaktadır. Bu da firmaların işe yeni giren gençler üzerinde daha az yatırıma sahip olması ve işten ayrılma

da tazminat miktarının düşük olması sebebiyle işten çıkarılma maliyetinin daha düşük olmasından kaynaklanmaktadır(Gündoğan,1999).

2.1.2.1.2. Ekonomik Durgunluk ve Krizler

Ekonomik durgunluk, ekonomide üst üste iki çeyrek küçülme yaşanması ile ortaya çıkmaktadır. Ekonomik kriz ise, mal ve hizmet sektöründe veya döviz piyasasında kabul edilen dalgalanmanın dışında bir dalgalanma meydana gelmesi olarak tanımlanmaktadır². Ekonomik durgunluk dönemlerinde işverenler yeni işçi almaktan kaçınmaktadır. Bu durum işgücü talebinde ciddi bir azalma meydana getirir. İşverenler yeni işçi almaktan kaçındığı gibi, kriz dönemlerinde işçi çıkarımı da sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu durumda gençler işten çıkarılma hususunda akla ilk gelen grup olmaktadır. Kriz dönemlerinde genç işgücünün karşılaştığı bu olumsuz tablonun uzun süre devam etmesi gençleri daha karamsar bir duruma sürüklemektedir.

Kriz dönemlerinde daralan talep sonrası, ekonomide harcamalar azalmaktadır. Bu durum da satış yapamayan işletmeler üretimlerini azaltmak veya durdurmak zorunda kalmaktadır. Piyasada ki bu durgunluğun üzerine işini kaybedenler eklendiğinde krizin etkisi daha da artmaktadır (Şahin, 2010).

ILO (2010), yayınladığı raporda 2008 krizinin gençler üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Raporda 2008 küresel krizinin dünya çapında genç işsizliği arttırdığını vurgulamıştır. Raporun devamında genç işsizliğin, yetişkin işsizliğe kıyasla, ekonomik şoklardan daha çok etkilendiği ve genç kadınların, genç erkeklere göre, iş bulma sürecinde daha çok zorlandıkları ortaya konulmuştur.

2.1.2.1.3. Demografik Yapı

Dünya ya da herhangi bir ülke için nüfusun durumunun, yapısının ve dinamiklerinin incelenmesi demografik yapıdır. Bu yapının içerisinde genç nüfusun büyüklüğü, yaşı ve cinsiyeti de önemli rol oynamaktadır.

Dünya genelinde birçok ülkede genç kadınlar genç erkeklere göre iş gücü piyasasında daha az yer bulabilmektedir. Bununla beraber kırsal kesimlerden kente göç eden gençlerin çok olması da büyük şehirlerde daha yüksek genç işsizliğe sebep olmaktadır.

---

²Kibritçiöğlü, A. (2001). Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Hükümetler, 1969-2001, Yeni Türkiye Dergisi, Ekonomik Kriz Özel Sayısı 7(41), ss.1

Demografik yapının farklı sonuçlarından biri olan ırk ve cinsiyet ayrımı da halen dünya çapında birçok yerde görülen ve gençlerin iş bulmasını zorlaştıran diğer nedenler arasındadır.

Yaş faktörü de son derece önemlidir. İyi eğitim almış ve tecrübeli gençler işgücü piyasasında daha çok tercih edilmektedir. Fakat bu gençler kendilerine uygun ve istenilen düzeyde ücret alabilecekleri yerlerde çalışana kadar işsiz kalmayı tercih etmektedir. Bunun yanı sıra az eğitim almış gençler ise işgücü piyasalarında daha az tercih edilmektedir (Şahin, 2010).

2.1.2.1.4. Ücret Politikaları

Ücret politikaları her çalışan üzerinde etkili olduğu kadar genç çalışan ve çalışmak isteyen kişiler üzerinde de son derece etkilidir. Ücret politikalarının uygulanmasıyla ilgili en önemli konu ise asgari ücret uygulamasıdır. Asgari ücretin genç işsizlik üzerinde etkisi iki farklı perspektiften ele alınmıştır.

Asgari ücret yanlısı olmayanlara göre, ücretlerin yüksek tutulduğu dönemlerde işverenlerin maliyet artışı işverenlerin daha az genç istihdamı yarattığı görülmektedir. Ayrıca tüm yaş grupları için aynı ücret düzeyinin uygulanması gençlerin istihdamında değil, yetişkinlerin istihdamında artışa neden olacaktır. Asgari ücret yanlılarına göre ise, asgari ücrette meydana gelecek artış istihdamı arttıracaktır (Gündoğan,1999).

Gelişmekte olan birçok ülkede asgari ücret ile genç istihdamı yaratma arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise ücretlerin daha çok kişiye özgü, eğitim seviyesi, tecrübesi gibi özelliklerle şekillendiği ve sadece gençlere özgü işsizliği etkileyen sonuçlar yaratmadığı sonucuna ulaşılabilir (Şahin,2010).

Eğitim kalitesi iyi olan, teknik bilgi ve tecrübesi olan gençlerin ise yetişkinlere nazaran daha çok tercih edildiği de olmaktadır. Fakat bu gençler aldıkları eğitim kalitesi doğrultusunda ücret talep ettikleri için piyasa da kendilerine uygun iş bulana dek çalışmamayı tercih etmektedir.

2.1.2.1.5. Eğitim Sistemi

Eğitim, bir ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi vermektedir. Eğitim, her şeyin başında geldiği gibi işgücü piyasalarının temel yapı taşları arasında yer almaktadır. Bir ülkede eğitim seviyesinde ki artış o ülkenin ekonomik kalkınmasını da sağlayacaktır. Eğitime verilen önem ülkede beşeri sermayeye katkı sağlamakla birlikte

istikrarlı bir ekonomi ve gelir artışı meydana getirecektir. Bunun sonucu olarak istihdam artacak işsizlik azalacaktır (Müller,2005).

Eğitim sisteminin kalitesi son derece önemlidir. Temel eğitim sonrası, gençlere işgücü piyasalarına yönelik eğitim vermek ülkede işgücü piyasalarında ki açıkları kapatmada hız kazandıracaktır. Bununla birlikte genç işsizlik oranları da düşecektir. Aksi takdirde verilen kalitesiz eğitim o ülkenin gelişmesine katkı sağlamayacaktır.

İşe alım sürecinde de bir gencin daha eğitilmiş ve tecrübeli olması onu ön plana çıkaran özelliklerindedir. Fakat ileride eğitim seviyelerine göre genç işsizlik konusu incelendiğinde bu durumun Türkiye için böyle olmadığı karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de ki durum daha eğitilmiş kişilerin daha çok işsiz kaldığını göstermektedir.

Eğitimle ilgili bir konu da cinsiyettir. Toplumların birçoğunda görülen cinsiyete dayalı şiddet eğitime devam etmeyi ve başarıyı etkilemektedir. Özellikle kızların ve genç kadınların eğitiminde cinsiyete dayalı şiddet önemli bir etkidir. BM dünya çapında kadınların üçte birinin hayatlarının bir noktasında mutlaka karşı cinsin fiziksel ya da cinsel şiddetine maruz kaldığını tahmin etmektedir. Toplumların çoğunda görülen bu şiddet kadınların eğitim kararlarını etkilemektedir (United Nations, 2015).

Cinsiyetin yanı sıra eğitime girmenin bir diğer zorluğu da engelliliktir. Engelli çocukların engelli olmayanlara göre eğitime girmeleri ve eğitimde kalmaları daha zordur. Engelli gençlerin okulu bırakma ve okuma yazma bilme oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu gençler eğitim sisteminde ayrıca dezavantajdır. Birçok ülkede özellikle zihinsel engeli bulunan gençlerin okullarda değil eğitim vermeyen tesislerde kurumsallaştırıldığı görülmektedir. Okullarda eğitime devam eden bu gençlere de öğretmenler tarafından eğitim ve farkındalık eksikliği nedeniyle genellikle kaliteli eğitim verilmemektedir. Engelli çocuklar ve gençler için eğitimin kapsayıcı ve erişilebilir olması son derece önemlidir (World Youth Report, 2018).

Temel olarak makro nedenler arasında toplam talep yetersizliği, ekonomik durgunluk ve krizler, demografik yapı, ücret politikaları ve eğitim sistemi ele alınmıştır. Bunlara ek olarak diğer makro nedenler arasında, işgücü piyasasında uygulanan politikaların yetersizliği, ülkede ki genç işgücünün büyüklüğü, vasıf uyumsuzluğu, teknolojik gelişmeler gibi nedenlerde makro nedenler arasında sıralanabilmektedir.

2.1.2.2. Mikro Nedenler

2.1.2.2.1. Gençlere Özgü Nitelikler

2. Dünya Savaşı'ndan sonra gençlerin çok büyük kısmı 16 yaşında ve düşük nitelikli işlerde çalışmaya başlamıştı. Bu dönemlerde yükseköğrenim görme fırsatı yakalayan genç sayısı çok azdı. Ancak 1990'lı yıllardan itibaren gençlerin artık 16 yaşında değil, daha ileri yaşlarda işgücü piyasalarına katıldıkları ve bu süreç içerisinde eğitimlerine devam ettikleri görülmektedir. Eğitim sonunda gençlerin bilgi, beceri ve niteliğinin artması ise işgücü piyasalarında düşük nitelikli işlerin azalmasına neden olmuştur (Şahin, 2010).

Eğitimin artması ile birlikte günümüzde sıklıkla eğitilmiş genç işsizlere rastlanmaktadır. Eğitilmiş genç işçiler genellikle iş tercihlerini netleştirmek için zamana ihtiyaç duyarlar ve bu nedenle kendilerine uygun bir iş bulana kadar işe girip çıkmak istemeyebilirler. Bu arada önemli bir husus iş arama sürecinin uzunluğudur. Avrupa'da gençlerin genellikle uzun vadeli işsizlik durumlarında kaldıkları ifade edilmektedir. İşgücüne girdikten hemen sonra makul bir iş bulamayan gençlerin daha sonra iş bulmasının giderek zor olduğu iddia edilmektedir (Orszag ve Snower, 1999).

İşsizlik süresi gençleri etkileyen önemli bir husustur. Aylarını, yıllarını iş aramak için harcayan ancak iş bulamayan gençler kendilerini işgücü piyasalarında dezavantajlı olarak bulmaktadır. İşsizlik süresinin uzaması gençlerin insana yakışır iş ve kariyer gelişimini engellemekte aynı zamanda okulda geliştirdikleri becerileri de aşındırmaktadır. Uzun işsizlik dönemi geçiren gençler iş başvurularında işverenler tarafından olumsuz karşılanmaktadır. Ayrıca, işsizlik süresi uzun olan gençlerin beceri ve deneyimleri için bekledikleri maaş, akranları arasında yakalayamadıkları bir maaş olduğu için gençlerin kariyerleri boyunca "ücret yarası" yaşamaya devam ettiğini göstermektedir (Nelson ve Reiso, 2011).

Daha az eğitim almış gençlerin, kendilerine daha uygun niteliği de daha düşük işlerde çalıştığı görülmektedir. Eğitim seviyeleri arasındaki bu fark gençler arası işgücü hareketliliğinin ne kadar fazla olduğunu da göstermektedir. Gençlerin bu kadar sık iş değiştirmelerinin temel nedenleri arasında düşük ücretler yer almaktadır. Bu durum gençleri etkilediği kadar işverenler açısından da olumsuzluk yaratmaktadır (O'Higgins, 2001).

2.1.2.2.2. Gençlerin İlk Kez Piyasaya Giriş Yapıyor Olmaları

Piyasaya ilk girişler genellikle gençler için değerlendirilmektedir. Piyasaya ilk girişlerde gençlerin genellikle daha dezavantajlı olduğu ise bilinen bir gerçektir. Özellikle temel eğitim almış işgücü piyasasında herhangi bir teorik bilgisi olmayan gençlerin iş bulmaları her koşulda daha zordur. Bulunan iş fırsatlarının da daha düşük kalitede işler olması muhtemeldir. Yüksek eğitim almış fakat işgücü piyasalarında teorik bilgisi ve deneyimi olmayan gençlerin de işe alınmasının zor olduğunu görmekteyiz. Eğitim düzeyi işverenler açısından muhakkak önemlidir. Fakat tecrübe ve deneyimi olmayan gençlerin işverenler tarafından tercih edilmediği de gerçektir.

Piyasaya deneyimsiz giren gençler için, işveren ek bir maliyete katlanma ve işi yapmaktan önce öğretme görevini üstlenmektedir. Birçok işverenin ise bu maliyetin altına girmek yerine tecrübeli olanı işe başlatmayı tercih ettiği görülmektedir.

İşverenler, işçi çıkarmak zorunda kaldığında ise gençler ilk sıralarda yer almaktadır. Bunun nedenleri arasında gençleri işten çıkarmanın yetişkinleri çıkarmaya göre daha az maliyetli olmasıdır. Bunun yanı sıra gencin tecrübesiz ve kendine yatırımının düşük olması da işten çıkarılma nedenleri arasında sıralanmaktadır. Bununla birlikte işten çıkarılma tazminatları da çalışılan süre ile doğru orantılı olduğu için yeni giren genç birini gözden çıkarmak çok daha kolay hale gelmektedir (Gündoğan,1999).

2.1.2.2.3. Etnik Köken

Genç işsizliği etkileyen diğer bir faktör ise etnik kökendir. Dünya genelinde bu farklılıkta ilk akla gelen siyahî insanlardır. O'Higgins 1995 yılında ABD için yaptığı bir araştırmada "siyah yüzlü" olarak tanımlanan genç işsizliği %35,7 "beyaz yüzlü" olarak tanımladığı genç işsizliği %15,6 olarak tespit etmiştir³. Bu durum, siyahî gençlerin, beyaz gençlere oranla iş bulmasının iki kat daha zor olduğunu göstermektedir.

Temel olarak mikro nedenler arasında gençlere özgü nitelikler, gençlerin piyasaya ilk kez giriş yapıyor olması ve etnik köken durumları ele alınmıştır. Yukarıda sayılan temel mikro nedenlerin dışında, gençlerin cinsiyeti, yaşı, engellilik durumları, gençlerin çalışma eğilimleri de diğer mikro nedenler arasında yer almaktadır.

2.1.3. Genç İşsizliğin Sonuçları

Gençlik, toplumun en verimli çağı olan topluluktur. Gençler zihinsel olarak daha açık, yenilikleri daha kolay kavrayabilen ve hızla öğrenen bir sınıftır. Bu sınıfın

---

³O'Higgins, The Challenge of Youth Unemployment, International Social Security Review, ss. 72

zamanında ve doğru değerlendirilmemesi hem toplumsal hem de bireysel olarak dezavantajlar yaratacaktır.

Ekonomik olarak genç işsizliğin nedenlerine bakıldığında, yetişkinlere kıyasla gençlerin işsiz kalması, gelecekte yüksek işsizlik riskine yol açacaktır. Bunun yanı sıra toplumun en dinamik yapısı olan kesimin istihdam edilememesi ekonomide büyük bir üretim kaybına da yol açacaktır. Genç işsizliğin yüksek olması, devletin bütçesine de ek yükler getirmektedir. Gençlere verilen işsizlik sigortası, yeni istihdam kaynaklarının yaratılması için yapılan harcamalar devletin gider kalemlerini arttıracaktır. Ekonomik alanda en önemli gelir kalemi olan vergilerde genç işsizliğin artması sonucu azalacaktır. Sonuç olarak değerlendirildiğinde ülkede üretici ve tüketici dengesi bozulacak, kişisel gelirler azalacak ve gelir dağılımında eşitsizlikler ortaya çıkacaktır (Şahin,2010).

Genç işsizliğin önemli bir sonucu da kayıt dışı istihdamda kendini göstermektedir. Özellikle az gelişmiş ülkelerde gençlerin işsiz kalması bireyi kayıt dışı istihdam edilmesine yol açmaktadır. Kayıt dışı istihdamın sonucunda ise, gençler güvencesiz ve düşük ücretler de çalışmak zorunda kalmaktadır. Kayıt dışı istihdamın sonuçları arasında vergi gelirini azaltması, adaleti ortadan kaldırması, haksız rekabet oluşturması, verimliliği azaltması ve sosyal güvenlik sistemini bozması sayılabilir. Bu durumda toplumun ekonomik yapısı temelden sarsılacaktır (Güloğlu, 2005).

Gençlerin kayıt dışı sektörde iş bulma olasılığı daha fazladır. Özellikle iş gücüne yeni giren gençler kayıt dışı ekonomiye güvenmektedir. Bu özellikle kendi ve aile geçimlerini sağlamak için uğraşan gençler için daha sık görülmektedir. Kayıt dışı sektörler çalışan gençlerin sosyal koruma planları veya işsizlik sigortasına erişme imkânları yoktur. Bu da onları ekonomik olarak savunmasız hale getirmektedir. Ayrıca kayıt dışı çalışmak gençlere nadiren eğitim ve beceri kazandırmaktadır. Kayıt dışı ekonomide ki ilk deneyim, gençliği ömür boyu kayıt dışı çalışmaya iten bir tür tuzak görevidir (World Youth Report, 2018).

Genç işsizliğin sosyal sonuçlarına bakıldığında daha farklı etkiler ön plana çıkmaktadır. Gençler için işgücü piyasalarına dâhil olmak yeni bir sosyal kimlik ve statü elde etmektir. İşsiz kalan genç bunlardan mahrum kaldığı gibi önemli bir gelirden de yoksun kalmaktadır. Mali bağımsızlığını elde edemeyen birçok genç ailesine bağlı yaşamaktadır. İşsizlik olgusuyla karşılaşılacak gençlerde aşırı uyku hali, oyun bağımlılığı, alkol sigara vb. alışkanlıklar gözlenmektedir.

Genç işsizlik bireyleri psikolojik olarak da olumsuz etkilemektedir. İşsiz kalan birey kendini toplumdan dışlanmış hissetmektedir. Bu gençler suç işlemeyen daha eğilimlidir. Diğer psikolojik zararları arasında hayattan alınan tatmin duygusunun azalması, depresif duyguların artması, stres düzeylerinin yükselmesi, yalnızlık duygusunun artması, sağlık ve intihar problemlerinin görülmesi sayılmaktadır⁴. İşsizliğin ruh sağlığına etkisi için yapılan bir çalışmada işsizliğin sağlık problemlerini arttırdığı ve işsizlik ile intihar eğilimi arasında pozitif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir⁵.

2.1.4. Genç İşsizlikte Eğitimin Önemi

İşsizlik ile mücadelede eğitim son derece önemli bir konudur. Özellikle gençlerin eğitim hayatından çıkarak işgücü piyasalarına geçiş yapması son derece önem arz etmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde iyi eğitim almış gençlerin, daha kolay istihdam edildiği ve daha iyi işlerde yer aldığı bilinen bir gerçektir. Uygun eğitim almayan/alamayan gençlerin, daha yüksek oranlarda işsiz kaldığı ya da daha savunmasız işlerde yer aldıkları bilinmektedir. Bu yüzden eğitim ve öğretim hayatta başarılı olmayı belirleyen temel faktörlerden biridir.

Dünyada tüm gençlerin eğitim alma hakkı vardır. Özellikle küreselleşmenin de artmasıyla beraber son yıllarda eğitime yönelik çalışmaların daha da arttığı görülmektedir. İlköğretim ve ortaöğretim kayıtlarına bakıldığında dünya çapında artış yaşanmıştır. Fakat gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda, Sahra Altı ve Güney Asya gibi, orta ve yükseköğretim kayıtlarının düşük kaldığı görülmektedir. Bu ülkelerde ki yetersiz alt yapı, fırsat eksikliği ve kısıtlı erişimler nedeniyle eğitim sistemi olumsuz etkilenmektedir. Bunun yanı sıra birçok ülke de eğitim sistemi küreselleşen dünyanın taleplerini karşılamada yetersiz kalmaktadır. Yetersiz ve düşük kalitede ki eğitim ise gençleri sosyal ve ekonomik olarak daha kırılgan hale getirmektedir. Bu nedenle eğitim sisteminin bazı özellikleri barındırması gerekmektedir. Bu özellikler arasında ilk sırada kullanılabilirlik yer almaktadır. Eğitimin herkese ücretsiz olarak verilmesi için yeterli kaynak ve altyapının olması ve eğitilmiş öğretmenlerin yetişmesi gerekmektedir. Bir diğer özellik ise eğitim sisteminin ulaşılabilir olmasıdır. Eğitim fiziksel ve ekonomik

---

⁴Yılmaz, Fidan, Karataş (2004). İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Bireylerin Tutumları (Bir Alan Araştırması), Sosyal Siyaset Konferansları, İstanbul Üniversitesi Yayınları 48.

⁵Linn, Sandifer ve Stein (1985). Effects of Unemployment on Mental and Physical Health, American Journal of Public Health, Vol.75 No.5

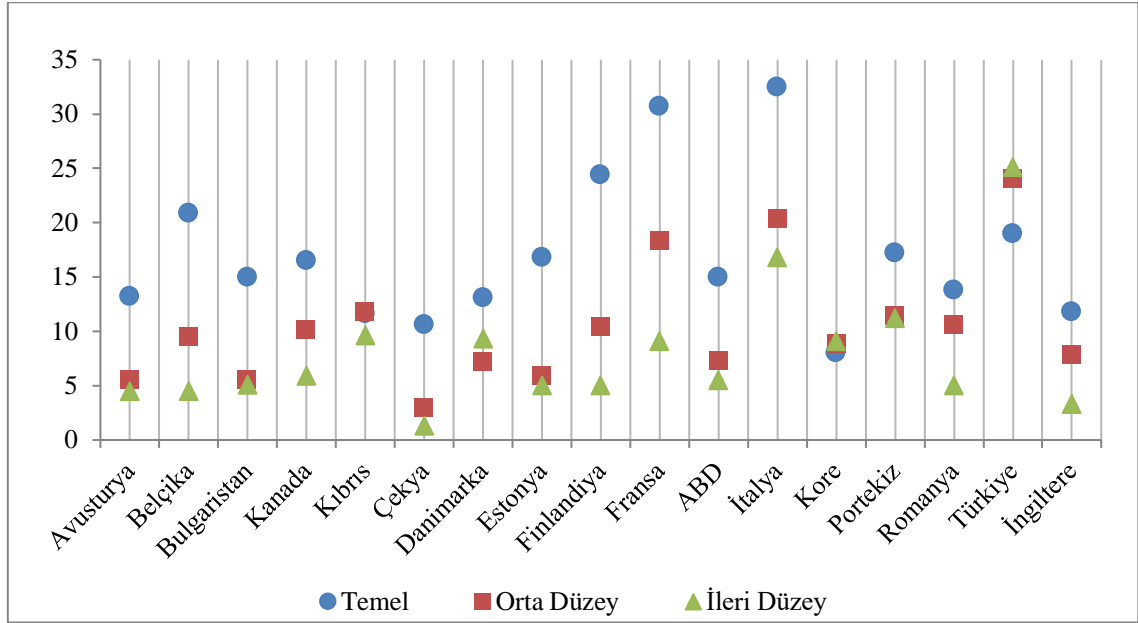
olarak herkes tarafından erişilebilir olmalıdır. Eğitim sisteminin diğer bir özelliği ise kabul edilebilir olmasıdır. Eğitim sistemi şekil ve içerik olarak ayrımcılık yapmayan, kültürlerle uygun ve kaliteli olmalıdır. Son olarak eğitim sistemi uyarlanabilmelidir. Toplumun ihtiyaçları doğrultusunda eğitim sistemi de gelişmeli ve eşitsizliklere yer vermemelidir (World Youth Report, 2018).

Eğitim ve öğretim sistemi, gençler ve işverenler arasında gerçekleşen eşleşmenin hızını ve kalitesini etkiler. Genel ve mesleki eğitim-öğretim gençleri daha yüksek bir üretkenlik düzeyinde istihdam edilebilir kılmak için son derece önemlidir. Genel çıkarım, eğitim öğretimin ekonomik ilerlemenin itici bir gücü olmasıdır.

Eğitim gençlerin kendi fikirlerinin peşinden gitmesi için bir yoldur. Bu yolda gençler kendi kariyer ve geleceklerini belirleme fırsatını elde ederler. Son yıllarda eğitim alan gençlerin sayısında artış meydana gelmiştir. Fakat bu artışlara rağmen halen daha gençlerin işgücü piyasalarına entegre olmasının önünde bazı engeller vardır. Bu engellerin başında eğitim kalitesinin işgücü piyasası ile bağlantısı gelmektedir. Diğer engeller arasında ise aile faktörü, cinsiyet algısı gibi faktörler sayılmaktadır.

Tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde eğitim sistemi ilk aşamada temel eğitim sistemidir. Genel bilgi ve beceriler genellikle temel eğitim sırasında tamamlanır. Burada sağlanan beceri düzeyine göre işgücü karakterize edilmeye başlanır. Temel eğitim, gençlerde bilişsel becerileri geliştirme ve pratik odaklı olma gibi özellikler kazandırmaktadır. Temel eğitim, işgücü piyasalarına erişmenin en iyi yolu gibi gözükse de burada alınan eğitim pratiklik kazandırmadığı için işgücü piyasalarına girmeyi ve seçilmeyi zorlaştırır.

Şekil 2. 1. Bazı Ülkelerin Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Oranları (2020,%)

Kaynak: ILO (Erişim Tarihi: 3.12.2021)

Eğitim başarısında beklenen durum, yükseköğrenim seviyelerinde işsizliğin azalmasıdır. Şekil 2.1’de bazı ülkelerin eğitim başarılarına göre işsizlik oranları verilmiştir. Grafik incelendiğinde, tüm ülkelerin, Türkiye hariç, beklenen durumu karşıladığı görülmektedir. Yani, temel eğitim seviyesinde işsizlik oranlarının, Türkiye hariç, yüksek olduğu görülmektedir. Kıbrıs ve Kore’de ise tüm eğitim seviyelerinde işsiz kalma oranının aynı olduğu görülmektedir. Türkiye’ye bakıldığında ise, temel düzey eğitim seviyesinde işsizlik oranının, orta ve ileri düzeye göre, daha düşük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Türkiye’de 2020 yılında eğitim düzeyinin işsizlik ile olan ilişkisi beklenen durumda ki gibi değildir.

Genel bilgi ve beceriler, temel eğitim düzeyinde sağlanmaktadır. Sağlanan bu beceriler gençlerde bilişsel becerilerin geliştirilmesini destekler. Temel eğitim sonu gençler daha çok pratiklik kazanmaktadır. Temel eğitim işgücü piyasalarına girmedi olmazsa olmaz gibi görünse de işgücü piyasasının talepleriyle uyumsuz eğitim eksik ve zayıf kalmaktadır. Temel eğitimin işgücü piyasalarında deneyim kazandırması tek eksik yönü olarak değerlendirilebilir.

Gençlerin eğitim almasında temel eğitim kadar mesleki eğitiminde hayati bir önemi vardır. Mesleki eğitim, genel eğitimi destekler ve gençleri işgücü piyasalarına yakın hale getirir. Fakat mesleki eğitimin genel eğitime göre daha hızlı değiştiği bilinen bir gerçektir. Çünkü değişen teknoloji mesleklerde büyük değişiklikler meydana getirmektedir.

Okulu ve işgücü piyasalarını birleştiren asıl eğitim mesleki eğitimidir. Piyasalarda ki açık işgücü talebine göre devlet meslek okullarında eğitim vermeyi amaçlar. Burada amaç, işi iş başında öğrenme ve tecrübe etmektir. İşe alacak firma içinde tecrübe etmiş kişiyi işe almak her zaman daha avantajlı olmaktadır. Bu eğitim türü, işgücü piyasalarına doğrudan girişi amaçlar ve işverenlerin işe alması için teşvikler oluşturur. Devlet tarafından mesleki eğitimin desteklenmesi ekonomik açıdan son derece önemlidir. Fakat bu destekleme iş piyasalarına uyumlu olduğu takdirde başarıya ulaşacaktır. İş piyasalarına uygun olmayan mesleki eğitim boşa kalacaktır (Biavaschi vd., 2012).

Mesleki eğitim işverenin talepleri ile eşleşen bir ortam hazırlamaktadır. Mesleki eğitimin gençlere ek faydalar sağladığı görülmektedir. Bu faydalar arasında gençlerin mesleğe özgü beceriler kazanması, deneyim elde etmesi, işgücü ile yakından temas halinde olması ve istihdama geçişin kolay olması sayılabilir.

İkili mesleki eğitim sisteminde, genellikle bir mesleğe ya da iş sektörüne deneyim ve eğitim kazandırmaktadır. İkili eğitim sistemi uygulayan ülkeler de, Danimarka, Almanya, İsviçre, Avusturya gibi, okuldan işe geçiş sürecinin daha kolay, NEET oranlarının daha düşük olduğu saptanmıştır (Quintibi and Manfredi, 2009).

Mesleki eğitime önem veren Almanya ve Danimarka gibi ülkelerde uygulanan çıraklık sistemi ise gençlerin işgücü piyasalarına girişini önemli ölçüde kolaylaştırmaktadır. Özellikle örnek olarak gösterilen 'Alman Eğitim Modeli' bazı koşulları sağlayarak eğitim kalitesini arttırmayı hedeflemektedir. Bu koşullardan ilki, eğitimi rekabet edilebilirlik ve sürdürülebilir istihdam açısından yatırım olarak görerek, eğitim verme konusunda istekli olan işverenlerin desteğini almaktadır. İkinci olarak, gençlerden çıraklık eğitimini, akademik eğitimin altında görmemelerini sağlamak için beceri kazandıkları ve daha düşük bir kazanç sağladıkları bir aşama olarak kabul etmektir. Üçüncüsü ise, finansman dâhil olmak üzere, mesleki eğitimin sağlanmasının müfredata uygun ve işgücü piyasasıyla uygunluğunun tespitinin devamlı olarak yapılmasıdır (Biavaschi vd, 2012).

Mesleki eğitimde dikkat edilmesi gereken husus, ülkeler arası ve sektöre özgü farklılıklardır. Bu yüzden uygulanacak politikalar da kendilerine özgü olmalıdır. Eğitimde dezavantajlı gençlere eğitim sübvansiyonları vermek işgücü piyasalarında daha etkin ve istikrarlı bir yapı oluşturacaktır.

1990'ların başından itibaren eğitimin kalitesi ve getirileri hızla arttı. Bu durum az ya da çok eğitimi olanlar arasındaki beklentileri de değiştirdi. Bu nedenle yüksek eğitim düzeylerinde yüksek işsizlik oranları, kayıt dışı sektöre katılma isteği, okuldan işe geçişlerin zorlaşması gibi faktörler daha çok gündem olmaya başladı. Örneğin, Bulgaristan'da ilköğretimden daha fazla eğitim almamış gençlerin işsizlik olasılığı, ortaöğretim sonrası eğitim almış gençlerinkinin dört katına çıkmıştır (Kolev ve Saget,2012).

Eğitimde değinilmesi gereken bir başka konuda, yükseköğrenimin yaygınlaştığı ülkelerde gençlerin daha çok kamu sektörüne girme ya da akademik kariyer yapma odaklı olmalıdır. Bu durum ülkelerin eğitimli gençliğini arttırmaktadır. Fakat kamu için çabalayan gençlerin özel sektörü görmezden gelmesi özel sektörün ihtiyaçlarının karşılanmasını zorlaştırmaktadır.

Eğitimin yanı sıra kamu sektörü istihdamı etkileyen işgücü piyasası sonuçlarının önemli bir belirleyicisidir. Kamu sektörü genel olarak kişilere özel sektörde bulabileceklerinden daha düşük ücretler sunsa da, cazip sosyal güvenlik planları ve iş güvenliği olmak üzere daha yüksek ücret dışı fayda sağlar (ILO, 2018). Bu avantajlar okuldan işe geçiş yapan gençlere cazip gelmektedir. Bu durum daha çok gelişmekte olan ülkelerde ekonomik fırsat arayan eğitimli gençler için geçerlidir (World Youth Report, 2018).

2.1.5. Okuldan İşe Geçişin Zorlukları ve Aşamaları

Bugün dünya genelinde 15-29 yaş arası yaklaşık 2 milyar insan bulunmaktadır. Gençler olarak nitelendirilen bu grubun işgücü piyasalarındaki durumu da belirsizdir. Bu belirsizlik son zamanlarda uluslararası boyutta dikkat çekici olmaya başlamıştır. Bunun en büyük nedenlerinden biri de gençlerin artık yetişkinlere göre yaklaşık üç kat daha fazla işsiz kalma olasılığının olmasıdır.

Gençler için işe başlamak bununla beraber sosyal ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak ve yetişkin bir birey olmak için önemlidir. Bununla birlikte birçok genç özellikle genç kadınlar iş bulmak için zorlu süreçlerden geçmektedir.

Gençlerin hayatında okuldan işe geçiş uzun ve zor olmaktadır. Bu aşamada gençlerin yeni şeyler keşfetmek, ilgi ve becerilerine en uygun işi bulmak ve bu süreçte yüksek ücret ve iyileştirilmiş çalışma koşullarına sahip olmak istemektedirler. Fakat bu isteklere rağmen dünya genelinde birçok gencin düşük ücretler ve güvencesiz işlerde

çalıştığı bilinmektedir. Bu nedenle gençlerin işgücü piyasasında insana yakışır işlere erişimini arttırmak son derece önemlidir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), gençlerin iş ararken karşılaştıkları sorunları daha iyi anlamak için çeşitli genç işgücü göstergeleri geliştirmiştir. Göstergelerden biri olan okuldan işe geçişin aşamaları ve biçimleri aşağıdaki tabloda yer almıştır.

Tablo 2. 1. Okuldan İşe Geçişin Aşamaları

1. Aşama: Transit (Okula gitmeyen ve şuanda herhangi bir alanda çalışan 15-29 yaş arası gençler)	2. Aşama: Geçiş (Aşağıdaki özelliklere sahip 15-29 yaş arası gençler)	3. Aşama: Geçiş henüz tamamlamayan
<ul style="list-style-type: none"> • İstikrarlı bir iş	<ul style="list-style-type: none"> • Hem okulda hem çalışan (işgücünde)	<ul style="list-style-type: none"> • Okulda (işgücü dışında)
<ul style="list-style-type: none"> • Tatmin edici serbest meslek ya da geçici bir iş	<ul style="list-style-type: none"> • Okulda ve işte olmayan (işsiz)	<ul style="list-style-type: none"> • Okulda değil, iş aramaya niyetli değil.
	<ul style="list-style-type: none"> • Okulda değil ve geçici-tatmin edici olmayan bir işte çalışan	
	<ul style="list-style-type: none"> • Okulda ve işte olmayan ama çalışmayı hedefleyen.	

Kaynak: ILO, 2019.

Tablo 2.1 incelendiğinde geçiş aşamalarının 3 grupta olduğu görülmektedir. Bu gruplara göre, 1. Grupta memnuniyet kriterlerini karşılayan ve bir işte bulunan gruptur. 2. Grup ise, okuldan işgücü piyasalarına geçişi iş tatmininin özelliğine göre kıyaslamaktadır. Bu gruptaki gençler hem okula gidip hem çalışıyor olabilir, okulda ve işte olmayabilir, sadece geçici bir işte çalışıyor olabilir ve son olarak okul ya da işe geçişi hedefliyor olabilir. Bu grup geçiş sürecini başlatmış fakat henüz tamamlamamış gençlerdir. 3. Grup ise henüz geçişe hiç başlamamış ya da başlamaya da niyeti olmayan gruptur⁶.

Bu geçiş göstergelerinde tüm gençlerin düzgün bir işe geçiş yaptığı söylenemez. Gerçekte olması gereken durum, işgücü piyasasına geçmiş olan gençlerin verimli bir işgücü yaratmasıdır. Fakat tablodan da görüleceği üzere işgücü piyasasına geçişini tamamlamamış gençler en dezavantajlı olanlardır.

⁶ ILO (2019), From School to Work an Analysis of Youth Labour Market Transitions, https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/publications/WCMS_732422/lang--en/index.htm.

Gençlerin işgücü piyasalarındaki durumu toplumlar üzerinde önemli etkiler oluşturmaktadır. Gençlerin bu durumu sadece kendi yaşam ve refahlarını değil, aynı zamanda ülkelerin makroekonomik beklentilerini de etkilemektedir. Okuldan işe geçiş kolaylığı ya da zorluğu da bu süreçte etkin rol oynamaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gençlerin okuldan işe geçişlerinde farklılıklar olduğu bilinmektedir. Gelişmiş ve daha yüksek gelirli ülkelerde yüksek ücretli işe geçiş daha yüksek, düşük gelirli ülkelerde gençler genellikle daha düşük ücretlerde iş bulmaktadır (ILO,2019).

Cinsiyet bazında değerlendirildiğinde ise, genç kadınlar genç erkeklere göre işgücü piyasalarında daha yüksek engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Okuldan işe geçiş sürecinde genç kadınların daha fazla sürecin dışında kaldıkları görülmektedir. Sonuç olarak gençlerin işgücü piyasalarına geçiş erişimini kolaylaştırmak ve bu kolaylık kadar sağlam ve güçlü politikalara yer vermek son derece önemlidir. Yeni genç istihdam politikaları tasarlamak, uygulama konusunda desteklemek, insana yakışır iş sayısını arttırmak, talep yönlü politikalara yatırım yapmak ve gençlere yeni fırsatlar sunmak bu güçlü politika önerileri arasında yer almaktadır (ILO,2019).

Geçlerin iş arama sürecinde verilecek olan iş arama yardımları da kısa vadede olumlu etkiler göstermektedir. Bununla beraber işverenlerin geçici işe alım sübvansiyonları, doğrudan kamu yaratma işi, istihdama geçişin teşvik edilmesi gibi desteklerde gençlerin eğitimden iş gücü piyasalarına geçişlerini kolaylaştıracaktır (Biavaschi vd., 2012).

İşgücüne yeni girenler olarak gençler, en savunmasız gruptur. 2030 Gündeminde insana yakışır iş hükümleri, ilk kez işe giren gençler de dâhil olmak üzere tüm çalışanların, işyerinde eşitlik ve onurun yanı sıra adil ücret ve iş güvenliği sunan üretken istihdama erişmesi gerekliliği vurgulanmıştır (World Youth Report, 2018).

2.1.6. Göçün Genç İşsizliğe Etkisi

Göç basit tanımıyla “*yapısı, mesafesi ve nedeni ne olursa olsun insanların geçici ya da kalıcı şekilde yer değiştirdiği nüfus hareketi*” olarak tanımlanmaktadır (Özgüler, 2018).

Göçün birçok farklı türü bulunmaktadır. Gerçekleşme nedenine göre göç “gönüllü” ve “zorunlu” göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Gönüllü göç, insanların kendi iradesi ile yaptığı göçtür. Bu tür göç genellikle eğitim, dil öğrenme, evlilik gibi nedenlerle yapılmaktadır. Zorunlu göç ise, insanların iradesi dışında yaptığı göçtür. Bu göçe neden olan ise savaş, kıtlık, afetler gibi nedenlerdir. Diğer bir göç tanımı ise hedef

yerine göredir. Bu göç türleri “iç göç” ve “dış göç” olarak ikiye ayrılmaktadır. İç göç ülke içinde gerçekleşen göç, dış göç ise ülke sınırlarını aşan göç olarak ifade edilmektedir. Yasal duruma göre göçler ise “düzenli” ve “düzensiz” göç olarak sınıflandırılmaktadır. Düzenli göç, göç mevzuatlarına uygun olarak tanımlanan göçtür. Düzensiz göç ise, mevzuata uygun olmayan, düzenli göçün yapısına aykırı olan göç türüdür (Özgüler,2018).

Göç kavramı ayrıntılı olarak incelendiğinde karmaşık bir yapı ortaya çıkar. Çünkü göç, demografik, siyasal, ekonomik, toplumsal birçok faktörle ilişkilidir. Bu etkilerin ülkeden ülkeye değiştiği de göz önüne alındığında göç kavramının karmaşıklığının nedeni ortaya çıkmaktadır. Genel olarak göçün nedenlerine bakıldığında ise eğitim, evlilik ve iş görülmektedir. Fakat bu nedenlerin dışında birçok insan ülkelerinde ki yoksulluktan, kıtlıktan ya da savaştan dolayı göç etmek zorunda kalmaktadır.

Günümüzde büyük göç olgularının daha çok az gelişmiş ülkelerde ya da toplumsal ve ekonomik sıkıntıların olduğu ülkelerde yaşandığı görülmektedir. Ayrıca bu büyük göç olgularında insanların geri dönme konusunda isteksiz oldukları da bilinmektedir. 2019 yılında dünyada 272 milyon uluslararası göçmen kayıt altına alınmıştır. Bu göçmenlerin %74’ü çalışma çağındaki nüfus ve %21’i de genç yaş grubu içerisinde ki nüfustur (World Youth Report, 2018).

Gençler göç edenlerin başında gelmektedir. Göç etmenin gençler için olumlu taraflarına onlara yeni fırsatlar, eğitime katılma, insana yakışır işlerde çalışma, mesleki deneyim kazanma veya kişisel gelişim gibi fırsatlar tanınmasıdır.

Olumsuz yanlarına bakıldığında, özellikle genç kadınlar için, göç başlı başına zorluklar içermektedir. Göç edilen ülkede, cinsiyete, etnik kökene veya dine dayalı ayrımcılıklar ile karşılaşmaktadır. Bununla birlikte kötü çalışma koşullarında çalışmaya zorlanma, sağlık gibi temel sosyal hizmetlere erişmede yaşanan zorluklar, sosyal koruma eksikliği gibi etkileri olmaktadır. Göçün olumlu ve olumsuz sonuçları değerlendirildiğinde göç gençler için ya iyi bir fırsat ya da ciddi bir risk içermektedir.

Göç eden gençler, hem buldukları ülke için hem de göç ettikleri ülkeler için çeşitli avantaj ve dezavantajlar oluşturmaktadır. Genç göçü veren ülkede genç işsizlik oranlarında ki azalış, ülkeye döviz gönderme, kazandıkları beceri ve tecrübeleri ülkelere aktarma gibi avantajlar içermektedir. Göç alan ülke ise işgücü piyasalarına kazandırdıkları genç göçmenler açısından avantajlı konumdadır. Fakat nüfus artışı,

göçmenlerin uyum sorunu, yerli halkın kabullenme problemleri ve rekabet ortamı göç alan ülke için dezavantaj olarak görülmektedir.

Göç, genç kişiler için insana yakışır bir iş ve güvenli geçim umudu sunmaktadır. Hem ülke içinde hem de ülke dışında gençlerin yaptıkları başarılı göçler, yaygın işsizlik ve düşük iş kalitesinde çalışan gençler için ekonomik sonuçları iyileştirmenin bir aracı olarak görülmektedir. Benzer şekilde, çalışma çağındaki nüfusun oranında düşüş yaşayan gelişmiş ekonomiler için göç, istihdama dayalı büyümeyi sağlamak ve mevcut sosyal güvenlik ağlarını desteklemek için önemli bir araç sağlamaktadır. Fakat gelişmiş ülkelerde ki göç ihtiyacına rağmen yerli işçiler ve işsizler, göçmenleri düşük ücretlere mecbur bırakarak, göçe karşı önlem almaktadır (World Youth Report, 2018).

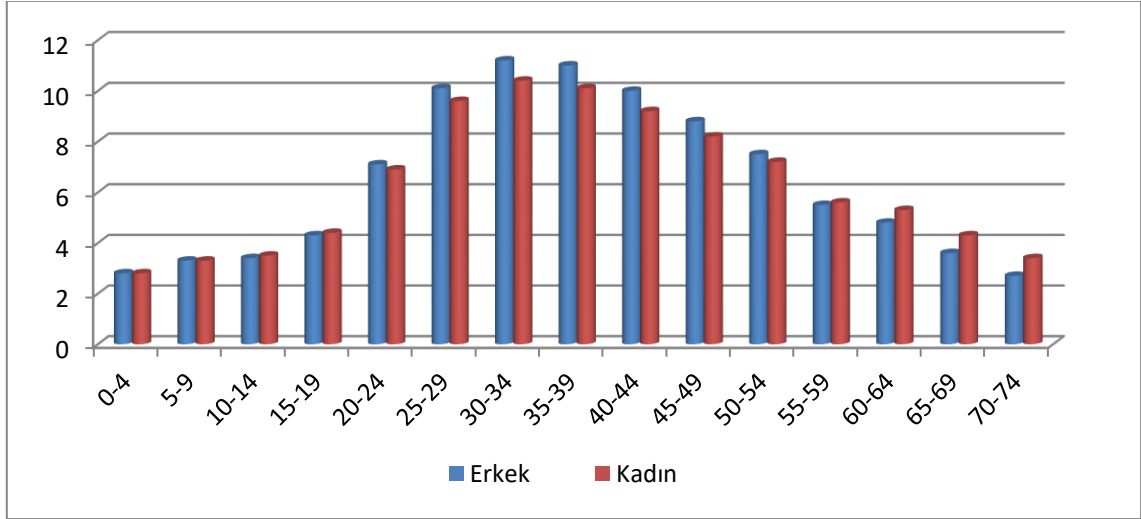
2013 yılında yayınlanan Dünya Gençlik Raporu, genç göçmenlerin risklere karşı savunmasız olduğunu ifade etmektedir. Göç eden gençler evlerinden ayrılırken mevcut konumlarından daha iyisini hayal ederek yola çıkmaktadır. Fakat göç eden gençler, özellikle uygun belgeleri olmayanlar, genellikle kayıt dışı ekonomiye zorlanmaktadır. Bu gençler işverenler tarafından sömürülmektedir. Genç göçmenler arasında özellikle kadınlar devam eden insan ticaretine ve kölelik riskine maruz kalmaktadır. Bu endişeler, göçmenlerle ilgili yasa ve düzenlemelerin ne kadar önemli hale geldiğinin altını çizmektedir.

Göçmen politikaları incelendiğinde son yıllarda göçmen gençler için daha katı uygulamalara yer verilmektedir. Gerekli belgeleri olmadan göç edenler ise kayıt dışı çalışmaya mecbur kalmaktadır. Bunun sonucu olarak işverenler tarafından da suiistimale açık hale geleceklerdir. Ek olarak kayıt dışı genç göçmenler, sözleşmesiz çalışmaya, düzensiz ödemelere katlanmak zorunda kalacaktır. Ülkeler arasındaki iş kalitesi, çalışma koşulları ve eşitsizliklere çözüm bulunmadığı sürece gençlerin yasal olmayan yollardan yurtdışında ekonomik fırsatlar aramaya devam etmesi de kaçınılmazdır.

Göçmen gençler iş güvencesizliğine, kötü çalışma koşullarına ve sömürüye karşı savunmasızdır. Çatışma ve savaş durumları, genç mağdurlar için çatışma çözüldükten sonra bile devam eden istihdam sorunları yaratmaktadır. Bu genç grup engellerin ele alınması, hem insan hakları açısından hem de bu gençlerin kendilerini tam geliştirebilmeleri ve kapasitelerini üretken ekonomiye yönlendirmelerini sağlamak açısından önemlidir (World Youth Report, 2018).

2019 yılında Dünya çapında yaklaşık 272 milyon uluslararası göçmen bulunmaktadır. Bu göçmenlerin içerisinde %74'ü çalışma çağındaki nüfustur. Yaklaşık olarak yüzde 21'i de genç yaş gurubu içerisinde yer almaktadır (ILO,2019).

Şekil 2. 2. 2019 Yılı Dünyada Göçmenlerin Yaş Aralığı (%)

Kaynak: International Organization for Migration (Erişim Tarihi:05.01.2022)

Şekil 2.2’de 2019 yılında göçmenlerin yaş aralığı verilmiştir. Şekil incelendiğinde göçmenlerin çoğunun 20 ile 40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. En çok göç eden grup ise 30-34 ve 35-39 yaş aralığındaki gruplardır. Bu yaş grubunun en çok iş bulmak için göç ettiği düşünülmektedir. Bu grubu 25-29 yaş aralığı takip etmektedir.

Genç göçmeler için, etkin politikalar geliştirmek son derece önemlidir. Göç ve gençlik politikaları genç göçünün faydalarının ve fırsatlarının artırılması sağlanmalıdır. Özellikle göçmenlerin idari düzenlemeleri, uluslararası insan hakları ve çalışma ve mülteci hukuku kapsamında uluslararası yükümlülüklerle uygun olmalıdır. Bu düzenlemeler kapsamında sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma hem göç edenler için hem de göç edilen ülke için daha iyi fırsatlar yaratmaktadır.

Göçmenlerin sürdürülebilir kalkınmaya olumlu katkısı BM Gündem 2030’da Sürdürülebilir ve Kalkınma Hedefleri Kapsamında üye ülkeler “İnsan haklarına tam saygı gösterilmesini ve göçmenlere, mültecilere ve yerinden edilmiş kişilere insani muameleyi içeren güvenli, düzenli bir göç sağlamak” koşulunu kabul etmiştir (Youth Issue Brefs, 2016).

2.2. İSTİHDAM, EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE OLMAYAN GENÇLER (NEET)

2.2.1. NEET Tanımı

Günümüzde genç işsizlik kadar önemli olan bir diğer konu, ne eğitime ne istihdama katılmayan gençlerdir. Bu gençlerin sorunu, son yıllarda genç işsizlikten

daha ciddi bir hâl almıştır. Bu gençler hem işsiz olduğu hem de aktif olarak iş aramadığı için genç işsizliğe eklendiğinde, gençlerin istihdam sorununun gerçek büyüklüğü hakkında daha net bir fikir vermektedir.

İstihdama ve eğitime katılmayan gençleri anlatmak için kullanılan NEET (*Not in Education, Employment, or Training*) kavramı, ilk olarak 1990'larda Birleşik Krallıkta dışlanmış bireyler için yapılan bir araştırma sonucu ortaya çıkmıştır. 1999'da yayınlanan Sosyal Dışlanma Raporu'nda ise NEET'in tanımına ilk kez yer verilmiştir. Buna göre NEET, zorunlu eğitim sonrası ne eğitimde ne de istihdam da olmayan gençler olarak tanımlanmıştır. Ayrıca rapor, NEET'lerin toplumdan dışlanmış bireyler olduğunu ve sosyal dışlanmaya karşı en iyi savunmanında iş sahibi olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Bunun da doğru eğitim ve deneyimle sağlanabileceği vurgulanmıştır (Social Exclusion Unit, 1999).

İngiltere'de ortaya çıkan NEET kavramı, kabulünden sonraki birkaç yıl içinde Avrupa ülkelerinde istatistiksel bir gösterge olarak kullanılmaya başlamıştır. Böylece Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi'nin politika söylemlerinde yer almıştır. Eurostat, ILO gibi kuruluşlar ise NEET'in tanımını, toplam nüfus içindeki istihdamda, eğitimde ya da beceri artırımı faaliyetinde bulunmayan gençler olarak ifade etmiştir. Bu tanıma göre NEET'lerin kapsamı 15-24 ya da 15-29 yaş arasındaki gençlerin dört hafta öncesine kadar, işgücüne dâhil olmayan ya da eğitim, staj gibi programlara katılmayanlar olarak değerlendirilir (Çelik ve Coşkun, 2021).

NEET oranı, istihdamda eğitimde veya öğretimde olmayan gençlerin toplam genç nüfus içindeki payı olarak hesaplanmaktadır. Genç işsizlik ise aktif genç nüfus içindeki işsiz gençlerin oranını hesaplamaktadır. Bu nedenle görece olarak genç işsizlik oranları NEET oranından daha yüksek iken, mutlak olarak toplam NEET sayısı genel olarak genç işsizlerin sayısından daha yüksektir (Eurofound, 2016).

2.2.2. İstihdam, Eğitim ve Öğretimde Olmayan Gençlerin Özellikleri

Genç işsizlikle ilgili bilgiler verilerken, dünya çapında gençlerin sadece yüzde 41'inin işgücü piyasalarına dâhil olduğu vurgulanmıştır. Dâhil olmayan gençlerin ise işgücü piyasalarına dâhil olmamasının nedenleri vardır. Dünya üzerinde 267 milyon genç ne eğitimde ve öğretimde ne de istihdam da yer almamaktadır. Bu rakam dünya çapında gençlerin hiçbir katkıda bulunmadığını gösteren yüksek bir rakamdır. Bu rakam "boşta kalan genç" potansiyelini ifade etmektedir.

Bu rakamın altında yatan nedenler, okulu erken yaşta bırakma, gençlerin cesaretinin kırılması, hastalık, ailevi sorumluluklar ya da işgücüne dâhil olmak isteyen ama çeşitli zorluklarla veya nerede nasıl iş arayacağını bilmeme gibi nedenlerdir. Gençler NEET statüsüne dâhil olduğunda gelecek beklentileri azalmakta ve uzun vadede ülke ekonomilerine büyüme ve sosyal uyum sağlamasını engellemektedir.

Eğitimde, öğretimde ve istihdamda olmayan gençlerin toplumdan dışlanma riski yüksek görülmektedir. NEET grubu farklı nedenlerle çok çeşitli alt gruplara ayrılmaktadır. Bu nedenle NEET grubu heterojen bir yapıya sahiptir. Eurofound (2012), yaptığı bir çalışma da NEET grubunu yedi ana başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar şöyledir;

Yeniden giriş yapanlar: Bu NEET grubu kısa süre sonra işe ya da eğitim öğretime yeniden girecek olan gençleri kapsamaktadır. Bu kişiler hâlihazırda işe alınmış ya da eğitim öğretime kayıt olmuş gençlerdir.

Kısa süreli işsizler: Okuldan işe geçiş sırasında kısa süreli bir işsizlik normal görülmektedir. Bu kategoride ki gençler, işsiz olan, iş arayan ve işbaşı yapabilecek olan gençlerden oluşmaktadır.

Uzun süreli işsizler: Bu kategori, iş arayan, iki hafta içinde işbaşı yapabilecek olan ve bir yıldan uzun süreli işsiz gençleri kapsamaktadır. Bu kategoride ki gençler yüksek oranda ayrılma ve sosyal dışlanma riski altındadır.

Hastalık ve engellilik nedeniyle ulaşılamayan: Hastalık veya engellilik nedeniyle iş aramayan gençlerden oluşmaktadır. Bu grup ücretli iş yapamadığı için daha fazla sosyal desteğe ihtiyaç duyan gruptur.

Ailevi sorumluluklar nedeniyle ulaşılamayan: Bu gruptaki kişiler, çocuk ya da yetişkin bakımını üstlenen veya aile sorumluluklarından dolayı iş aramayan, yeni işe başlamaya müsait olmayan gruptur.

Cesareti kırılmış işçiler: Kendilerine iş fırsatı olmadığına inandıkları için iş aramayı bırakan gençleri kapsamaktadır. Bu gençler, sosyal dışlanma riski yüksek olan ve çalışma hayatları boyunca kötü istihdam sonuçları yaşaması muhtemel olan savunmasız gençlerden oluşmaktadır.

Diğer: Bu grubun NEET olma nedenleri herhangi bir kategoriye girmeyen tüm NEET'leri içermektedir. Bu grup çok heterojen bir yapıda olduğu için, çeşitli nedenlerle grubun içerisinde yer almaları muhtemeldir. Bu grup içerisinde ulaşılması zor olanlar, yabancılaşma riski altında olanlar, ayrıcalıklı olanlar gibi grupları barındırmaktadır.

Sanatta kariyer yolunu izleyenler de bu grup içerisinde yer almaktadır (Eurofound,2012).

Bu sınıflandırmadan da görüleceği üzere NEET grubunun nedenlerine göre farklı özellikleri bulunmaktadır. Sınıflandırmanın dışında NEET'leri cinsiyet, yaş, eğitim olarak sınıflandırmak da mümkündür. Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde kadınların NEET oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun temel sebebi, kadınların dünyanın her neresinde olursa olsun aile sorumluluklarını yüklenmesi olarak gösterilmektedir. Yaş açısından incelendiğinde NEET'ler 15-19, 20-24, 25-29 yaş aralığındaki grup olarak baz alınabilir. Eğitim de ise, daha düşük eğitim seviyelerinin NEET kategorisinde yer alma ihtimali daha yüksektir.

Ülkeler arasında NEET'lerde görülen özelliklerde farklıdır. İskandinav ve Batı ülkelerinde en büyük NEET grubu genellikle kısa süreli işsizlerden oluşmaktadır. Güney ve Akdeniz ülkelerinde daha uzun süreli ve cesareti kırılmış işçilerin payları yüksektir. Doğu Avrupa'da ise aile sorumlulukları nedeniyle NEET olan gençlerin payı fazladır (Eurofound, 2016).

2.2.3. İstihdam, Eğitim ve Öğretimde Olmayan Gençlerin İşgücü Piyasalarındaki Önemi

NEET'ler en fazla risk altında ki grup olarak değerlendirilmektedir. Ekonomik açıdan bir ülkede NEET'lerin sayıca fazla olması boşta kalan gençlerin fazlalığını ve bu gençlerin ülke ekonomisine olan bağımlılığını ifade etmektedir. NEET kategorisinde yer alan gençler, çoğunlukla ailelerine bağımlı ve ülke ekonomisine herhangi bir katkısı olmayan gençlerdir.

Okula gitmeyen ve çalışmayan genç grup bir ülke için endişe vericidir. Bu genç gurubun en dikkat çekici özelliği ise herhangi bir iş arama girişiminde bulunmamalarıdır. Bu grup gençler özel ilgi gösterilmesi gereken bir grubu temsil etmektedir. Bu gençler genellikle kayıt dışı ekonomi de yer alırlar. Bu durum da tatmin edici olmayan çalışma koşulları, iş güvenliği ve hastalık, iş kaybı veya emeklilik durumunda sağlanan faydalar kapsamında olmadıkları anlamına gelmektedir. Seks ve uyuşturucu endüstrisi de dâhil olmak üzere bu gurubun yasadışı ekonomiye kaydolma riski büyüktür (Kolev ve Saget,2005).

NEET kategorisi gençlerin hareketsizliği olarak tanımlanabilir. NEET gurubuna dâhil olan gençler kendi seçimleri ile zamanlarını kişisel gelişime, evliliğe, ev işlerine, çocuk yetiştirmeye ya da aile ve akrabalara bakım sağlamaya ayırarak ekonomik olarak

aktif olmamayı tercih edebilirler. Birçok ülkede halen çocuk bakımı ve ev işleri konusunda birincil sorumluluk genç kadınlar üzerindedir. Genç kadınların ev dışında ki ekonomik fırsatlardan dışlandığını gösteren bu durum, birçok genç kadın tarafından kişisel bir seçim olmaktadır. Bununla birlikte gençlerin ekonomi de ki hareketsizliği, gençler arası ekonomik dışlamayı da yönlerini yansıtmaktadır. Hüsrana nedeniyle iş gücü piyasasından ayrılan gençler, insana yakışır iş bulamadıkları için aktif olarak iş aramamayı tercih etmektedir. İşgücüne aktif olarak katılmamak bir tercih gibi görünse de, gençler kendilerine uygun iş bulamadıkları algısı ya da cesaretlerinin kırılması nedeniyle işgücü dışında kalmaktadır. Gençlerin yaşadığı bu durum gönüllü işsizlik gibi görünse de gizli işsizlik olarak kabul edilmelidir.

Özellikle son yıllarda sıklıkla gündeme gelen NEET kavramı, Avrupa'nın politika söylemlerinde de sıklıkla yer almaya başlamıştır. NEET'ler Avrupa Komisyonu tarafından 27 Nisan 2010'da önerilen ekonomi ve istihdam politikalarına yönelik yeni bir yönergenin merkezinde yer almıştır. Bu yeni yönergede Komisyon şu ifadeleri kullanmıştır;

“Gençleri ve özellikle istihdam, eğitim veya öğretimde olmayanları desteklemek için, üye devletler sosyal ortaklarla iş birliği içinde olmalıdır. Yeni mezunların ilk iş bulmalarına veya çıraklık dâhil olmak üzere ileri eğitim ve öğretim fırsatları bulmalarına yardımcı olacak planları yürürlüğe koymalı ve genç işsizliğe hızla müdahale etmelidir. Beceri beklenti geliştirme ve beklenti politikalarının performansının düzenli olarak izlenmesi, iyileştirilecek alanların belirlenmesi ve eğitim-öğretim sistemlerinin işgücü piyasası ihtiyaçlarına yanıt verilebilirliğinin artırılmasına yardımcı olmalıdır. AB fonları bu hedefleri desteklemek için üye devletler tarafından tamamen seferber edilmelidir.”

(European Commission,2010b)

Avrupa Parlamentosu 2015 yılında genç istihdam durumunu ve AB'de ki genç sosyal durumunu inceleyen bir rapor yayımlamıştır. Bu raporda genç istihdam girişimi ön finansmanı tartışılmıştır. NEET göstergesi de bu raporda önemli bir rol oynamıştır. Raporda şu ifadeler vurgulanmıştır;

“Genç istihdam girişimi çerçevesinde AB ve üye devletler düzeyinde alınan önlemler, diğerlerine göre NEET olma riski daha yüksek olan gençlere (eğitim düzeyi düşük, göçmen ve engelli veya sağlık sorunu olanlar) özel ilgi gösterilmelidir. Ayrıca NEET olma sosyal yabancılaşmaya, güvensiz ve gelecekte

kötü istihdama, genç suçlulara, zihinsel sorunlara ve sağlık sorunlarına yol açabileceği için birey, toplum ve ekonomi için ciddi olumsuz sonuçları olacaktır.”

(Avrupa Parlamentosu,2015c)

AB Komisyonu'nun 2020 Türkiye Raporu'nda, düşük vasıflı kişilerin, kadınların, gençlerin ve NEET'lerin istihdam edilebilirliğinin artırılması için Türkiye'de daha fazla çaba ve daha ileri stratejilere ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir (European Comission, 2020). Türkiye'de NEET oranları incelendiğinde bu ifadenin içerdiği anlamın doğruluğu açıkça görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK VE EĞİTİM, ÖĞRETİM VE İSTİHDAMDA OLMAYAN GENÇLER (NEET)

3.1. TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİN BOYUTU

3.1.1. Türkiye'de İşsizlik Oranları

Dünya çapında sanayileşme ile artan işsizlik oranları tüm ülkeler için olduğu gibi Türkiye içinde çözülmesi gereken bir problemdir. Türkiye'de işsizliğin genel nedenlerine bakıldığında nüfus artış hızı gösterilmektedir. Nüfus artış hızının yavaşlatılması ise işsizlik için kısa vadede bir çözüm değildir. Uzun vadede ise şartların değişmesine bağlı olarak çözülüp çözülmeyeceği anlaşılabilmektedir. Fakat burada önemli olan nüfusun niteliğidir. Kaliteli bir eğitim almış nüfus, işsizliğin temel nedeni olmayacaktır (Karabıyık,2009).

Türkiye'de işsizliğin diğer nedenlerine bakıldığında, Türkiye'de yeterli sermaye birikiminin yapılamaması, üretim sürecinin hızlı bir şekilde dönüşmesine işgücü piyasalarının ayak uyduramaması, makine kullanımının artması sayılmaktadır (Zaim,1997).

Eğitim ise işgücünü etkileyen önemli unsurlardandır. Türkiye'de eğitimin işveren taleplerine uygun olmaması Türkiye'de işsizliğin diğer nedenleri arasındadır. Bunun yanı sıra vergilerin yüksekliği, kayıt dışı ekonominin fazlalığı, yetersiz istihdam oranları, girişimci desteklerinin az olması, verimliliğin düşük olması, uluslararası piyasalarla rekabet gücünün zayıflığı gibi birçok neden Türkiye'de işsizliğin nedenleri arasında yer almaktadır.

Türkiye’de AB ortalamasından daha yüksek kentsel ve tarım dışı işsizlik oranları görülmektedir. Bununla beraber Türkiye’de düşük istihdam oranları, yüksek genç işsizlik oranları, tarım istihdamının daha yoğun olması, düşük eğitim düzeyinin işgücü piyasalarında daha fazla yer alması, yetersiz eğitim altyapısı ve modası geçmiş mesleki eğitim sistemi bu özelliklerden bazılarıdır (UNDP, 2008).

Türkiye’de Cumhuriyet’in kurulmasından itibaren işsizlik ciddi bir problem olarak görülmemiştir. 1970’li yıllara gelindiğinde ekonomi ve sosyal hayatta görülen değişiklikler işsizliğin bir problem olarak görülmeye başladığı yıllar olmuştur. 1980’li yıllara gelindiğinde ise, Türkiye’de başlayan yapısal dönüşümler işsizliğin kendini hissettirmeye başladığı dönemler olmuştur. 1990’lı yıllar da işsizlik oranlarında ki makul değişiklikler 2000 yılında tamamen değişmiş ve özellikle Şubat 2001 krizinden sonra patlama etkisi yaratmıştır (Karabıyık,2009).

Tablo 3. 1. Türkiye’de İşsizlik Oranları (2000-2020) (%)

Yıl	İşsizlik Oranı	Yıl	İşsizlik Oranı	Yıl	İşsizlik Oranı
2000	6,7	2007	8,8	2014	9,9
2001	8,4	2008	9,7	2015	10,3
2002	10,3	2009	12,5	2016	10,9
2003	10,5	2010	10,7	2017	10,9
2004	10	2011	8,8	2018	11
2005	9,2	2012	8,2	2019	13,7
2006	8,7	2013	8,8	2020	13,2

Kaynak: TÜİK Data(Erişim Tarihi:15.02.2022)

Tablo 3.1’de Türkiye’de 2000 yılından itibaren işsizlik oranlarına yer verilmiştir. 2001 Şubat ayında görülen krizin sonraki yıllarda etkisini hissettirmeye başladığı görülmektedir. Devam eden yıllarda ise işsizlik hiçbir zaman 2000 yılı seviyesine inmemiş ve hep bir artış içerisinde olmuştur. Özellikle 2012 yılından günümüze kadar işsizlik oranlarında devamlı bir artış yaşanmıştır. Türkiye’de 2000’li yıllarda ciddi bir problem olarak görülen işsizlik, 2010 yılından sonra çok daha kritik duruma gelmiştir.

2019 yılında başlayan Covid-19 salgını tüm dünyada olduğu gibi Türkiye içinde olumsuz sonuçlara yol açmıştır. Birçok ülkede 2020 işsizlik oranlarında ki artışın nedeni salgındır. Fakat Türkiye’de 2020 yılında işsizlik oranlarında %0,5’lik bir azalma meydana gelmiştir. 2021 yılının son çeyreğinde TÜİK’in açıkladığı işsizlik oranı ise %11,2’dir. Yani bir önceki döneme göre %2’lik bir azalma meydana gelmiştir. Bu

durumda tüm Avrupa’da Covid-19 salgını işsizlik oranlarını arttırırken, Türkiye’de işsizlik oranlarının azaldığı görülmektedir.

Türkiye’de işsizlik oranlarının yüksek olmasının nedeni genç ve kadın grubundaki işsizlerin fazlalığıdır. Bu sorun diğer çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla sorunları iyi tespit etmek, kalıcı çözümler üretmek ve istihdam alanlarını genişletmek son derece önemlidir (Apaydın, 2018).

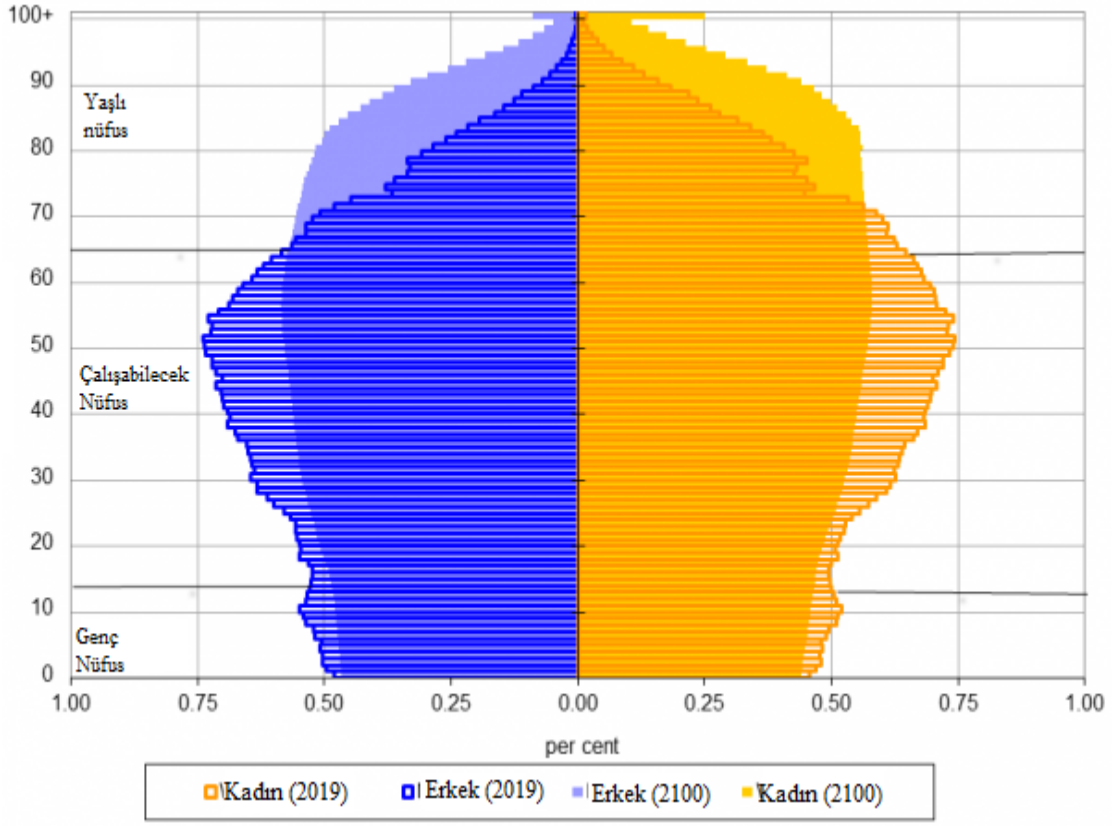
3.1.2. Türkiye’de Genç Nüfus

Genç nüfusun dinamikliği tüm ülkelerin kalkınması için ön koşullar arasındadır. Çünkü genç bir nüfusun fazlalığı ekonomi de çalışan kişinin de bir o kadar fazla olması anlamına gelmektedir. Ayrıca genç nüfusun fazlalığı ve bu fazlalığın istihdam edilmesi de bağımlı nüfus oranını bir hayli azaltacaktır. Genç nüfusun bu kritik önemine rağmen tüm dünyada bir yaşlanma problemi ön plana çıkmaktadır.

Avrupa Birliği’nde gençler üzerinde iki ana sorun öne çıkmaktadır. İlk sorun, genç nüfusun azlığından dolayı yaşanan yaşlı bir AB nüfusu, diğeri ise gençlerin ne eğitime ne istihdama katılmamasıdır. Özellikle Avrupa Konseyi’nin 2004 raporuna göre, AB büyük bir yaşlanma sorunu ile karşı karşıya kalacak ve yaşlı/genç nüfus hızla yükselecektir. AB’nin hedefleri arasında sayılan üretken ve dinamik bir toplum için de yaşanan bir AB bu hedefin gerçekleşmesini güçleştirecektir (Yüce Dural ve Göl, 2021).

AB’nin yaşlanma sorunu, Eurostat’ın 2019’da yaptığı araştırma sonucu net bir şekilde görülmektedir. Bu araştırma, AB’nin 2019 ve 2100 yılında ki nüfus piramidi tahminine yer vererek ifade edilmektedir.

Şekil 3. 1. AB-27 2019 ve 2100 Nüfus Piramidi

Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 16.06.2022)

Şekil 3.1'e göre, 2019 yılında orta yaş nüfus daha fazladır. Sonraki yıllarda azalan doğum oranları ve düşük ölüm oranları yaşlı nüfusu arttıracak ve genç nüfusu azaltacaktır. Öyle ki 2050 yılına kadar AB'de önemli bir genç nüfusun kaybolacağı ve bağımlı nüfusun artacağı öngörülmektedir. 2100 tahminin de ise bu durum doğrulanmaktadır. 2100 yılında artık yaşlı bir AB karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan araştırmalar AB'nin yaşlanma sorununa iki çözüm alternatifi sunmaktadır. İlk alternatif, AB'de işgücü piyasalarına adapte olamamış yeteneklerin geri kazandırılmaya çalışılmasıdır. Bunun için AB öncelikli olarak kadın istihdamına önem vermektedir. İkinci alternatif ise AB'nin genişleme ya da göç tutumu ile ilgilidir. AB'nin genişlemesi ya da göçmen kabul etmesinin de AB'nin yaşlanma problemine çözüm olacağı sunulan öneriler arasındadır. Fakat ortalama olarak tüm dünyada yaşanan bir yaşlanma problemi AB'nin nüfus problemine çözüm olmayacaktır. Göç konusunda ise, AB genç ve kendine fayda sağlayacak göçmen işçileri kabul etmesi çözüm olarak görülmektedir (Yüce Dural, 2010).

AB'nin genç göçmenleri arasında olan ülkelerden biri de Türkiye'dir. Öyle ki, Türkiye AB'ye göre oldukça genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir. Fakat Türkiye'de her

üç gençten birinin göç ettiği ya da göç etmek istediği bilinmektedir. Türkiye’de ki birçok genç iyi bir eğitim almak ya da iş bulmak için AB ülkelerine gitmeyi tercih etmektedir. AB’de bu durumu işgücü piyasalarında ki genç nüfus açığını gidermek için kullanmaktadır (Yüce Dural ve Göl,2021).

Türkiye’nin kendi genç ve dinamik nüfusundan yararlanabilmesi için gençlerin işgücüne katılımının sağlanması ve yeni istihdam alanları yaratılması son derece önemlidir. Bu genç çalışma çağına ki nüfusun hiçbir ekonomik faaliyete katılmaması ülkenin büyümesini şüphesiz olumsuz etkileyecektir (Mumcu ve Çağlar, 2006).

Tablo 3. 2. Türkiye’de Yıl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus (2000-2020)

	15-19		20-24		25-29	
	K	E	K	E	K	E
2000	3,174	3,285	3,013	3,103	2,758	2,814
2001	3,149	3,266	3,067	3,153	2,808	2,869
2002	3,110	3,233	3,119	3,212	2,858	2,925
2003	3,076	3,206	3,157	3,253	2,907	2,980
2004	3,048	3,183	3,182	3,281	2,954	3,034
2005	3,037	3,180	3,172	3,276	3,009	3,092
2006	3,032	3,181	3,148	3,258	3,063	3,148
2007	3,029	3,185	3,107	3,224	3,114	3,201
2008	3,013	3,172	3,069	3,188	3,219	3,300
2009	3,037	3,197	3,075	3,205	3,202	3,307
2010	3,058	3,219	3,067	3,201	3,163	3,275
2011	3,077	3,240	3,051	3,174	3,096	3,210
2012	3,119	3,287	3,035	3,151	3,085	3,185
2013	3,150	3,327	3,048	3,166	3,097	3,189
2014	3,170	3,349	3,072	3,192	3,094	3,179
2015	3,203	3,382	3,090	3,224	3,085	3,187
2016	3,223	3,400	3,118	3,248	3,077	3,169
2017	3,176	3,351	3,162	3,294	3,068	3,164
2018	3,115	3,228	3,191	3,333	3,080	3,177
2019	3,059	3,233	3,209	3,357	3,108	3,205
2020	3,020	3,192	3,242	3,393	3,126	3,227

Kaynak: TÜİK Data(Erişim Tarihi:15.02.2022)

Türkiye’nin genç nüfus profili değerlendirildiğinde, yıllar itibariyle 15-19 genç kadın-erkek nüfusa bakıldığında benzer seyrettikleri görülmektedir. 2000 yılından 2009

yılına kadar genç kadın ve erkek nüfusu Türkiye’de azalmıştır. 2009’dan 2017 yılına kadar istikrarlı bir artış görülse de son üç yılda Türkiye’de 15-19 kadın-erkek genç nüfusu azalmaya başlamıştır. 20-24 yaş grubu genç kadın-erkek nüfusuna bakıldığında 2011 yılına kadar dalgalı bir seyir görülmektedir. 2011 yılından günümüze kadar olan kısımda ise hem erkek hem kadın genç nüfusu devamlı bir artış yaşamıştır. Son olarak, 25-29 yaş grubu genç nüfusa bakıldığında, 2010 yılına kadar sürekli artış yaşanmıştır. 2011 yılında azalma yaşayan genç nüfus devam eden yıllarda yaklaşık aynı düzeylerde kalmıştır.

3.1.3. Türkiye’de Genç İşsizlik

Türkiye, AB’ye göre genç bir nüfusa sahip olmakla beraber AB’ne göre geç yaşlanacak bir ülke özelliğine de sahiptir. Türkiye’nin 2023 sonrasına gençlerini hazırlamak için önemli bir demografik fırsat penceresi bulunmaktadır. Türkiye’nin 2023 yılına kadar yaklaşık %70’lik bir nüfusun çalışma çağına olacağı ve bunun 2040 yılına kadar da devam edeceği öngörülmektedir. Fakat AB’de genç nüfus azalmaya başladığı gibi, Türkiye’nin de 2040 yılından itibaren çalışma çağına ki nüfusun azalan oranda artacağı beklenmektedir. Çalışma çağındaki nüfusun fazlalığından, hızla düşmesine kadar geçen bu zamana “demografik fırsat penceresi” denilmektedir. Türkiye bu fırsat penceresinden maksimum şekilde faydalanmalı, gençleri ileriye dönük becerilerle donatmalı ve bunun için yatırım yapmaya başlamalıdır (UNDP, 2008).

Türkiye gibi ekonomisi gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme ekonomik olarak üretime kayarken, doğurganlık ve çocuk nüfus bağımlılığının azaldığı bir demografik fırsat penceresi yaşanır. Çocuk sayısındaki azalmalar ile beraber genç nüfus toplum içerisinde büyüme yaşar. Bu büyüme durumunda ülke de gençlik şişkinliği görülür. Bu genç şişkinlik birçok gelişmiş ülkede görülmektedir. Olumsuz gibi algılanan bu durum doğru değerlendirildiğinde fırsatlar sunmaktadır. Genç nüfusun fazla olması fazla üretkenliğe, artan tasarruflara ve hızlı ekonomik büyümeye yol açmaktadır. Fakat bu fırsatların değerlendirilmesi için beşerî sermaye yatırımlarının desteklenmesi şarttır. Aksi takdirde genç şişkinliğinin fırsatı heba edilecektir (World Youth Report, 2018).

Tablo 3. 3. Türkiye’de Yıl ve Yaş Gruplarına Göre Genç İşsizlik (2001-2020) (%)

Yıllar	15-19	20-24	25-29	Yıllar	15-19	20-24	25-29
2001	14,6	17,3	9,6	2011	15,8	19,8	12,5
2002	16,7	20,8	11,9	2012	14,9	19	12,2
2003	17,9	22,1	12,7	2013	16,4	20	12,6
2004	17,7	22,2	13,9	2014	16,2	16,2	12,8
2005	18,2	20,9	13,2	2015	16,4	16,4	12,9
2006	17,4	20,1	12,9	2016	16,2	16,2	14,4
2007	19,7	20,1	12,4	2017	17	17	14,4
2008	19,6	21	13,2	2018	17,4	17,4	14,9
2009	23,6	26,3	17,5	2019	21,2	21,2	18
2010	18,8	23,5	14,8	2020	21,2	21,2	17,8

Kaynak: Eurostat ve ILO Database (Erişim Tarihi:18.02.2022)

Tablo 3.3’te Türkiye’nin yıllar itibariyle genç işsizlik oranlarına yer verilmiştir. Türkiye daha 2000’lerin başında “Kara Çarşamba” adı verilen 2001 ekonomik krizi ile karşılaşmıştır. Bu krizin etkisiyle 2002 sonrası genç işsizlik oranları hızla yükselmeye devam etmiştir. Türkiye henüz kendini toparlayamadan yaşanan 2008 küresel krizi ile birlikte 2009 yılında genç işsizlik oranları yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Bu yıldan itibaren genel olarak 2015 yılına kadar Türkiye’nin genç işsizlik oranlarında bir azalma görülmektedir. Günümüze kadar olan kısımda ise tüm yaş gruplarında genç işsizlik oranlarının arttığı gözlemlenmektedir.

Kriz dönemlerinde genç işsizlikte ki artışlar Türkiye’ye özgü değildir. Bu dönemlerde gençleri işten çıkarmak, işveren için yetişkinlere göre daha az maliyetlidir. Gençlerin tecrübesizliği ve henüz meslekteki yatırımlarının düşük olması önemli rol oynamaktadır (Gündoğan,1999). Fakat Türkiye’de ki genç işsizlik oranlarına bakıldığında, diğer birçok AB ülkesine göre ekonomik krizlerden daha fazla etkilendiği açıkça görülmektedir.

3.1.4. Türkiye’de Cinsiyete Göre Genç İşsizlik

Türkiye’de birçok ülke gibi işgücü piyasalarında cinsiyet ayrımcılığının yaşandığı ülkeler arasındadır. Özellikle gençlerin iş bulma sürecinde yaşadığı olumsuzlukların yanına bir de cinsiyet algısı eklendiğinde Türkiye’de genç kadınların iş bulması bir hayli zor olmaktadır.

Türkiye’de genç erkeklerin belli bir yaştan sonra iş sahibi olamaması üzerlerinde, yarım yetersiz kalmak gibi olumsuz duygu ve etkiler yaratmaktadır. Türkiye’de genç

erkekler bir işe sahip olmanın gururu içerisinde olmaktadır. Özellikle genç erkek evliyse ve işsizse toplum tarafından dışlanmaktadır. Ancak, Türkiye’de kadınların durumu erkeklerden biraz farklıdır. İyi eğitim alamamış genç kadınların düşük ücret ile çalışmak yerine kocalarına bağlı olmayı sıklıkla tercih etmektedir. Eğitim alamamış genç kadınlar, düşük ücretle çalışmayı sadece para kazanmak olarak algılamaktadır. Bu durum iyi eğitim almış kadınlar için az rastlanan bir durumdur. Onlar, kendi işlerine sahip olmayı para kazanmaktan daha önemli tutmaktadır (UNDP, 2008).

Tablo 3. 4. Türkiye’de Yıl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları (2001-2020) (%)

Yıllar	15-19		20-24		25-29	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2001	14	14,9	14,6	18,7	9,5	9,6
2002	15,5	17,3	18,1	22,4	12,3	11,8
2003	16,3	18,7	20,4	23,1	13,2	12,6
2004	16,6	18,2	22,9	21,8	14,8	13,6
2005	17,6	18,4	22,1	20,2	15,5	12,4
2006	18	17,1	22,1	19	14,6	12,4
2007	18,9	20	21,7	19,3	14,3	11,8
2008	18,6	20,1	22,6	20,1	15	12,6
2009	22,2	24,2	26,5	26,2	19,4	16,7
2010	18,5	19	25,2	22,4	18	13,6
2011	15,5	15,9	23,3	26,2	15,8	11,1
2012	13,2	14,9	22,2	22,4	14,3	9,3
2013	15,9	15,9	21,5	16,2	15,4	9,7
2014	16,2	16,2	22,2	16,9	16,4	11,2
2015	18,4	15,5	24	17	17,3	10,8
2016	17,2	15,6	26,6	18,3	18,9	12,2
2017	18,2	16,4	28,8	18,7	19,1	11,9
2018	20,6	16	27,1	18,7	19,7	12,3
2019	23,8	20,1	33	24,2	21,8	15,8
2020	23,2	20,5	32,1	23,8	20,2	16,5

Kaynak: Eurostat(Erişim Tarihi:20.02.2022)

Tüm yaş gruplarında Türkiye’de genç işsizlik oranlarının arttığı Tablo 3.15’te görülmektedir. Fakat bu artışta kadın ve erkeklerin oranı da son derece önemlidir. Tablo 3.4’te Türkiye’de cinsiyet ve yaş grupları dikkate alınarak genç işsizlik oranlarına yer verilmiştir. Genç işsizlikte 15-19 yaş grubu incelendiğinde, 2012 yılına kadar erkek ve

kadınlarda dalgalı bir seyir göze çarpmaktadır. 2012 yılına kadar 15-19 yaş aralığında ki genç erkekler, genç kadınlara göre daha fazla işsiz kalmıştır. 2012 yılından sonra ise hem erkek hem kadın yaş grubunda işsizlik oranları artarken, bu yaş grubunda kadınlar erkeklerden daha fazla işsiz kalmaya başlamıştır.

20-24 yaş grubunda ki kadın-erkek genç işsizlik oranlarına bakıldığında, çok daha karmaşık bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak 2012 yılına kadar bu yaş grubundaki kadın ve erkek genç işsizlik oranları arasında ki fark çok açılmamıştır. Fakat 2012 yılından sonra 20-24 yaş aralığında ki kadınların işsizlik oranları, bu yaş grubunda ki erkeklere göre ciddi oranda artmıştır. 2004 yılında 20-24 yaş arası genç kadın ve erkek işsizlik oranları arasında ki fark %1,1 iken günümüze yaklaştıkça bu açıklık giderek artmıştır. Öyle ki geçtiğimiz yıl bu yaş grubunda ki erkek genç işsizlik oranları %23 iken, kadın genç işsizlik oranı %32 gibi ciddi rakamlara ulaşmış ve arada ki fark %9 civarında gerçekleşmiştir.

25-29 yaş aralığına bakıldığında ise genç kadınların daha çok işsiz kaldığı artık kesinleşmiştir. Bu yaş grubunda, 2000'li yılların başı hariç, her yıl genç kadınlar genç erkeklere göre daha fazla işsiz kalmıştır. Türkiye'de bu yaş grubunda ki genç kadınların işsizliğinin altında yatan temel sebepler ise, aileye bağımlılık ve ailenin bakım yüküdür.

Tablodan da anlaşılacağı üzere Türkiye'de kadınlar dezavantajlı konumdadır. İş aramak isteyen genç kadın, genç erkeğe göre daha yüksek olasılıkla işsiz kalmaktadır. Türkiye'de işgücü piyasalarında cinsiyet algısı tabloyu kötüleştirmektedir. Bunun yanı sıra önem verilmesi gereken gruplara yeterli politikaların uygulanmaması da büyük bir etkidir. Öyle ki Türkiye'de kadınların önemi ve korunması gerektiği On Birinci Kalkınma Planı'nda vurgulanmaktadır. Fakat bu vurgu sadece sözde kalmakta ve kadınların çalışma hayatına katılmada ve cinsiyet ayrımcılığı yaşamada halen büyük sıkıntılar çektiği görülmektedir. Bu yüzden istihdam alanları yaratmak, cinsiyette fırsat eşitliği sağlamak son derece önem arz etmektedir.

3.1.5. Türkiye'de Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik

Türkiye'de genç işsizliğin temel nedenlerinden biri eğitimidir. Türkiye'de işgücü piyasalarının ihtiyaçlarına göre verilmeyen eğitim sistemi ne yazık ki gençleri işsiz bırakmaktadır. Eğitim sistemi bir ülke de hem nitelikli eleman ihtiyacını karşılamak hem de bilgi ve teknoloji üretimi açısından önemlidir. Bu kapsam da eğitim düzeyinde yapılan iyileşmeler ülkenin büyümesine hız kazandıracak ve verimliliği arttıracaktır.

İşgücü piyasaları ile iyi adapte edilmiş eğitim sistemi işsiz kalma olasılığını düşürecek ve kazançlarda artışa yol açacaktır (Çalışkan vd.,2013).

Bir kişinin istihdam edilmesini ve işsiz kalma süresini etkileyen en önemli etken eğitimidir. Teorik olarak, eğitim seviyesi ve işsizlik arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Bir ülkede eğitim seviyesi ve kalitesi arttıkça işsizlik oranlarının düşmesi gerekmektedir. Ancak, Türkiye için bu teorik yaklaşımın doğru olmadığı görülmektedir. Türkiye’de okuryazar olmayan kesimde daha düşük işsizlik oranları dikkat çekmektedir (Altınsoy, 2020).

Tablo 3. 5. Türkiye’de Yaş Grubu, Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik (2010 ve 2020)(%)

Eğitim Seviyesi	2010						2020					
	15-19		20-24		25-29		15-19		20-24		25-29	
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E
0-2 Seviye	13	16,5	12,2	19,6	11,5	12,8	16,5	18,7	22,3	22,2	16,8	18
3-4 Seviye	28,6	22,5	27,2	20,2	21,7	11,4	36,5	24,7	29,8	22,5	23,5	14,8
5-8 Seviye	-	-	33,2	25,1	16,6	12,7	-	-	39,2	29,7	20,7	16,4

Kaynak: Eurostat(Erişim Tarihi:21.02.2022)

Tablo 3.5 incelendiğinde Türkiye’nin genç işsizlik ve eğitim arasındaki ilişki görülmektedir. Eğitim seviyeleri ISCED kriterleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. 0-2 seviye ilköğretim, ilköğretim ve orta öğretimden daha az, 3-4 seviye lise ve lise sonrası yükseköğrenim dışı ve 5-8 seviye yükseköğretimi içermektedir.

2010 ve 2020 yılında 15-19 yaş grubunda yükseköğrenim mezunu vermek imkânsıza yakın olduğu için değerler verilmemiştir. Bununla birlikte bu yaş grubunda ilkokul dengi mezunlarının (0-2 seviyesi), lise ve dengi mezunlara oranla (3-4 seviye) daha az işsiz kaldıkları görülmektedir. 2010 ve 2020 yılı karşılaştırıldığında ise bu yaş grubunun her iki cinsiyette de işsizlik oranlarının arttığı açıktır.

20-24 yaş grubu ise Türkiye’de en çok işsiz kalan yaş grubudur. Eğitim düzeyi arttıkça işsizliğin arttığı bu yaş grubunda açıkça görülmektedir. Bu yaş grubunda, 15-19 yaş grubun da olduğu gibi, 2010 ve 2020 yılında eğitim seviyesi arttıkça işsizlik oranlarında artış görülmektedir.

25-29 yaş grubunda ise, eğitim seviyesi cinsiyete göre değişiklik göstermiştir. Her iki yıl da kadınlar da en yüksek işsizlik lise mezunlarında görülürken, kadınlarda

yükseköğretim mezunlarının daha az işsiz kaldıkları dikkat çekmektedir. Erkekler de ise, en az işsizlik oranları lise dengi mezunlarda görülürken, en fazla işsizlik yükseköğretim mezunlarında görülmektedir.

Türkiye’de lise ve dengi mezunlarının, ilköğretim ve ortaöğretim mezunlarına göre daha çok işsiz kaldığı görülmektedir. Fakat dikkat çeken husus, bu yaş grubunda eğitim seviyesi yükseköğretime yükseldiğinde kadınların işsizlik oranlarının düştüğü görülmektedir. Erkeklerde ise eğitim seviyesi yükseldikçe işsizlik oranları yine artış göstermiştir.

Türkiye’de eğitim seviyesinin artmasının işsizliği azaltmadığı söylenebilir. Gençlere eğitim vermenin yanı sıra kaliteli eğitim vermenin ve işgücü piyasalarına uyum sağlamış eğitim sisteminin olmasının önemi tablodan bir kez daha açıkça görülmektedir. Bu durum bize yükseköğrenim mezunlarının yeterli donanıma sahip olmadığını, istihdam olanaklarının sınırlı olduğunu da göstermektedir.

Türkiye’de eğitim seviyelerinde cinsiyet bazında bir değerlendirmede, ilköğretim dengi mezunlar hariç diğer eğitim seviyelerinde kadınların daha fazla işsizliğe maruz kaldığı da görülmektedir. Bu durum Türkiye’nin eğitimli kadın istihdamının da yetersiz olduğunu da doğrulamaktadır.

Türkiye’de kadın işsizlik oranlarının yüksek olmasının nedenleri arasında kırdan kente göçün artması ve bu göç sonucunda kadınların toplumun ataerkil yapısından kaynaklı daha çok kırsalda kalmaları yer almaktadır. Kırsalda kalan kadınların eğitim seviyesi düşük, işgücü piyasalarına göre kalifiyesiz ve niteliksiz kalmaktadır. Türkiye’de bu nedenle kadınların iş bulmaları erkeklere oranla daha zordur (Apaydın,2018).

Türkiye’de en çok üniversite mezunlarının işsiz kalmasının bazı nedenleri vardır. Bunlar arasında üniversite çağına gelmiş gençlerin halen hangi mesleği yapmak istediklerine karar verememiş olmaları ilk sıralarda yer almaktadır. Birçok genç üniversite tercihinde bulurken yeteneklerine göre meslek seçmek yerine daha çok maddi getiri sağlayacak bölümleri tercih etmektedir. Devamında gençlerin işgücü piyasalarında kendilerine göre çalışma alanı bulamamasıdır. Öyle ki Türkiye’de seçili bazı bölümlerden mezun olanlar dışında, gençlerin kendi okudukları bölüm ile çalıştıkları piyasalar arasında herhangi bir bağlantı bulunmamaktadır. bu durumda birçok genç çalışmamayı tercih etmektedir. Bu durumun en büyük nedeni de iş dünyasından kopuk bir eğitim sistemidir.

Avrupa Eğitim Vakfı, 1999 yılında Türkiye'nin mesleki eğitim ve öğretim sistemini inceleyen bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda Türkiye'de eğitim sistemi ve işgücü piyasaları arasında “aralarında açık bir bağlantı” olduğu ifade edilmiştir. Türkiye'de işgücü piyasalarının gereksinimlerine ve meslek lisesi mezunlarının becerilerine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Sonraki yıllarda yayınlanan Türkiye ve eğitim raporlarında ise, değişik açıklamalara yer verilmemiş ve benzer tavsiyeler yayınlanmıştır (UNDP, 2008).

TÜİK'in işgücü anketlerinde ise, genç işsizlerin üçte birinin mesleki nitelik ve becerilerden yoksun olduğu ve zor istihdam edildiği ifade edilmektedir. Özellikle üniversitelere giremeyen gençlerin çoğu uzun süreli işsizlik riskiyle karşılaşmaktadır. İşverenler de kendilerine uygun kalifiyeli personel bulamamaktadır.

Türkiye'de gençlerin meslek lisesini tercih etmekte isteksiz oldukları da görülmektedir. Çünkü gençlere göre üniversite mezunu olmak hem sosyal statüyü yükseltecek hem de güvenli ve yüksek maaşlı olan kamu sektöründe iş bulma imkânı sağlayacaktır. Ülke çapında gerçekleştirilen üniversite giriş sınavı bir nevi meslek okullarını cezalandırmaktadır. Türk gençlerine burs vermek, firmalarda uygulamalı eğitim sağlamak ve mesleki eğitimi teşvik etmek son derece önemlidir (UNDP,2008).

3.1.6. Türkiye'de Gençlerin İstihdamı

Gençlerin istihdam edilmesi gençlere özgürlüklerini elde etmeyi, sosyal statülerini geliştirmeyi, özgüven kazanmayı sağlayan en önemli unsurdur. Bunun yanı sıra gençlerin istihdam olanaklarının artması gençler kadar ülkenin de yararına. Gençlerin istihdamı ülkenin büyümesini hızlandırmakta ve üretimde verimlilik kazandırmaktadır.

Türkiye'de eğitim seviyelerine göre genç işsizlik oranlarına bakıldığında durumun iç karartıcı olduğu görülmüştür. Bu durum Türkiye'de ne yazık ki gençlerin istihdamı söz konusu olduğunda da geçerlidir. DİSK gençleri incelediği bir raporda, Türkiye'de gençlerin istihdamının azaldığını, genç kadın istihdamının erkek istihdamının yarısı kadar olduğunu, her on üniversite mezunu gençten dördünün işsiz kaldığını, gençlerin güvenli olmayan kayıt dışı alanlarda çalıştırıldığını ifade etmektedir (DİSK,2021). Türkiye'de genç istihdam oranlarına bakıldığında da durum net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Tablo 3. 6. Türkiye’de Yaş Gruplarına Göre Genç İstihdam Oranları (%)

Yıllar	15-19	20-24	25-29	Yıllar	15-19	20-24	25-29
2001	28,6	42,3	55,2	2011	22,4	43,1	57,1
2002	26,4	39,9	54,6	2012	21,7	42,9	57,7
2003	23,3	38	53,8	2013	21,9	44,4	58,4
2004	21,6	39,3	52,9	2014	23,1	45,4	58,5
2005	21,7	39,7	53,9	2015	23,3	46,4	59,2
2006	22	39,6	53,7	2016	22,6	46	59,3
2007	21,6	39,9	54,1	2017	23,5	46,5	60,2
2008	21,9	39,9	54,3	2018	23,8	47,3	59,8
2009	21	38,1	52,9	2019	22,6	44,6	58,1
2010	21,6	39,9	55,4	2020	18,6	40,2	55,1

Kaynak: TÜİK(Erişim Tarihi:23.02.2022)

Tablo 3.6’da yaş grupları arttıkça Türkiye’de istihdam oranlarının arttığı dikkat çeken ilk husustur. Bununla beraber 15-19 yaş gurubu istihdam oranlarında yıllar içerisinde azaldığı görülmektedir. 20-24 yaş grubunun istihdam oranlarına bakıldığında ise, %39 civarlarında seyreden istihdam oranları, 2011 yılı sonrası artmaya başlamış ve son on yılda ortalama %44 civarında seyretmiştir. 25-29 yaş grubunda ise, ilk on yılda %53 ortalamasında seyreden istihdam oranları, son on yılda ortalama %59 bandına çıkmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, son on yılda gençlerin istihdam oranlarında bir artış söz konusu olsa da bu kayda değer bir artış değildir. 2020 yılı incelendiğinde ise, tüm yaş gruplarında 2019 yılına göre istihdam oranlarının düştüğü görülmektedir. Bu durumun altında yatan temel neden ise Covid-19 salgınıdır.

Türkiye’de genç işsizlik oranları cinsiyet, eğitim ve istihdam oranlarına göre incelendiğinde genel olarak kalifiyeli ve eğitilmiş gençlerin eksikliğini ve bu gençlerin istihdamının da yüksek olmadığını görmek mümkündür. Türkiye’de genel olarak gençler ya istenilmediği, kendi niteliklerine uygun olmayan yerlerde istihdam edilmekte ya da aldıkları eğitim çalıştıkları işlerle uyumlu olmamaktadır.

Türkiye’de gençlerin istihdamını sağlamak için öncelikli olarak çözülmesi gereken sorunlar vardır. Bu sorunların başında eğitim gelmektedir. Eğitimin pratik hayata ve iş sahalarına yönelik olması atılması gereken ilk adımlar arasındadır. Bu sorunun devamında gençlere yüksek verimlilik sağlayacakları istihdam olanaklarının sağlanması da şarttır. Yüksek istihdam için kadın istihdamını da arttıran ve cinsiyet ayrımını azaltan politikalar uygulanmalıdır. Ayrıca genç istihdamı arttırmak için yeni alanlar oluşturmak, yeni iş sahaları açmak da son derece önemlidir. Böylece ülkede

genç işsizlik oranları düşecek, işsizlik oranları düşecek, verimlilik ve üretim artacaktır (Apaydın,2018).

3.2. TÜRKİYE'DE EĞİTİMDE, ÖĞRETİMDE VE İSTİHDAMDA OLMAYAN GENÇLER

Genç işsizlik dünya çapında büyüyen ve ciddiye alınması gereken bir problemdir. Bu probleme yönelik çözüm arayışları tüm dünyada devam ederken, değişen koşullar günümüzde NEET gibi yeni kavramları karşımıza çıkarmaktadır. Tüm dünyada ve Avrupa Birliği'nde NEET kavramı kabul edildikten sonra politikalar bu gençler üzerine yoğunlaşmıştır. Türkiye'de bu kategoride yer alan gençlerin ciddiyetinin farkına varan ülkeler arasında yer almaktır.

NEET kavramı, Avrupa Birliği'nde kabul görmesinden kısa bir süre sonra Türkiye gündeminde yer almaya başlamıştır. Bununla beraber Türkiye'de NEET kavramını TÜİK, “işsiz ve işgücüne dâhil olmayan genç nüfusta yer alıp aynı zamanda eğitime devam etmeyen nüfus” olarak tanımlamaktadır (Yüksel Arabacı, 2020). Türkiye genç işsizlik oranlarında gösterdiği yüksek seviyelerini NEET oranlarında da göstermektedir.

Tablo 3. 7. Türkiye'de Yıl ve Yaş Gruplarına Göre NEET Oranları (%)

Yıllar	15-19	20-24	25-29	Yıllar	15-19	20-24	25-29
2005	31,0	40,0	39,8	2013	18,1	34,2	36,4
2006	31,4	46,6	44,0	2014	17,3	33,4	35,4
2007	33,2	46,0	43,8	2015	16,3	32,7	35,5
2008	30,1	45,0	43,2	2016	16,4	32,5	35,3
2009	26,7	44,6	43,8	2017	16,8	32,5	34,0
2010	26,4	42,1	40,7	2018	17,3	32,2	33,8
2011	22,4	37,8	38,6	2019	17,1	34,7	36,1
2012	21,8	36,7	37,4	2020	19,7	37,2	38,9

Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi:25.02.2022)

Türkiye'de NEET oranlarının yüksekliği tablo 3.7'den anlaşılmaktadır. En düşük NEET oranlarının görüldüğü 15-19 yaş grubunda yıllar itibariyle bir azalma meydana gelmiştir. 20-24 yaş grubu için 2006-2009 yılları arası yüksek oranlar görülse de devam eden yıllarda bu yaş grubunda da NEET oranlarında azalma meydana gelmiştir. NEET oranlarının en yüksek olduğu 25-29 yaş grubunda ise, 2010 sonrası azalmalar göze çarpsa da bu oranlar yüksekliğini korumaya devam etmiştir. Tablonun genelinde her yaş

grubu ve her yıl için NEET oranları oldukça yüksektir. 2020 yılında NEET oranlarının artması da bir diğer ayrıntıdır.

Türkiye’de NEET oranlarının gençler arasında çok yüksek olması, işgücü piyasalarında yer almak isteyen ya da kendine uygun iş bulmak isteyen gençleri ciddi zorluklarla karşılaştırmaktadır. Türkiye, kaliteli eğitim almış ve motivasyonu yüksek genç işgücünün azlığı ile karşı karşıyadır. Bu durum ülkeyi düşük üretkenliğe sevk etmekte ve ülkenin yeniliklere sahip olmasına engel olmaktadır (Urhan,2021).

Covid-19 salgını tüm dünyada etkisini göstermiştir. ILO’ya göre, salgında yetişkinlerin %3,7’si, gençlerin ise %8,7’si işlerini kaybetmiştir. Salgın özellikle düşük ücretli işlerde çalışan ve beceri seviyesi düşük olan gençleri daha çok etkilemiştir. Salgın genellikle gençlerin istihdam edildikleri sektörleri emek-yoğun çoğunlukta olmakla birlikte daha çok etkilemiştir. Bu yüzden, salgında eğitim, staj gibi olanakların azalması ve yeni iş alanlarının sınırlı sayıda olması birçok genci NEET kategorisine katılmaya ya da kayıt dışı çalışmaya itmiştir (Ulusal Genç İstihdam Stratejisi, 2021).

Türkiye AB’ye göre genç bir nüfusa sahiptir. Fakat Türkiye’de gençlerin işgücü piyasalarına katılımıyla ilgili problemler oldukça yüksektir. Bu nedenle Türkiye, gençlerin potansiyelinden yararlanamamaktadır. Âtıl kalan gençlerin kim olduğu, neden eğitimde ya da istihdamda yer almadıklarının iyi analiz edilmesi şarttır. Fakat Türkiye’de bu konuda yapılan çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır (Yüksel Arabacı, 2020).

Türkiye’de karşımıza çıkan yüksek NEET oranları için özel politikaların geliştirilmesi elzemdir. NEET grubu eğitim ve istihdamın önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu kategoride ki gençlerin işgücü piyasasıyla bağının güçlendirilmesi önemlidir. Bunun yanı sıra okuldan ayrılmayı caydırıcı önlemler alınmalı ve NEET olma nedenleri ile ilgili analizler derinleştirilmelidir (Ulusal Genç İstihdam Stratejisi, 2021).

3.2.1. Türkiye’de Eğitimde, Öğretimde ve İstihdamda Olmayan Gençlerin Cinsiyete Göre Durumları

Türkiye’de ne eğitimde ne istihdam da olan gençlerde kadın oranlarının yüksekliği çok çarpıcıdır. Tablo 3.8’de verilen oranlar incelendiğinde, 2005 yılından itibaren her yaş grubunda kadın NEET oranlarının erkek NEET oranlarından iki katından daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 8. Türkiye’de Yıl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre NEET oranları (%)

Yıllar	15-19		20-24		25-29	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2005	42,9	20,0	63,0	25,8	70,1	17,5
2006	43,1	20,5	63,9	25,6	70,3	17,4
2007	44,8	22,5	63,0	25,4	70,6	16,7
2008	40,4	20,6	61,6	24,8	69,1	17,0
2009	35,6	18,2	59,3	27,0	67,4	19,9
2010	32,5	16,1	56,8	24,3	64,1	17,1
2011	30,2	14,8	53,4	20,0	62,3	15,0
2012	28,8	15,0	51,3	20,7	59,9	14,9
2013	24,4	12,1	48,3	18,7	58,7	14,4
2014	23,2	11,7	47,7	18,2	56,2	14,7
2015	21,7	11,2	46,8	17,7	56,7	14,3
2016	21,6	15,5	46,4	18,0	55,2	15,4
2017	22,0	12,0	47,0	17,7	53,4	14,6
2018	22,1	12,9	45,5	18,7	53,0	14,6
2019	22,0	14,4	46,5	22,6	53,7	18,4
2020	23,5	16,2	48,0	26,6	56,1	21,6

Kaynak: Eurostat(Erişim Tarihi:02.03.2022)

Her iki cinsiyet için de gençlerin düşük eğitim almış olmaları, kırsaldan göç etmiş olmaları, 25-29 yaş aralığında bulunmaları gibi nedenler Türkiye’de gençlerin daha çok NEET olma nedenleri arasında sıralanmaktadır. Kadınlarda ise bu özelliklere ek olarak evli olmak, küçük yaşta evlendirilmek, eğitimden erken ayrılmış olmak, toplumun yüklediği sorumluluklar, ailevi sorumluluklar gibi nedenler daha belirgindir.

Yükseköğretime başlama ya da işe başlama yaşı olarak kabul edilebilecek bir yaş aralığı olan 20-24 yaş grubundaki kadınlarda NEET oranlarının yüksekliği dikkat çekicidir. Bu yaş aralığında ki kadınların her ikisinden birinin eğitime ya da iş piyasalarına katılmadığı görülmektedir. Bu yüzden Türkiye’de ekonomik ve sosyal iyileşmenin gerçekleşebilmesi için kadınların eğitim ve çalışma hayatına katılımına öncelik verilmesi gerekmektedir (Dama, 2017).

Türkiye’de NEET oranlarının yüksekliği ekonomik açıdan genç işsizlikten daha çok olumsuzluk yaratmaktadır. Bu sorunla başa çıkmak için bu gençlere yönelik politikalar düzenlemek, eğitimler vermek yeni iş sahaları oluşturmak önemlidir.

NEET kategorisinde yer alan gençleri eğitim, öğretim ya da çalışma hayatına adapte etmek Türkiye'nin beşerî sermayesini güçlendirecek ve uzun vadeli bir yatırım sağlayacaktır. Bu nedenle, bu konuda uygulanacak özel plan ve hedefler doğrultusunda hazırlanan kalkınma planlarına, orta vadeli programlara yer verilmesi gerekmektedir. Özellikle genç kadınların eğitime ya da işgücüne teşvik edilmesi konusunda destekler sağlanmalıdır (Dama,2017).

3.2.2. Türkiye’de Eğitimde, Öğretimde ve İstihdamda Olmayan Gençlerin Eğitim Düzeylerine Göre Durumları

Türkiye’de NEET’ler cinsiyette önemli ölçüde farklılıklar gösterdiği gibi eğitimde de farklılıklar görülmektedir. Genel kabul olarak eğitim seviyesi yükseldikçe gençlerin NEET olma olasılığının daha az olması gerekmektedir. Çünkü eğitim seviyesi az olan gencin iş bulmak için yaşadığı zorluklar onu daha çok NEET kategorisinde yer almaya itmektedir.

Tablo 3.9’da Türkiye’de 2015 ve 2020 yılları için eğitim düzeylerine göre NEET oranlarına yer verilmiştir. 2015 yılında 20-24 ve 25-29 yaş grupları için 0-2 eğitim seviyesinde (ilköğretim ve ortaöğretimden daha az mezun olanlar) yer alan gençlerin NEET oranları daha yüksektir. Fakat bu yaş gruplarında 5-8 seviye eğitim (yükseköğretim ve dengi mezun olanlar) olanlar, 3-4 seviye eğitim (lise ve dengi okul mezunları) alanlara göre daha yüksek NEET oranlarına sahiptir.

2020 yılı için benzer yorum yapılmaktadır. 0-2 eğitim seviyesinde (İlköğretim ve ortaöğretimden daha az mezun olanlar) daha yüksek NEET oranları görülmektedir. 20-24 yaş grubunda ise 5-8 seviye eğitimi (yükseköğretim ve dengi mezun olanlar) olanlar, 3-4 seviye eğitim (Lise ve dengi okul mezunları) olanlara göre daha yüksek NEET oranlarına sahiptir. Genç işsizlikte olduğu gibi NEET oranları da eğitim seviyesi arttıkça azalmalıdır. Türkiye’de bu durumun sadece 25-29 yaş aralığı için gerçekleştiği söylenebilir. Türkiye’de 25 yaşından sonra bir gencin iş sahibi olamaması, onu bazı zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. 25 yaşına kadar bir gencin istediği işi bulana kadar beklemesi normal karşılanırken, 25 yaşından sonra artık gence aileye yük gözüyle bakılmaktadır. 25 yaşından sonra gencin sorumluluklarının daha fazla olması gibi nedenler genci mecbur çalışmak zorunda bıraktığı için, genç iş seçme konusunda seçici olamamaktadır.

Tablo 3. 9. *Türkiye’de 2015 ve 2020 Yılı Yaş Grupları ve Eğitim Düzeylerine Göre NEET oranları (%)*

Eğitim Düzeyleri	2015			2020		
	15-19	20-24	25-29	15-19	20-24	25-29
0-2 Seviye	14,7	44,6	48,1	14,4	48,5	51,6
3-4 Seviye	24,2	16,5	31,0	35,8	20,9	37,4
5-8 Seviye	-	29,8	21,9	-	41,5	28,1

Kaynak: Eurostat(Erişim Tarihi:02.03.2022)

Türkiye’de 20-24 yaş aralığı ya eğitimde ya istihdam da bulunmak için ideal yaş aralığıdır. Bu yaş aralığında eğitim seviyesi arttıkça NEET olma olasılığının yüksekliğinin nedenleri vardır. Türkiye’de gençlerin birçoğu yükseköğretimden sonra eğitimlerine uygun iş aramakta ve kimisi iş beğenmemektedir. Bu durumda gençler istihdama katılmak yerine farklı tercihlere yönelmektedir. Bu tercihler arasında sınavlara hazırlanmak sayılabilir. Öyle ki, yüksekokul mezunu genç istediği gibi bir iş bulamadığında eğitim seviyesini yükseltmek, dil öğrenmek ya da kamu sınavlarına girmeyi tercih etmek istediğinden birkaç yılını eğitime kayıtlı olmadan ya da istihdama katılmadan devam ettirmektedir.

Bunun yanı sıra gençlerin eğitimlerine göre istediği gibi bir iş bulamaması, bu gençleri kayıt dışı istihdam edilmelerine neden olan bir diğer unsurdur. Nitelikli ya da eğitilmiş gençler, işgücü piyasalarında taleplerine karşılık gelen bir iş bulamadıkları gibi, eğitim seviyesi düşük gençler de işgücü piyasalarında kendilerine uygun iş bulamamaktadırlar. Bu gençler iş bulamadıkları için güvencesiz ve kayıt dışı işlerde çalışmaktadırlar. Kayıt altına alınmayan bu gençlerde NEET oranlarının yüksek olmasına neden olmaktadır (Bölükbaş, 2018).

Türkiye’de gençlerin NEET olmalarını etkileyen bir diğer faktör de kırsal-kentsel bölgelerde yaşamalarıdır. Okula kayıt olma, aile yapısı da yerleşim yeri ile ilgilidir. Bu nedenle ailelerin eğitime bakış açıları da bölgesel olarak değişiklik göstermektedir. Türkiye’de kırsalda yaşayan gençlerin, şehirde yaşayan gençlere göre eğitimde kalma süresi daha azdır (Aygül,2018).

Küreselleşmenin hız kazanması ile beraber teknoloji ve işgücü piyasaları da hızla değişim göstermiştir. Gelişen bu teknolojiye gençler de uyum sağlamaya çalışmaktadır. Fakat Türkiye’de NEET oranları AB ve OECD ülkelerine göre halen çok yüksektir. Gençlerin, yetişkinlere göre daha az bilgi ve tecrübeye sahip olmaları ve bunun yanı sıra piyasaya ilk kez giriş yapıyor olmaları tercih edilmeme nedenleri arasındadır. Bu durum

gençlerin hayatında yetişkinlere göre daha çok risk oluşturmaktadır(İslamoğlu ve Alp, 2019).

3.3.TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK VE EĞİTİM, ÖĞRETİM VE İSTİHDAMDA OLMAYAN GENÇLER (NEET) İÇİN UYGULANAN POLİTİKALAR

Türkiye’de istihdam politikalarına çoğunlukla kalkınma planlarında yer verilmiştir. Genç işsizlik de kalkınma planları arasında yer alan konular arasındadır. Ne eğitimde ne istihdam da olan gençler ise uzun yıllar kalkınma planlarında yer bulamamıştır. Türkiye’de kalkınma planlarında yer alan gençlere yönelik çözüm önerileri ise metinlerde kalmış ve uzun yıllar boyunca genç işsizliğiyle mücadele de etkin politikalar uygulanamamıştır.

Türkiye’de 1963-1980 yıllarında ithal ikameci sanayileşme modeli benimsenmiştir.Modelin benimsendiği ilk yıllarda Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) uygulanmaya koyulmuştur. Bu plan istihdam ve işsizliği genel olarak değerlendirmiştir. Planda genç işsizlik ve gençlere istihdam yaratılması konusunda herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Bu plan gençlere yer vermeyen tek kalkınma planıdır.

1968-1972 yıllarında uygulamaya konulan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ise, gençlere yönelik ifadelerin yer aldığı ilk plandır. Bu planda gençler “Gençlik Sorunları” başlığı altında toplanmıştır. Bu kapsam da ilk olarak gençlik sorunlarının çözülmesinin uzun dönemde büyük değer taşıdığı ve gençlere vasıflarını geliştirmek ve topluma sağlam ve verimli vatandaşlar kazandırmak temel amaçlar olarak ifade edilmiştir. Planın devamında gençlik sorunlarının bir bütün olarak inceleneceği, fırsat eşitliği sağlanacağı, köyde, şehirde okul içinde ya da dışında yaşayan gençliğin sorunlarının özel olarak ele alınacağı ifade edilmiştir. Uygulanacak politikalar kapsamında ise, köylerde ki genç nüfusun özellikle genç kız ve kadınların ekonomik ve sosyal hayata adapte olması, kültür ve sanat faaliyetlerinde gençlerin geniş ölçüde yer alması, gençliğin spora yönlendirilmesi, suç işlemeye meyilli genç nüfus için önlemlerin alınması, gençlere mesleki rehberlik hizmeti verilmesi, gençlerin burs kapsamının genişletilmesi gibi birçok politikaya yer verilmiştir⁷.

1973-1977 yılında uygulanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda olduğu gibi gençleri bütünsel bir çerçevede incelemiştir.

---

⁷ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972, ss. 254-259. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/ikinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf

Uzun dönemli gençliğe ilişkin temel adımların atılması gerektiği ve yeni eğitim reformu üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu kalkınma planında, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın gençlik hakkında ki politikalarının da gerçekleşmediği ifade edilmiştir⁸. 1979-1983 Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, aynı iki ve üçüncü kalkınma planları gibi bütünsel bir bakış açısına sahip olup detaylı bir gençlik politikasına yer vermemiştir.

1984-1989 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ise diğer kalkınma planlarına göre gençliği daha detaylı ele almıştır. Bu plan, genç işsizlik ve istihdamına yönelik belirgin politikalar belirleyen ilk kalkınma planıdır (Şahin,2010). Bu kalkınma planında eğitim, sağlık, barınma, sosyal güvenlik ve çalışma konularında fırsat eşitliğinin sağlanması, okul dışında ki gençlerin sorunlarına yönelik önlemler alınması, gençlerin okul içi veya dışı kültür sanat faaliyetlerine teşvik edilmesi ve gençlik tesis ve hizmetlerinin yaygınlaştırılması gibi hedefler belirlenmiştir. Bunun yanı sıra alkol, uyuşturucu vs. bağımlılığı olan gençlere koruyucu tedbirler uygulanması ve bu gençlerin toplum hayatı ile bütünleştirilmesi amaçlanmıştır⁹.

1990-1994 Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Kalkınma Planlarında olduğu gibi gençliği detaylı bir şekilde ele almamıştır. Gençlik ile ilgili genel ilke ve politikalara yer verilmiş, genç işsizliği ve istihdamı konusu üzerinde durulmamıştır¹⁰. 1996-2000 Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, yüksek genç işsizliği toplumların sosyal parçalanma tehlikesini arttıran bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Ülke de standart bir meslek sınav ve sertifikasyonu sisteminin olmayışının gençlerin meslek seçimini güçleştirdiği ifade edilmiştir. Ülkede genç işsizlik oranlarının yüksek, kadınların işgücüne katılım oranlarının düşük olduğu, kentlere yapılan göçün özellikle gençleri içlerine kapanmaya ya da radikal örgütlenmeye, yasa dışı suçlara yönelttiği ve tedbirler alınması gerektiği vurgulanan diğer ifadeler arasındadır. Bu kalkınma planında özellikle iyi eğitilmiş genç nüfusun 2000'li yılların Türkiye'sinin en büyük avantajı olacağı ve buna yönelik insan gücünün yetiştirilmesi gerektiği, böylece verimliliğin ve refahın artacağı dikkat çeken hususlar

---

⁸ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977, ss. 789-792. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Ucuncu_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1973-1977.pdf

⁹ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1984-1989, ss. 149. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Besinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1985-1989.pdf

¹⁰ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994, ss.288. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.pdf

arasındadır. Fakat bu kalkınma planında da diğer kalkınma planlarında olduğu gibi gençlere yönelik uygulanacak politikalar kısmında gençlerin beden eğitimi ve spora yönlendirilmesi gerektiği ve boş zamanların değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Genç işsizlik ve istihdamına yönelik politikalara yer verilmemiştir¹¹.

2001-2005 Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda olduğu gibi gençliğin önemini vurgulayan hususlar belirtmiştir. Amaç, ilke ve politikalar kısmında, diğer kalkınma planlarında olduğu gibi, kültürlü, yeni fikirlere açık, sorumluluk duygusu gelişmiş bireyler olarak yetiştirilmesinin esas olduğu, eğitim, çalışma hayatı, istihdam konularında uygun çözüm önerileri üretileceği, fırsat eşitliğinin sağlanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün yeniden yapılandırılacağı açıklanmıştır. Özellikle gençlere, kadınlara ve engellilere yönelik işsizliği önleyici tedbirlerin alınması ve aktif pasif politikaların uygulanacağı diğer ifadelerdir. Tarımla uğraşan genç çiftçilere talebe göre eğitim verilmesi de uygulanması gereken diğer politikalar arasında yer almaktadır¹².

2007-2013 Dokuzuncu Kalkınma Planı, genç işsizlik ile ilgili yıllar içerisinde kayda değer bir düşüş sağlanmadığını ifade eden bir plandır. Bu kapsamda gençlerin istihdam edilebilirliğini arttıracak yeni önlemlere ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Aktif işgücü politikalarında gençler gibi dezavantajlı grupların iş bulması, girişimcilik eğitimleri alması ve istihdam garantili programlar sağlanması uygulanacak politikalar arasında sıralanmıştır. İşgücü piyasalarında zorluklarla karşılaşan kadın, genç, uzun süreli işsiz, özürlü ve hükümlü gibi kişilere fırsat eşitliği sağlanacağı, kadınların işgücüne katılımının arttırılacağı, gençlere işgücü piyasalarında deneyim kazandırılacağı programların uygulanmasına karar verilmiştir. Ayrıca, bu kalkınma planında AB'nin 25 üyeli hale gelmiş olduğu, Bulgaristan, Romanya'dan sonra Türkiye'nin Hırvatistan ve Makedonya ile birlikte birliğe katılması ile birlikte AB'nin bölgeselleşme sürecinin büyük ölçüde tamamlanacağı ifade edilmektedir. Türkiye'nin genç ve dinamik nüfusunun, Türkiye'nin birliğe katılımı ile AB ekonomisine canlılık kazandıracığı ifade edilen diğer bir husustur¹³.

---

¹¹ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf

¹² DPT, Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf

¹³ DPT, Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani-2007-2013.pdf

2014-2018 Onuncu Kalkınma Planı, Türkiye'nin genç nüfusa sahip olmasının fırsat olduğunu, bu fırsatı değerlendirmek için eğitim kalitesinin ve işgücü niteliğinin artırılmasının büyüme ve kalkınmayı olumlu etkileyeceği söylenmektedir. Bununla birlikte genç işsizlik oranlarındaki artışın istihdam piyasasında temel sorun haline geldiği, genç ve kadınlar başta olmak üzere işgücüne katılımın artırılması ve işsizliğin azaltılması amaçlanmıştır. Gençlere yönelik uygulanan politika ve önerilere bakıldığında ise, genç ve çocuklara yönelik bakanlıklar kurulduğu ve strateji belgeleri hazırlandığı, sağlık sigortasının kapsamının genişletildiği, eğitim ve sağlık yardımlarının artırıldığı, gençlere yönelik burs ve kredi imkânlarının iyileştirildiği, gençlik merkezlerinin kurulduğu, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal destek programlarının yürütüldüğü ifade edilmiştir. Gençlerden azami derecede faydalanılması için göç yönetiminin oluşturulması, kadınlara yönelik iş ve aile hayatının uyumlaştırılması, genç girişimcilik desteklerinin artırılması sunulan bazı önerilerdir. Bu kalkınma planında “Temel ve Mesleki Becerileri Geliştirme Programı” hazırlanmıştır. Programın hedefleri arasında, temel becerilerin artırılacağı, işgücü piyasası ve eğitim sistemi arasındaki bağın güçleneceği, İŞKUR'da görevli meslek danışmanlarının tüm lise ve üniversite gençlerine ulaşacağı ve bilgilendireceği, sanatsal ve sportif faaliyetlerin geliştirileceği ve mesleki yeterliliklerin artırılacağı sıralanmıştır. Bu programda NEET'lere ilk kez yer verilmiş ve istihdamda ve eğitimde olmayan gençlerin sayısının azaltılması gerektiği vurgulanmıştır¹⁴.

2019-2023 On Birinci Kalkınma Planı ise, Türkiye'nin son kalkınma planıdır. Bu kalkınma planı da diğer kalkınma planları gibi Türkiye'nin genç nüfusuna vurgu yapmış ve gençliği fırsat penceresi olarak değerlendirmiştir. Genç işsizliğin yüksekliği ve işgücü piyasaları ile gençlerin uyuşmadığı, bu yüzden gençlerin ihtiyaç duyulan mesleki becerilerle donatılması ifade edilmiştir. Gençlere özel politikalar geliştirilmesi ve bu konuda aktif istihdam politikalarının uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu programda ne eğitimde ne istihdamda olan gençlere ayrı olarak vurgulanmış ve NEET'lerin profillerinin belirlenerek işgücü ve istihdam için desteklemek ve teşvik programları uygulamak ifadelerine yer verilmiştir¹⁵. Bunun dışında gençler ile ilgili önerilen ve

---

¹⁴ T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf

¹⁵ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023
<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>

uygulanacak olan politikalar kapsamlı olarak düzenlenmiş fakat diğer kalkınma planlarından farklı bir ifadeye yer verilmemiştir.

Günümüze kadar hazırlanan kalkınma planları değerlendirildiğinde işsizlik ve istihdam konularına istenen önemin verilmediği görülmektedir. Kalkınma planlarında gençlerin sorunlarının sadece genel ifadelerle yer verildiği, birkaç program hariç somut projeler olmadığı görülmektedir. Oysaki Türkiye'nin gençlik sorunlarını çözmek için somut projelere ihtiyacı olduğu açıktır (Gündoğan vd, 2019).

Avrupa Birliği ile karşılaştırıldığında Türkiye'de etkin aktif politikalara rastlanmamaktadır. Çok etkin olmamakla birlikte çoğunluğu İŞKUR tarafından yönetilen aktif emek piyasası programları vardır. Mesleki eğitim verilmesi, istihdam garantili ve kendi işini kuracaklara yönelik kurslar düzenlenmesi, iş ve meslek danışmanlığı ve ısmarlama eğitim programları bunlardan bazılarıdır(Gündoğan vd., 2019).

Kalkınma planları dışında, Türkiye'nin gençler için uyguladığı politikalar vardır. Bu politikaların uygulanmasında İŞKUR önemli bir yere sahiptir. 1946 yılında kurulan İŞKUR'un temel amacı ülkede işsizliği azaltmaktır. Bu yüzden uygulamaları arasında gençlere ayrıca yer vermektedir. 2002 yılında Avrupa İstihdam Stratejisi çerçevesinde aktif işgücü politikaları uygulamaya ve geliştirmeye başlamıştır. Bununla beraber Avrupa Eğitim Vakfı iş birliği ile genç, kadın, engelli, eski hükümlü, uzun süreli işsiz gibi gruplara öncelik tanınmıştır (Yılmaz Eser ve Terzi, 2008).

Türkiye'de "2014-2023 Ulusal İstihdam Stratejisi" kabul edilmiştir. Bu stratejide genç işsizliğin azaltılması temel amaçlar arasındadır. Stratejide kalkınma planlarında olduğu gibi yüksek genç işsizliğine dikkat çekilmiş, gençlerin ilk kez iş arama sürelerinin uzun olduğu ve işgücü ile gençler arasında uyumsuzluk olduğu ifade edilmiştir. Kayıt dışı istihdamın azaltılması, fırsat eşitliğinin sağlanması gibi ilkeler belirlenmiştir. Ayrıca belge de, Türkiye'de NEET oranlarının çok yüksek olduğu diğer ifadeler arasındadır. Stratejide uygulanacak politikalar ise şöyledir; KOSGEB kendi işini kurmak isteyenlere "Girişim Destek Programı" oluşturmuştur. İŞKUR gençlere yönelik iş ve meslek danışmanlığı yetiştirme kursları düzenlemektedir. Yine İŞKUR tarafından gençlere yönelik "kişisel eylem planları" düzenlenmektedir. MEB tarafından genç engellilere yönelik meslek edinmeleri için özel eğitimler verilmektedir. Stratejinin hedefleri ise kadınların işgücüne katılımlarının 2023'e kadar %41'e çıkması, kayıt dışı istihdamın %30'a düşmesi, genç işsizlik oranının genel işsizlik oranına düşürülmesi,

uzun süreli işsizlik oranının %15'e düşürülmesi, ayrımcı uygulamalarla mücadeleye devam edileceği ve özel politika gerektiren grupların destekleneceği olarak sıralanmıştır (Ulusal İstihdam Stratejisi, 2017).

Türkiye'de işsizlik ile ilgili olarak uygulanan pasif politikalar ise, işsizlik sigortası, ücret garanti fonu, kısa çalışma ödeneği, kıdem tazminatı, iş kaybı tazminatı, ihbar tazminatıdır. Aktif politikalar ise, danışmanlık ve istihdam hizmetleri vermek, mesleki eğitim programları düzenlemek, ücret ve istihdam sübvansiyonları vermek, doğrudan istihdam programları hazırlamak olarak sıralanmaktadır.

3.4. AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK VE NEET'LERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Avrupa Birliği, yıllar öncesinde büyük bir oluşum ile başlamış ve günümüzde yirmi yedi üye ülkesi bulunan, ortak siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal hedefleri içinde barındıran bir topluluktur. Avrupa'da ilk birleşme hareketleri 18. Yüzyılda İngiltere ve Fransa arasında ticaret anlaşması ile başlamıştır (Kıraç ve İlhan, 2010).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'da kalıcı bir barış kurabilmek, Fransa ve Almanya arasında ki çekişmelere son vermek amacıyla 9 Mayıs 1950'de Schuman Planı oluşturulmuştur. Bunu sağlamak için 1951 yılında 6 Avrupa ülkesi (Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya, Hollanda) tarafından Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kurulmuştur. 1957 yılına gelindiğinde bu altı üye devlet mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlamak için Roma Antlaşması'nı imzalayarak Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) oluşturmuşlardır. 1958'de nükleer enerjinin güvenli ve barışçıl kullanılması için altı üye devlet Avrupa Atom Enerji Topluluğu'nu (EURATOM) kurmuşlardır. 1965 yılında Füzyon Anlaşması ile AKÇT, AET ve EURATOM, Avrupa Toplulukları adı verilen tek çatı altında toplanmıştır. Topluluğa, 1973 yılında Birleşik Krallık, Danimarka ve İrlanda, 1981'de Yunanistan, 1986'da İspanya ve Portekiz katılımı gerçekleşmiştir. Kasım 1991'de Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardında Almanya'nın birleşmesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Avrupa'da ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Bunun üzerine 9-10 Aralık 1991'de üye devletler tarafından Maastricht Antlaşması (Avrupa Birliği Antlaşması) imzalanmıştır. 1995 yılında Avusturya, Finlandiya ve İsveç, 2004 yılında Çek Cumhuriyeti, Estonya, GKRY, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya, 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya, 2013 yılında ise

Hırvatistan'ın katılımıyla üye devlet sayısı 28'e ulaşmıştır. 2020 yılına geldiğinde Birleşik Krallık'ın ayrılması ile üye sayısı yirmi yedi olarak değişmiştir (ab.gov.tr)

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'da ki ülkelerin ekonomik bütünleşme hareketi son derece önemli bir yapı haline gelmiştir. Türkiye ise, yönünü hep batıya çeviren ve tercihini genellikle hep batılı örgütlere girmek için kullanan bir ülke olmuştur. Türkiye bu süreçte kalkınmasının hızlanacağı düşüncesiyle 31 Temmuz 1959'da topluluğa ortak üye başvurusu yapmıştır. 1963 yılında Türkiye'nin ortaklığı Ankara Anlaşması ile kurulmuştur. Ankara Anlaşması, Türkiye'ye öngörülen dönemleri tamamlaması şartı ile tam üyelik başvurusunun kabul edileceği bir anlaşmadır. Türkiye 14 Nisan 1987'de öngörülen dönemleri tamamlamadan üyelik başvurusunda bulunmuştur. Avrupa Birliği, siyasal dayanaklar ve tamamlanmayan dönemler itibarıyla başvurusunun reddine karar vermiştir. 1996 yılında AB ve Türkiye arasında Gümrük Birliği oluşturulmuş ve Türkiye ile AB arasında son dönem başlamıştır. 1999 yılında ise Türkiye aday ülke konumunda yer almıştır. Bu yıldan sonra AB tarafından Katılım Ortaklığı Belgesi sunulmuş ve yıllar içerisinde gözden geçirilmiştir. 2005 yılında Türkiye'nin tam üyeliği için katılım müzakereleri başlamıştır. Bu süreçten sonra hep inişli çıkışlı geçen süreçte Türkiye halen AB'ye üye olmak için uğraşmaktadır (Uysal, 2001).

AB ile uzun süren ilişkileri olan ve Gümrük Birliği süreci ile tam üye olma yolunda ilerleyen Türkiye'nin, AB'nin ekonomik, sosyal, kültürel politikalarını yakından takip etmesi gerekmektedir. Tüm dünyada küreselleşmenin hız kazanması ile bilgi toplumunun özellikleri de hızla değişiklik göstermektedir. Bu durum rekabet gücünü etkileyen önemli bir faktördür. Türkiye'de AB ile müktesebatında uyum eksikliklerini gidermek için yeni koşullara adapte olmak zorundadır (Yavuz, 2015).

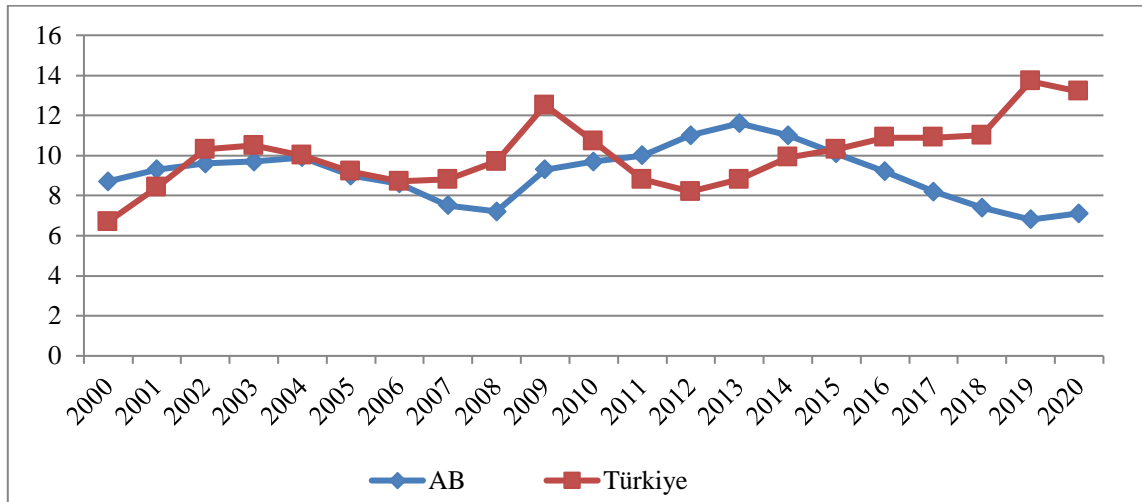
Türkiye'de istihdamın genel yapısı incelendiğinde, AB ile büyük farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. İşgücüne katılımın düşük olması, eğitilmiş nüfusta görülen yüksek genç işsizlik, tarımda yoğun nüfus, genç nüfusun fazlalığı, kadınların işgücü piyasalarında yaşadığı zorluklar gibi pek çok sorun Türkiye'nin AB ile uyum sürecini zorlaştırmaktadır (Yaprak,2009).

Tam üyelik hedefi doğrultusunda ilerleyen ve bunun için AB ile müzakerelere başlayan Türkiye, istihdam alanında yaşadığı zorluklar nedeniyle ilişkilerinde önemli sorunlar yaşamaktadır. Her ne kadar AB'nin istihdam konusunda ortak bir mevzuatı olmasa da belirlediği kriterler vardır. Bu kriterler Lizbon Stratejisi'nde 2010 yılında

istihdam oranının %70'e çıkması, kadınlarda istihdam oranlarının %60'ı bulması şeklindedir. AB ile kıyaslandığında bu rakamlar Türkiye'nin hedeften ne kadar uzak olduğunu göstermektedir(Yaprak, 2009).

İstihdam konusunda en önemli kesim şüphesiz genç kesimdir. Hem AB'de hem de Türkiye'de genç işsizliğin yüksek rakamlarda olması tedirgin etmektedir. Fakat karşılaştırma yapıldığında Türkiye'nin AB ortalamasından ve AB'ye üye ülkelerin çoğundan çok daha farklı bir durumda olduğu görülmektedir. Çalışmada karşılaştırma yapılırken genç işsizlik için yaş 15-24 baz alınarak yapılmıştır. Bunun nedeni hem Türkiye'de hem AB'de genç işsizliğin yaş aralığının 15-24 olarak alınmasıdır. NEET karşılaştırması yapılırken 15-29 yaş baz alınarak karşılaştırılmıştır. Çünkü 24 yaşından sonra NEET'lerde görülen artış dikkatin bu yaşa verilmesini gerektirmektedir.

Şekil 3. 2. AB ve Türkiye'de Yıllar İtibariyle İşsizlik Oranları (%)

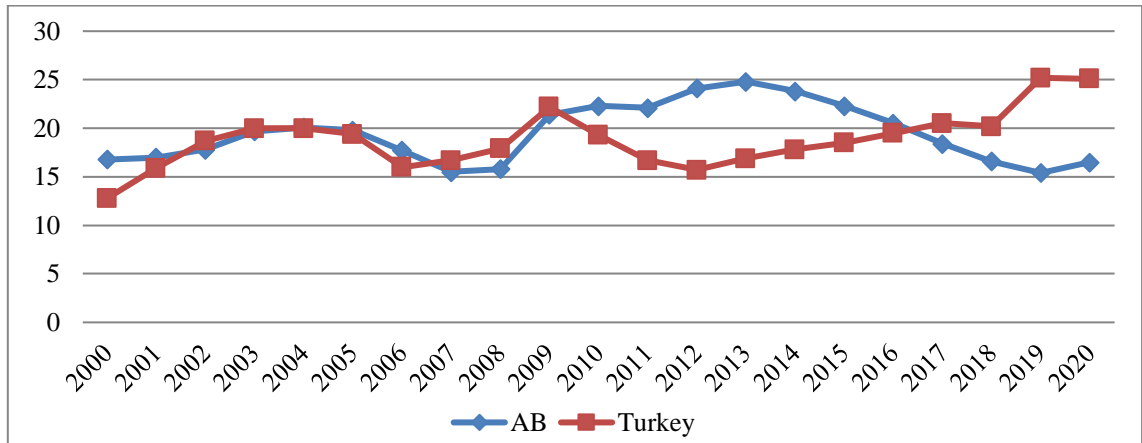
Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 25.03.2022)

Şekil 3.2'de Türkiye ve AB'de yıllar itibariyle işsizlik oranları görülmektedir. Türkiye'de 2008 yılına kadar artan işsizlik oranları krizin etkisiyle 2009 yılında en yüksek oranlarından birine ulaşmıştır. Fakat bu yıldan itibaren bir toparlanma yaşayan Türkiye'de işsizlik oranlarında bir düşüş görülmektedir. 2018 yılına kadar ortalama seviyelerde seyreden işsizlik oranları özellikle 2019'da görülen salgının da etkisiyle 2009 krizini geride bırakarak zirveyi görmüş ve %13,7 şeklinde gerçekleşmiştir. 2020 yılında bu artışın devam ettiği görülmektedir. AB'de ise 2007 yılına kadar oranların seyrinin Türkiye ile aynı olduğu görülmektedir. 2007-2009 arası AB'de işsizlik oranları düşüş yaşasa da, 2008 krizi işsizlik oranlarında AB'yi Türkiye'den daha fazla etkilemiştir. Bu yıldan itibaren AB, 2015 yılına kadar devam eden bir yüksek işsizlik ile karşı karşıya kalmıştır. Fakat Türkiye'nin tersine AB bu yıldan itibaren kendini hızla

toplarmış ve işsizlik oranlarında istikrarlı bir düşüş gözlemlenmiştir. Son yılda görülen Covid-19 salgını ise, şüphesiz AB'yi etkilemiştir. Son yılda görülen işsizlik oranlarındaki artış ise %0,3 şeklinde gerçekleşmiştir.

Yıllar itibariyle AB ve Türkiye'de genç işsizlik oranlarına bakıldığında, işsizlik seyrine benzer bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Hem AB'de hem Türkiye'de genç işsizlik oranlarında ki artış, işsizlik oranlarında artışa yol açmıştır.

Şekil 3. 3. AB ve Türkiye'de Yıllar İtibariyle Genç İşsizlik Oranları (%)

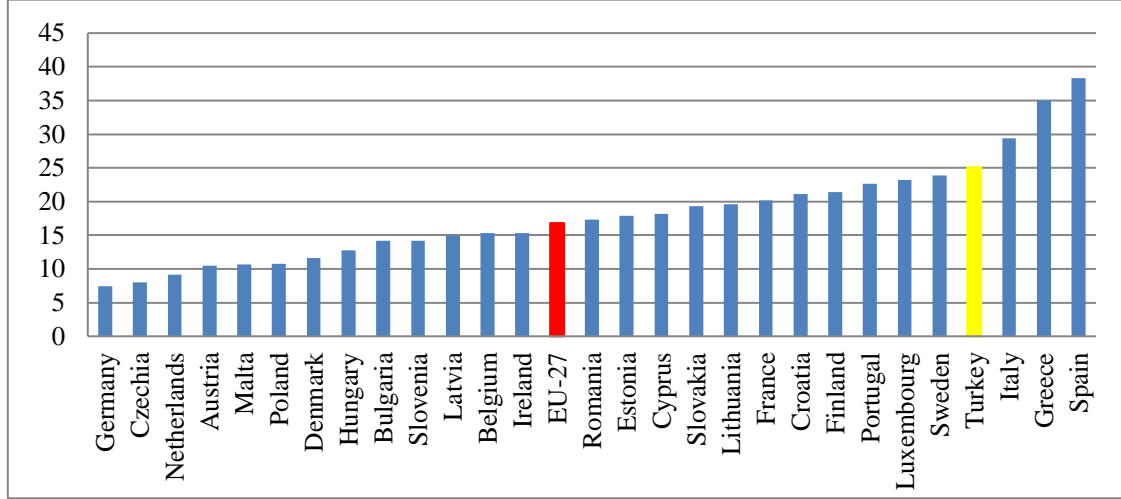
Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 25.03.2022)

Şekil 3.3'de AB ve Türkiye'de genç işsizlik oranlarına yer verilmiştir. Genç işsizlik oranları Türkiye'de 2006 yılına kadar bir artış göstermektedir. 2006 yılından 2009 krizine kadar ki bu dönemde genç işsizlik oranları çok daha ciddi bir şekilde artış göstermiştir. 2008 krizi, 2009 yılında genç işsizlik oranlarının en yüksek seviyeleri görmesine neden olmuş ve genç işsizlik oranı 2009 yılında %22,8 oranında gerçekleşmiştir. Krizden sonra Türkiye'de işsizlik oranlarında ki düşük oranlar gibi genç işsizlik oranları da 2015 yılına kadar düşük oranlarda seyretmiştir. Devam eden yıllarda ise artış görülmektedir. Özellikle 2019 ve 2020 yılında genç işsizlik oranları 2000 yılından bu yana zirvesini yaşamış ve %25 seviyelerini görmüştür. AB ise 2009 yılına kadar durum Türkiye ile aynıdır. 2009'dan sonra AB krizden derinden etkilenmiş ve genç işsizlik oranları 2016'ya kadar yüksek seyretmiştir. AB'de 2016 yılından sonra Türkiye'de işsizlikte ki yüksek artışlar AB'de yerinin hızlı düşümlere bırakmıştır.

AB'ye üye ülkeler bazında da genç işsizlik oranlarını incelemek ve Türkiye ile karşılaştırmak önemlidir. Çünkü AB ortalamasının her ne kadar Türkiye'den iyi olduğu görülse de durumun Türkiye'den daha vahim olduğu AB üye ülkeleri vardır. Özellikle 2020 yılında başlayan salgının tüm dünyayı etkisi altına aldığı ve genç işsizlik

oranlarını birçok ülkede arttırdığı için ülkelerin durumlarını hem güncel olarak hem de kriz etkisi altında görmemizi sağlamaktadır.

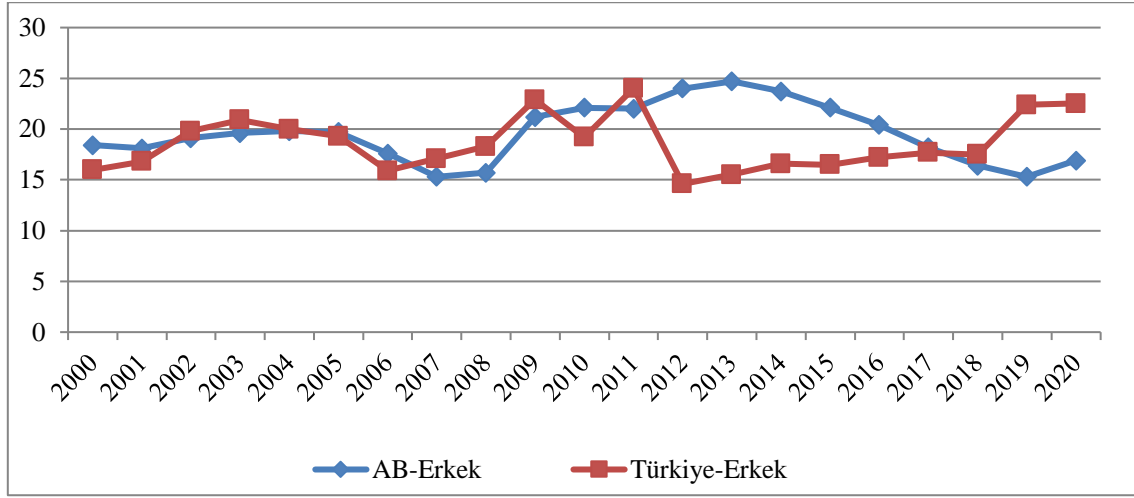
Şekil 3. 4. AB-27 Üye Ülkeler ve Türkiye’de 2020 Yılında Genç İşsizlik Oranları (%)

Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 25.03.2022)

Şekil 3.4’te AB’ye üye ülkeler ve Türkiye’de 2020 yılında görülen genç işsizlik oranlarına yer verilmiştir. AB-27 ortalaması bu yıl %16,8 oranında gerçekleşmiştir. 2020 yılında en düşük ve en yüksek genç işsizlik oranları genellikle diğer yıllarda da aynı sıralamasını korumuştur. AB-27’de en düşük işsizlik oranları birçok yılda olduğu gibi, Almanya, Çekya ve Hollanda’dır. Bu ülkelerin genç işsizlik seviyelerinin neden düşük olduğu ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Temel neden bu ülkelerde başarılı olan mesleki eğitime bağlanmaktadır. Bunun yanı sıra genç işsizlikte bu ülkeler aktif politikaları etkili bir şekilde kullanmaktadır. Bu ülkelerde ekonomik büyüme için iş yaratma ve eğitim programlarına yapılan yatırımlar da son derece önemlidir. Yüksek genç işsizlik oranları ise, İspanya, İtalya ve Yunanistan’da görülmektedir. Bu ülkelerde geçmiş yıllarda da genç işsizlik oranları yüksektir. Bu ülkelerde genç işsizliğin yüksek olmasının temel nedeni ise hem ulusal hem küresel çapta yaşanan krizlerdir. Özellikle Yunanistan’ın 2008 küresel mali krizinden ve 2009 Avrupa borç krizinden diğer ülkelere göre daha çok etkilenmiştir. Türkiye’nin ise, durumun iyi olmadığı ülkeler arasında olduğu görülmektedir. Özellikle Türkiye AB ortalamasının bir hayli üzerindedir. Bunun yanı sıra AB’de kriz ülkelerinden sonra en yüksek genç işsizliği de Türkiye’de görülmektedir. Bu durumun sebebi, krizler, yeterli istihdam sağlamayan büyüme ve eğitim sisteminin yetersizliğidir.

Şekil 3. 5. AB ve Türkiye’de Yıllar İtibariyle Genç Erkek İşsizlik Oranları (%)

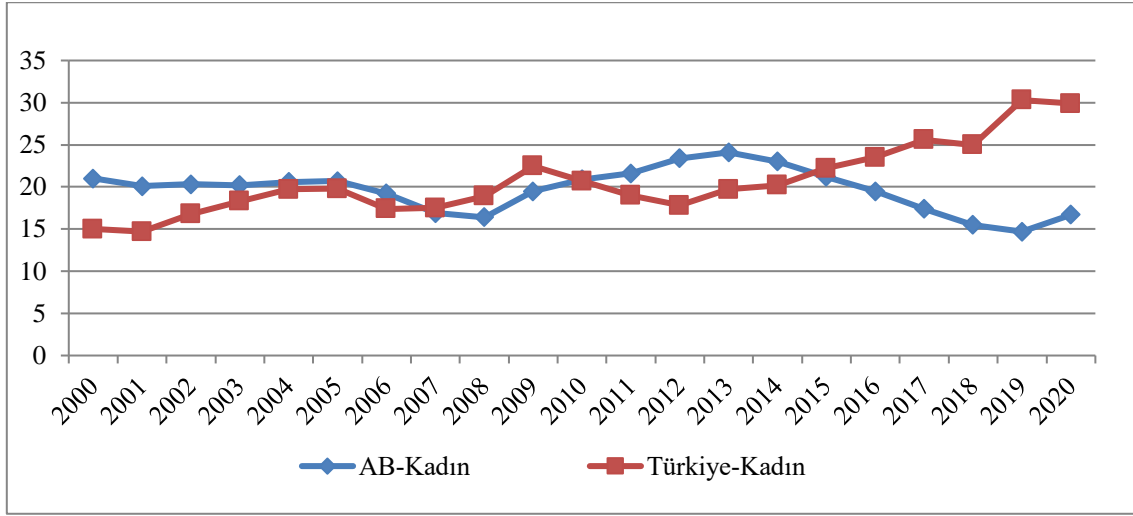

Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 25.03.2022)

Şekil 3.5 ve Şekil 3.6’da ise AB ve Türkiye’de cinsiyete göre karşılaştırmaya yer verilmiştir. Şekil 3.5’te AB ve Türkiye’de ki erkek genç işsizlik oranlarının yıllar içerisinde ki seyri yer almaktadır. 2010 yılına kadar AB’de ve Türkiye’de genç erkek işsizlik oranlarının yakın seviyelerde olduğu görülmektedir. 2010 yılına kadar erkek genç işsizlik oranları ortalama olarak %18-19 bazında seyretmiştir. Bu yıldan itibaren genç işsizlik oranlarında ki zıt ilerleyiş genç erkek işsizlik oranlarında da kendini göstermiştir. 2017 yılına kadar Türkiye’de genç erkek işsizlik oranları düşerken, AB ortalamasında yükseliş görülmektedir. 2017 yılından itibaren bu zıt ilerleyiş devam etmiştir. AB genç erkek işsizlik oranlarını düşürürken, Türkiye’de zirveye ulaşan genç erkek işsizlik oranları görülmektedir. Türkiye’de 2019-2020 yılında bu seviye %22,5 iken, AB’de %16’dır.

İşsizliğin daha çok erkekler arasında yaygın olduğu kabul edilmektedir. Fakat kadınların cinsiyet ayrımcılığı ve aile sorumlulukları yaşadığı düşünüldüğünde kadınlarda işsizlik daha önemli hale gelmektedir.

Şekil 3. 6. AB ve Türkiye’de Yıllar İtibariyle Genç Kadın İşsizlik Oranları (%)

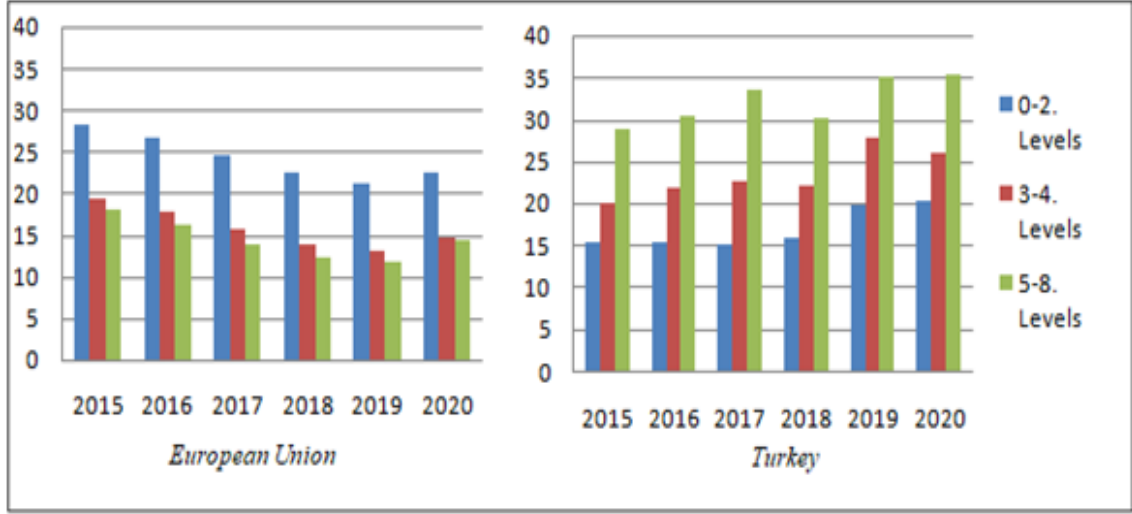

Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 26.03.2022)

Şekil 3.5’te genç erkek işsizlik oranlarının ortalama %15-20 aralığında gerçekleştiği görülmektedir. Şekil 3.6’ya göre ise genç kadın oranlarında %30’ları aşan oranlar karşımıza çıkmaktadır. 2000’li yılların başında AB ve Türkiye’de genç kadın işsizlik oranları zıt bir seyir izlemektedir. Bu yıllarda Türkiye’de genç kadın işsizlik oranları AB ortalamasından daha iyi bir durumdadır. 2005 yılından 2010 yılına kadar ise aynı seviyelerde genç kadın işsizlik oranları görülmektedir. Krizden sonra AB’de yüksek kadın genç işsizlik oranları varken, Türkiye’de düşüşler görülmektedir. Fakat bu azalış 2015 yılına kadardır. Türkiye’de genç kadın işsizlik oranları 2015 sonra ciddi artış yaşamıştır. Özellikle 2019 yılında zirveyi görmüş ve %30,3 oranında gerçekleşmiştir. AB’de ise 2015 sonrası ciddi bir azalma görülmektedir. 2019 yılından 2020 yılına %2’lik bir artış ise Covid-19 salgını etkisi ile gerçekleşmiştir.

İşgücü piyasalarında cinsiyetçi ayrımın yanı sıra, gençlerin aldığı eğitim ve bu eğitim durumuna göre işsiz kalmaları da son derece üzücüdür. Eğitim, bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin en iyi göstergesi olabilmektedir. Küresel ekonomilerde gelişen teknolojiler ile beraber işgücü ve üretimde sürekli yenilikler olmaktadır. Böyle bir durumda nitelikli işgücü ihtiyacı vardır. Bunu sağlamak için eğitim son derece önemlidir.

Şekil 3. 7. AB-27 ve Türkiye’de 2015-2020 Yıllarında Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik Oranları (%)

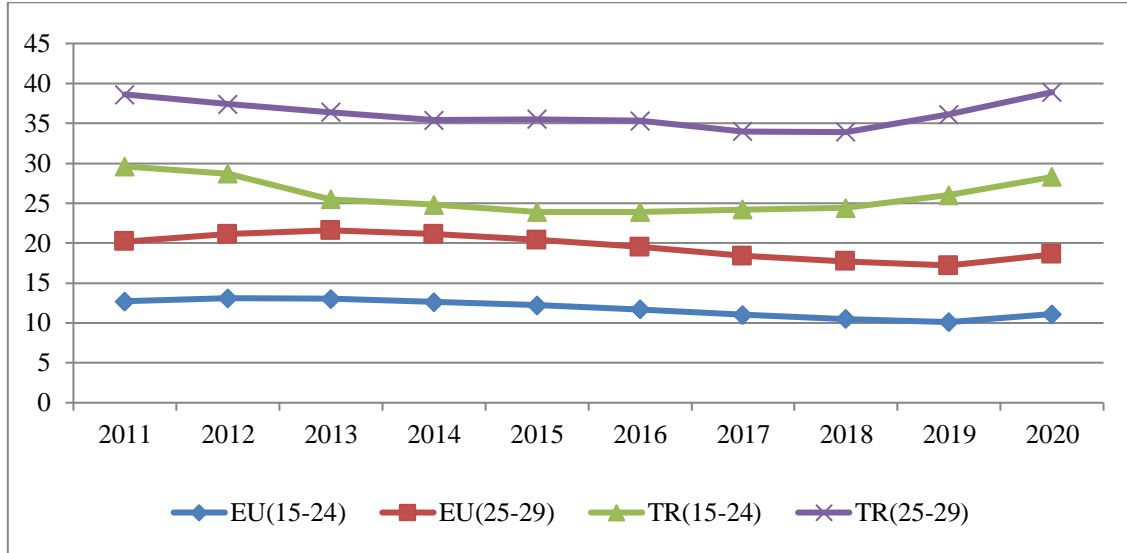
Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 26.03.2022)

Şekil 3.7’de son 5 yılda AB ve Türkiye’de eğitim düzeylerine göre genç işsizlik oranları karşılaştırmasına yer verilmiştir. Daha öncede bahsedildiği gibi, 0-2 seviye, ilköğretim, ilköğretim ve ortaöğretimden daha az, 3-4. seviye, lise ve lise sonrası yüksek öğrenim dışı ve 5-8. seviye ise yükseköğretimi içermektedir. Eğitim seviyeleri göz önünde bulundurulduğunda, seviye yükseldikçe işsizlik oranının azalması gerekmektedir. Aksi takdirde ülke de eğitim seviyesi a z olan işgücü fazla olur. Bu durum da yenilikçi üretim beklemek de imkânsıza yakındır. AB’de 2015-2020 yıllarında ilköğretim ve ortaöğretim mezunlarının, lise ve dengi mezunlara göre, lise ve dengi mezunların da yükseköğretim mezunlarına göre daha az işsiz kaldığı görülmektedir. Bu AB’nin beklenen durumu karşıladığını açıkça göstermektedir. Türkiye’de ise iç karartıcı bir tablo vardır. Görüldüğü üzere AB’nin tam tersi olan Türkiye’de yüksek işsizlik üniversite mezunları arasında görülmektedir. Türkiye’de yetersiz ve eksik bir istihdam olduğu açıktır. Türkiye işgücü piyasalarında ki eksiklikleri dikkate alarak eğitim vermeli ya da verdikleri eğitime göre işgücü alanları yaratmalıdır.

AB ve Türkiye’de genç işsizlik ciddi boyutlara ulaşmıştır. Fakat günümüzde genç işsizlikten daha önemli bir konu ne eğitime ne istihdama katılmayan gençlerdir. Özellikle son yıllarda bu gençlerin sayısında ki artış ülkeleri tedirgin etmektedir. Bu gençler hem işsiz hem de aktif olarak iş aramadıkları için âtıl durumda kalmaktadır. NEET’ler genç işsizlik ile değerlendirildiğinde, gençlerin işgücü piyasalarında ki durumunu daha net ortaya koymaktadır. AB ve Türkiye karşılaştırması yapılırken, NEET’ler için ortak olarak kullanılan yaş aralığı 15-29 olarak kabul edilmiş ve bu yaş

aralığı karşılaştırılmıştır. Ayrıca gençlerde üniversite mezunu olma yaşına bakıldığında ortalama 24-25 olduğu görülmektedir. Bu yaş itibariyle NEET grubuna katılan gençler daha fazla olduğu için yaş aralığının geniş tutulması sağlıklı bir karşılaştırmaya olanak verecektir. Bunun yanı sıra NEET kavramı günümüze yakın bir zamanda kabul edildiği için karşılaştırmalar son on yıllık dönemler baz alınarak yapılmıştır.

Şekil 3. 8. AB ve Türkiye’de 15-24 ve 25-29 Yaş Aralığı NEET Oranları (%)

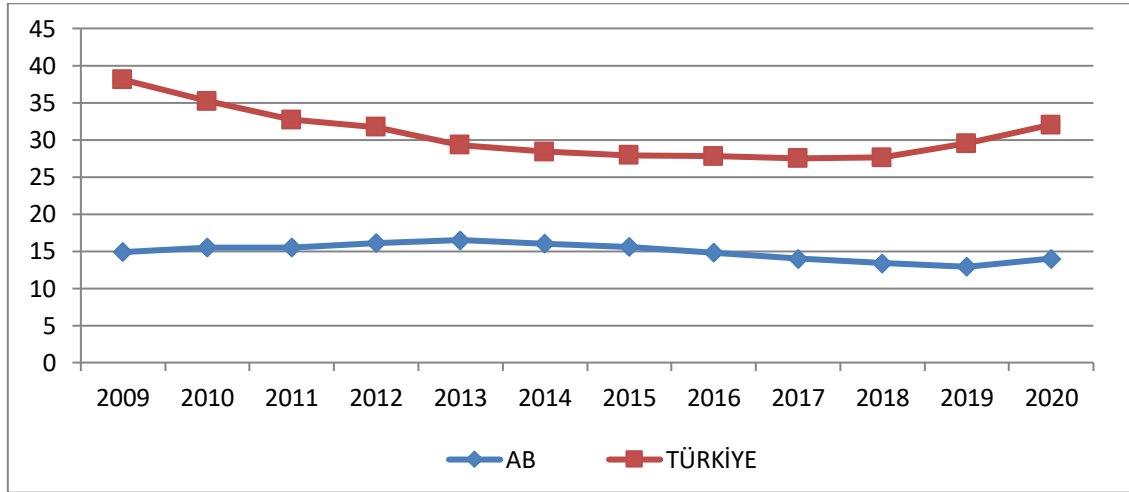
Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 27.03.2022)

NEET grubu için kritik yaşın 24-29 olduğu ifade edilmektedir. AB ve Türkiye için de 15-24 ve 25-29 yaş grubunu ayrı olarak incelemek durumun önemini açıklamaktadır. Türkiye’de her yaş grubunda NEET oranlarının AB’ye göre çok yüksek olduğunu ifade etmek gerekir. AB ve Türkiye’de kendi içlerinde 15-24 yaş grubunun NEET oranları 25-29 yaş oranına göre her zaman daha düşüktür. Bunun temel sebebi 15-24 aralığındaki gençlerin daha çok zorunlu eğitime dâhil olmalarıdır. Öyle ki, zorunlu eğitime birçok ülke 5-6 yaşlarında başlamaktadır. Zorunlu eğitimin süresi AB’de 8 ile 13 yıl arasında değişmektedir. Letonya, Lüksemburg, Malta gibi ülkelerde 11 yıl süren zorunlu eğitim, İrlanda ve Portekiz’de 12 yıl, Hollanda ve Macaristan’da ise 13 yıldır. Türkiye’de ise 2012 yılı itibariyle bu süre 12 yıla çıkmıştır (Göksoy,2013). Zorunlu eğitim sonrası gençler ortalama 18-19 yaşlarında mezun olmaktadır. Özellikle günümüzde hem AB’de hem Türkiye’de zorunlu eğitim sonrası üniversitelere kayıt olma oranları artmıştır. Böyle bir durumda gençler okul hayatından ortalama olarak 24-25 yaşlarında ayrılmaktadır. 25 yaşından itibaren gençlerin iş bulmaları, dört hafta içerisinde sisteme kayıtlı olarak iş arayanları ve eğitime devam edenleri hariç, NEET grubuna dâhil olmaktadır.

25-29 yaş aralığının yüksek çıkmasında zorunlu eğitiminden başka nedenlerde söz konusudur. Bu nedenler arasında gençlerin kendi eğitim seviyelerine göre iş bulamamaları ve bu yüzden istedikleri işi bulana kadar eğitimde ya da işgücü piyasalarında yer almamayı tercih etmeleri yer almaktadır. Bunun yanı sıra özellikle kadınlarda bu yaş grubunda ailevi sorumlulukların fazla olması oranların yüksek olmasına neden olmaktadır. Ülkemizde üniversite mezunu olan gençlerin birçoğu da kamu kuruluşunda yer almak ya da akademik kariyer yapmak için sınavlara hazırlanmayı tercih etmektedir. Gençlerin bu tercihleri nedeniyle de 25-29 yaş aralığında ki NEET oranları yüksektir.

AB ve Türkiye’de 2009 yılından günümüze kadar 15-29 yaş grubu için NEET oranlarına Şekil 3.9’da yer verilmiştir. NEET oranlarının yüksekliği bize genç işsizlikten daha vahim olan bir durumu göstermektedir. Çünkü bu gençler ne işgücü piyasalarında ne de eğitimde yer almayan kaba tabiriyle birçoğunun aylak gezdiği, ailelerine bağımlı olarak yaşayan gençleri ifade etmektedir.

Şekil 3. 9. AB ve Türkiye’de Yıllar itibariyle 15-29 Yaş Grubunun NEET Oranları (%)

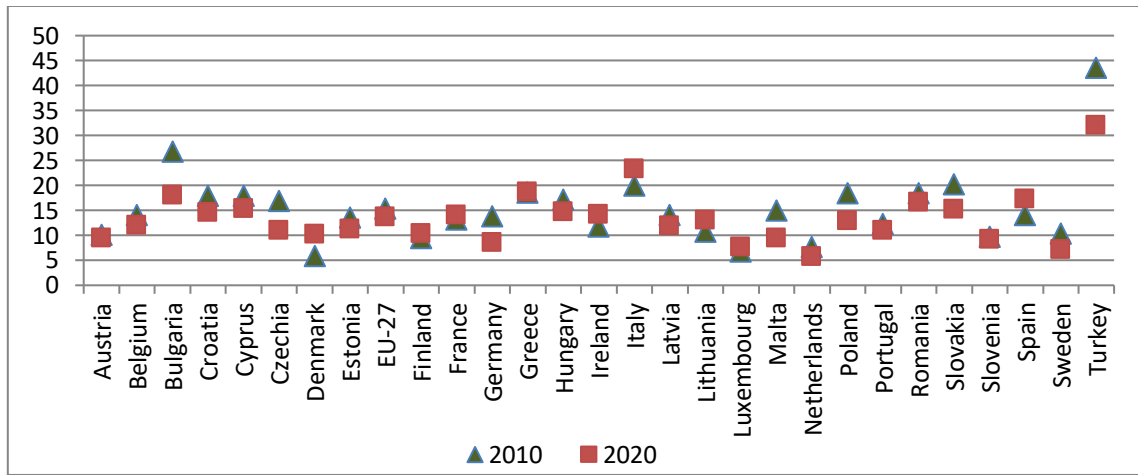
Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 27.03.2022)

AB ve Türkiye’de yıllar itibariyle NEET oranları değerlendirildiğinde, 2009 yılından bu yana Türkiye’de NEET oranlarının yüksekliği çok açık bir şekilde görülmektedir. AB’de 2009-2016 yılları arasında NEET oranlarında artışlar yaşansa da son yıllarda uygulanan politikaların etkinliği kendini göstermiş ve 2017 itibariyle NEET oranları düşmüştür. Geçtiğimiz 2020 yılı genç işsizlik gibi NEET oranlarında da artışa neden olmuştur ve bu yılda NEET oranı %14 oranında seyretmiştir. Türkiye’de ise durum AB’ne göre çok daha ciddi boyutlardadır. Türkiye’de NEET oranları %40’lara varan seviyeleri görmüştür. Bu durum bize Türkiye’de yaklaşık her üç gençten birinin

ne eğitimde ne istihdam da olmadığını gösteren kritik bir değerdir. 2010-2018 yılları arasında Türkiye’de NEET oranlarında yaklaşık %10’luk bir düşüş gözükse de bu düşüğe rağmen oranlar AB’ye göre çok yüksekte seyretmektedir. Son yıllarda tekrar bir artışla 2020 yılında %32 seyrinde gerçekleşmiştir.

Genç işsizlikte AB’ye üye ülkelerden bazıları Türkiye’den daha kötü durumdadır. Bunun yanı sıra NEET oranlarında da üye devletlerin oranları büyük öneme sahiptir. 2010 ve 2020 yıllarında üye ülkelerde NEET oranları aşağıda ki grafikte verildiği gibidir.

Şekil 3. 10. 2010 ve 2020 Yılında AB’ye Üye Ülkeler ve Türkiye’de NEET oranları (15-29) (%)

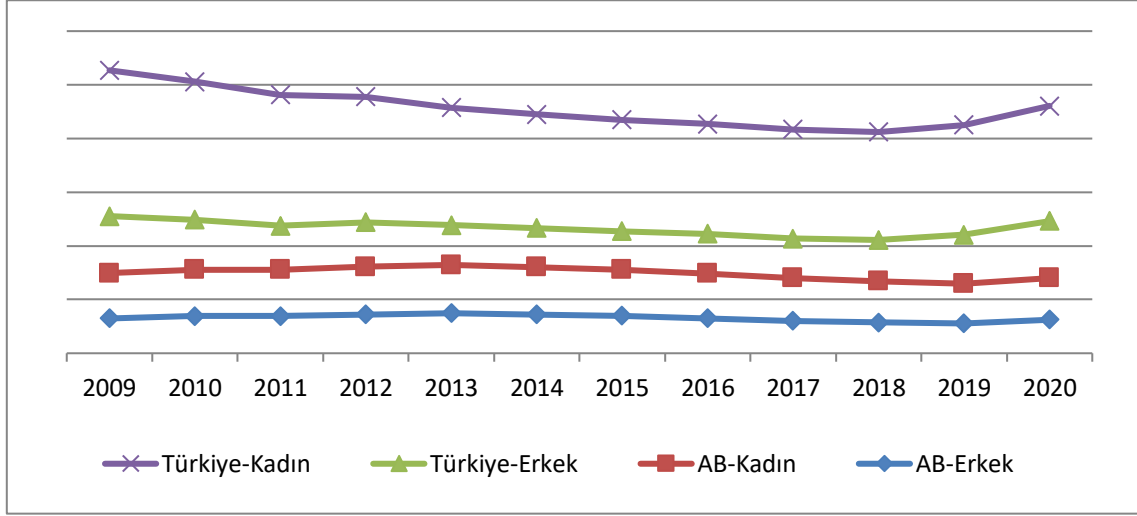

Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 28.03.2022)

Üye ülkeler bazında incelendiğinde, genel olarak en düşük NEET oranları Danimarka, Almanya, Lüksemburg, Hollanda gibi ülkelerde görülmektedir. En yüksek NEET oranları ise üye ülkeler arasında İtalya, Bulgaristan, Yunanistan gibi ülkelerde görülmektedir. NEET oranlarının düşük olduğu ülkelerde genç işsizlik oranları da düşük, yüksek olduğu ülkelerde NEET oranları da yüksektir. Bunun yanı sıra on yıl içerisinde NEET oranlarında ciddi değişiklik gösteren ülke sayısı çok azdır. 2010 ve 2020 yılı arasında ki farka bakıldığında, en fazla değişiklik gösteren ülke Bulgaristan olmuştur.

Türkiye’ye bakıldığında ise, 2010 yılından 2020 yılına kadar NEET oranlarında, üye ülkelere göre, en çok azalış ülkemizde meydana gelmiştir. Fakat bu azalışa rağmen NEET oranlarının halen yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye ne eğitimde ne istihdamda olan gençler açısından hem AB’de hem de OECD ülkeleri arasında birinci sıradadır.

Şekil 3. 11. AB ve Türkiye’de Yıllar İtibariyle Cinsiyete Göre NEET Oranları (%)

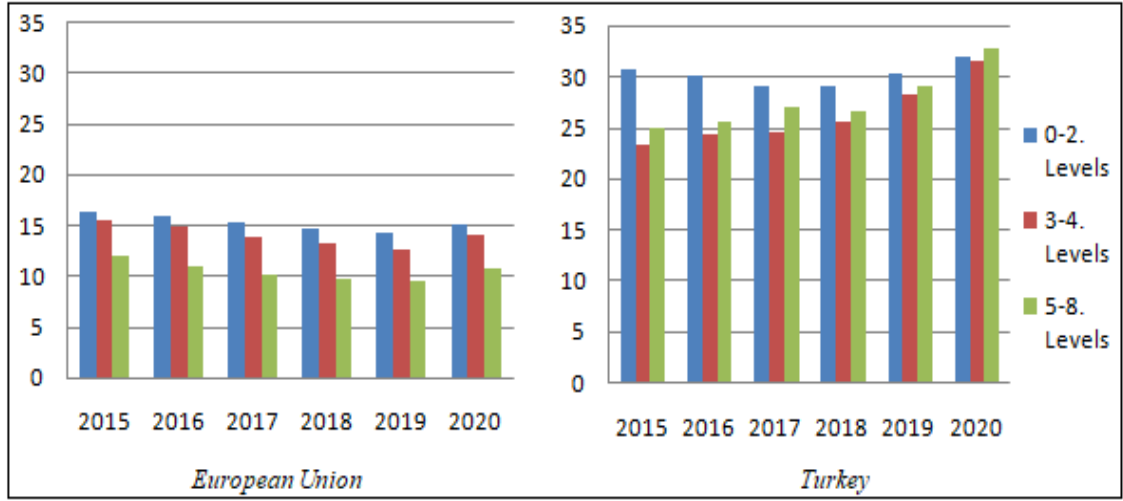

Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 29.03.2022)

AB ve Türkiye’de cinsiyete göre NEET oranları Şekil 3.14’te verilmiştir. Hem AB’nin kendi içinde hem de Türkiye’de kadınların NEET oranları erkek NEET oranlarına göre oldukça yüksektir. 2009-2020 yılları arasında AB’de erkek NEET oranları ortalaması %13 iken, kadın NEET ortalaması %16 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’de yıllar itibariyle ise erkek NEET oranları ortalaması %16, kadın NEET ortalaması %44 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum bize Türkiye’de neredeyse iki kadından birinin NEET grubunda yer aldığını göstermektedir. Türkiye’de kadınların ev ekseni çalışması ve Türkiye’nin ataerkil toplum yapısı kadınlarda NEET oranlarının yüksek olmasının temel sebebidir. Türkiye’de toplumsal cinsiyet farklılıklarını azaltmak için yapılacak olan her politika kadınların işgücü hayatında daha fazla yer almasına katkıda bulunacaktır. Kadınların işgücü piyasalarına daha çok katılması ekonomik büyümeyi de destekleyecektir. Erkek egemen bir işgücü piyasasının başarısının kısıtlı olacağı ise açıktır.

Genç işsizlikte eğitim çok önemlidir. Fakat konu NEET grubuna geldiğinde bu önem iki kat daha fazla olmaktadır. NEET grubunun istihdam edilmesinde en önemli konu eğitimidir. Eurofound (2017) araştırmasında düşük eğitim almış gençlerin, yükseköğretim mezunu olan gençlere göre üç kat daha fazla NEET grubunda yer aldıkları ifade edilmiştir. Yine aynı çalışmada Avrupa üzerinde yapılan bir araştırmaya göre eğitim düzeyi arttıkça NEET olma olasılığının azaldığı görülmüştür.

Şekil 3. 12. AB ve Türkiye’de 2015-2020 Yıllarında Eğitim Düzeyine Göre NEET Oranları (%)

Kaynak: Eurostat (Erişim Tarihi: 29.03.2022)

Şekil 3.12 AB ve Türkiye’de NEET grubunda eğitimin ne kadar önemli olduğunu gösteren grafikleri içermektedir. Genç işsizlikte olduğu gibi beklenen durum yüksek eğitim seviyesinde ki gençlerin âtıl durumda kalmaması ve işgücüne ya da eğitime katılmasıdır. Grafikler incelendiğinde, AB ve Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim dengi mezunlar, diğer gruplara göre daha çok NEET grubunda yer almaktadır. Fakat devamında lise ve dengi mezunlara bakıldığında, AB’de ilk ve ortaokula göre daha az, yükseköğrenime göre daha fazla NEET oldukları görülmektedir. Bu istenen bir durumdur. Fakat Türkiye’de ne yazık ki yükseköğrenim mezunları lise ve dengi mezunlara göre daha çok NEET grubuna katıldıkları görülmektedir. Özellikle 2020 yılı daha kötü bir duruma gelmiş ve üniversite mezunu gençler, ilkokul ve ortaokul mezunu gençlere göre daha çok NEET grubunda yer almıştır. Türkiye’de eğitim sisteminin gençler ve piyasalar üzerinde ne kadar etkisiz olduğu apaçık görülen bir gerçektir.

3.5. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bir ülkenin istihdamını ve ekonomisini güçlü bir temelde oluşturmak için gençler kritik bir öneme sahiptir. Gençlerin insana yakışır işlere sahip olması hem gençler açısından hem de o ülkenin geleceği açısından önemlidir. Bir ülkede gençlerin koşullarının iyi olması domino etkisi yaratacak ve tüm dünyada ekonomik, sosyal vb. koşulların iyileşmesine neden olacaktır. Dünyada büyüyen genç nüfusa eş olarak iş yaratmak, gençlere beceri kazandırmak temel önlemler arasındadır.

Ülkelerin ekonomik, toplumsal ve kurumsal yapılarının farklı olması her ülkenin kendi gençlerine özgü etkin politikalar geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Fakat uygulanabilecek ortak politikalar da vardır. Tüm dünyada gençler için ilk temel etki

eğitim üzerinden olmaktadır. Okula devamlılık sağlamak, okulun terk edilmesini engellemek için politikalar ilk sıralarda yer almalıdır.

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç işsizlik ve NEET oranları incelenmiş ve uygulanan politikalara yer verilmiştir. Fakat rakamların yüksek boyutlara ulaşması, özellikle Türkiye için, uygulanan politikaların etkinliğinin tartişılmasına neden olmaktadır. Araştırmacıların sundukları çözüm nerileri muhtelifdir.

Türkiye’nin Avrupa’ya göre genç bir nüfusa sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Bunun yanı sıra Türkiye 2040 yılına gelindiğinde azalan doğum oranları ve yaşlanan genç nüfus yüzünden Avrupa gibi orta yaşlı bir nüfusa sahip olacaktır. 2040 yılına kadar Türkiye’nin bu genç nüfusu son derece iyi bir şekilde istihdam etmesi gerekmektedir. Bu kesim üzerine başta eğitim ve sonrasında işgücü piyasaları olmak üzere yapılacak yatırımları arttırmak son derece önemlidir. Türkiye’nin halen açık bulunan bu demografik penceresinden yararlanamaması halinde, işsizlik, yoksulluk ve güvensizlik ortamı oluşması gibi daha ciddi sıkıntıların oluşması açık hale gelecektir.

Türkiye’de kalkınma planları kapsamında ele alınan konuların içinde de gençlerin detaylı olarak yer almadığı, genel olarak tavsiye ve önerilere yer verilen hedeflere yer verildiği tespit edilmiştir. Bu hedeflerin de uygulanma konusunda başarılı olmadığı görülmektedir. Bu yüzden Türkiye’de tavsiye değil kalıcı üzümlerin sunulduğu ve uygulandığı politikalara ihtiyaç vardır.

Eğitim genç işsizlikte son derece önemlidir. Eğitimin temel düzeyde kalmaması, her gencin temel eğitimin devamını getirmesi şarttır. Böylece ülkede cahil gençler değil, daha bilgili ve donanımlı gençler yer alacaktır. Eğitimde bir diğer önemli husus mesleki eğitimidir. Pek çok ülke de mesleki eğitim sistemlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Mesleki eğitimden işgücü piyasalarına yumuşak bir geçiş sağlanmalıdır. Mesleki eğitim için verilen ücretlerin düşük tutulması kayıt oranlarını arttıracaktır. Birçok politika yapıcının önem verdiği mesleki eğitim Türkiye’de son yıllarda artmaya başlamıştır. Bu yüzden daha çok gence ulaşmak ve yeteneklerine ve isteklerine göre mesleki eğitim vermek işgücü piyasalarına yapılacak önemli bir yatırımdır. Mesleki eğitimin de işgücü piyasalarında işverenlerin istekleri doğrultusunda eleman yetiştirecek şekilde verilmesi de önemlidir. İşgücü piyasasında yer alamayacak bir mesleki eğitim vermek gencin yeteneklerinin harcanmasına neden olacaktır. Mesleki eğitim yerine akademik eğitim

almak isteyen gençlerin de büyük güçlükler yaşadığı görülmektedir. Bu gençlere özgü işgücü piyasaları da odak haline getirilmelidir.

Özellikle Türkiye’de sıklıkla değişen eğitim ve sınav müfredatına sağlam ve istikrarlı bir müfredat getirilmesi de şarttır. Bir ülkede eğitim yatırımları sağlık harcamaları kadar önemli bir yatırım olmalıdır. Okullarda verilen eğitim dengesizlikleri de giderilmelidir. Fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Eğitim sertifikasyonlarının Türkiye’ye özgü değil AB standartlarına uygun olması da önemlidir. Eğitimin yanı sıra eğitimcilerin sorunlarına da önem vermek gerekmektedir. Bu sayede meslek içinde daha verimli hizmet veren gerçek anlamda eğitici olan kişiler yer alacaktır.

Genç işsizlikte baş gösteren diğer bir sorun kayıt dışı istihdamdır. Kayıt dışı istihdam, gençlerin harcadığı ve güvensiz ortamlarda çalıştıkları yerlerdir. Kayıt dışı istihdam engellenmeli, ekonomide kayıtlı işletme yaratmak için ekonomik politikalar geliştirilmelidir. Vergi reformları, özel sektör yatırımları, destekler gibi önlemler alınmalıdır. Özellikle son yıllarda çok fazla göç alan bir ülke olan Türkiye’de genç göçmen sayısı da oldukça fazladır. İşgücü piyasalarında bu gençlerin kayıt dışı, zor ve sigortasız koşullarda çalıştığı herkes tarafından görülmektedir. Bunu engellemek için ilk olarak göçmen takibini iyi yapmak, göçmen fırsatçılara yaptırımlar uygulamak son derece önemlidir. Türkiye’de kayıt dışı istihdamı azaltmak için, işgücü piyasalarında ki yasal yükümlülüklerin hafifletilmesi ve maliyetlerin azaltılması gerekmektedir.

Cinsiyete göre genç işsizliğe bakıldığında kadınların dünya genelinde daha mağdur olduğu bilinen bir gerçektir. Özellikle genç kadınların eğitim alma zorlukları, eğitim aldıktan sonra da iş bulma zorlukları artmaya devam etmektedir. Birçok kadın evlenme, doğum gibi nedenlerden dolayı erkeklere göre daha az tercih edilmektedir. İşverenler kadın çalışanlarına yatırım yapmaktan kaçınmaktadırlar. Kadınlar için özel bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulması, kadın çalıştırana işveren desteği gibi politikalar genç kadınların işsizliğinin azalmasını sağlayacaktır. Bununla birlikte erkek çalışan arayan işyerlerinde neden cinsiyet ayrımı yapıldığının araştırılması, işyerlerine tedbir uygulanması genç kadın işsizliğini azaltacak diğer uygulamalar arasındadır.

Dünya çapında görülen cinsiyete dayalı şiddet, erken evlilik ve çocuk doğurma dâhil yapısal, kurumsal ve kültürel normlardan kaynaklı eğitim engellerinin de ele alınması ve genç kadınlar için okula devam etme ve tamamlamaya yönelik çalışmalar son derece önem arz etmektedir. Eğitim de cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve cinsel kimlik ve çeşitlilik gibi değişen konularında ele alınmasına yönelik çabalar ayrıca

önemlidir. Ülkelerin cinsiyet ve cinsellik konusunda insan haklarına dayalı bir yaklaşım benimsemesini sağlamak gerekmektedir. Bunun yanı sıra engelli gençler ve göçmen gençlerin sorunları da ele alınması gereken bir diğer konudur. Araştırmalar göç, gelir, acil durum, mülteci statüsü ve çatışmaların gençleri önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Gençlerin geçim kaynaklarını ve iş dünyasına geçişler bağlamında dikkate alınması gereken bir diğer konu ise girişimciliktir. Gençlere öncelikli olarak istikrarlı büyümeyi sağlayacak, yenilikçi ve iş yaratmayı teşvik eden girişimcilerin geliştirilmesine yönelik programlar verilmelidir. Kapsayıcı, adil ve kaliteli bir eğitimle, işgücüne ve insana yakışır işle başarılı geçişler gençler için esastır. Bu sayede sürdürülebilir kalkınma hedefi gerçekleşecektir (World Youth Report, 2018).

İşgücü piyasalarının gençlere verdiği önemden de bahsetmek gerekir. Birçok işyeri tecrübesiz olduğu için gençleri tercih etmemekte ve yatırım yapmak istememektedir. Genç çalıştıran işyerlerine ait özel teşvikler genç istihdamını arttıracaktır. İşgücü piyasalarında gençlerin hak ve hizmetlerinin yasal çerçevelere bağlanması, gençlere özgü iş ve meslek danışmanlığı verilmesi, İŞKUR'un daha etkin işlemesi, işsizlik yardımı gibi pasif politikaların aktif politikalarla birleştirilmesi, engelli, hasta gibi özel gençlere özel mesleki eğitim desteklerinin verilmesi, gençlerin verimli çalışmasını sağlayacak çalışma saatlerinin düzenlenmesi, düşük ücretli gençlerin ücretlerinin düzenlenmesi, genç girişimciliğinin desteklenmesi ve kırdan kente göç eden gençlerin tarımsal faaliyetlerde desteklenmesi gibi uygulamalar genç işsizliğini azaltacak diğer önlemler arasındadır.

Bir diğer önemli konu ise teknolojik yeniliktir. Teknolojik gelişmeler günümüzde hızlı bir şekilde yeni istihdam alanları yaratmaktadır. Ancak bu yenilik geleneksel çalışma biçimleri ve kaynakları için birer tehdit oluşturmaktadır. Gençler, teknolojik yenilikler karşısında yaşlı ve yerleşik çalışanlara göre daha avantajlı görülmektedir. Fakat birçok genç bu fırsatlardan yararlanamamaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki dijital uçurum, gelişen ekonomilerde gençlerin daha kolay dijital teknolojiye erişmesi diğer ülkelerde ki gençleri rekabet etme fırsatından yoksun bırakmaktadır. Dünyanın dört bir yanında eğitim sistemlerinin gençlere hızla değişen bir çalışma ortamında rekabet edebilmeleri için esneklik, uyum kapasitesi, problem çözme becerileri ve girişimci zihniyeti sağlamak üzere donatılarını yapısal olarak değiştirmesi gerekmektedir. İşçi sendikaları ve özel sektör, işgücü piyasalarının bu yeni

ortama nasıl uyarlanması gerektiği ve işçilerin haklarının en iyi şekilde korunması için çaba sarf etmesi gerekmektedir.

3.5.1. Yeşil İşler Gençler İçin Bir Çıkış Yolu

Günümüzde kaynakların tükenmeye başlaması, yaşanan iklim değişiklikleri yeşil ekonomi kavramının önemli bir hale gelmesine neden oldu. Yeşil ekonomi, insan refahında artışa neden olan, çevresel risk ve kısıtlılığı azaltan ve sosyal eşitlik sağlayan bir ekonomiyi ifade etmektedir. Yeşil ekonomi günümüzde fazla olan israfa, kaynak kıtlığına ve çevre ve insan sağlığına yönelik tehditlere bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır (UNEP, 2011).

Yeşil işler ise, sürdürülebilir kalkınmanın devamını sağlayacak şekilde çevre kalitesini düşürmeyen işleri ifade etmektedir. Yeşil işler çevre kalitesinin korunmasında ya da eski hale getirilmesi katkıda bulunan tarım, sanayi ve hizmet alanlarındaki işlerdir. Yeşil işler enerjiden, geri dönüşüme, tarımdan, ulaşıma kadar birçok sektörde bulunmaktadır. Yeşil işler sayesinde, enerji, hammadde ve su tüketiminin azaltılması, ekonominin karbondan arındırılması, sera gazı emisyonlarının azaltılması, atık ve kirliliğin en aza indirilmesine yardımcı olmaktadır (UNEP,2008).

Yeşil işlerin aynı zamanda insana yakışır iş olması gerekmektedir. İnsana yakışır iş, kadın-erkek eşitliğinin olduğu, güvenli ve insan onuru koşullarına yakışır, üretken işler elde etme fırsatı sunan işlerdir. İnsana yakışır iş, merkezinde yoksulluğu azaltmayı amaçlayan, eşitlikçi, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmayı amaçlamaktadır (ILO Definition). İnsana yakışır bir çalışma ortamına sahip olmayan, işçi emeğinin sömürülmesine dayalı, yeterli ücretin ödenmediği ya da kişiyi yoksulluğa mahkûm eden işler yeşil iş sınıfına girmemektedir (UNEP,2008).

İklim değişikliği nedeniyle birçok ülke günümüzde sürdürülebilir kalkınma için programlar geliştirmektedir. Buna dâhil olan yeşil işlerin de gerçekleştirilmesi için birçok çalışma yapılmaktadır. Yeşil işleri sağlamak için ülkeler yeni iş kollarına, yeni donanımlara, teknoloji ve altyapılara ihtiyaç duymaktadır. Yapılacak olan bu yatırımlar sayesinde yeni istihdam olanakları ortaya çıkacaktır.

Yeşil işlerin olumlu etkisi, çevreyi koruma ve iyileştirmeye yönelik düzenlemelerin yapılması sayesinde yeni işler yaratmasıdır. Yeşil işler arttırılmaya başlandığında artan çevre koruma harcamaları ve beraberinde getirdiği artan talep, üretim ve istihdamda artışa neden olacaktır. Bu ilk etkiye ek olarak, çevresel olmayan

harcamalarında dâhil olmasıyla hizmet talebi artacak, nispi ücretler artacaktır (OECD,2004).

Küresel ısınma başta olmak üzere iklim değışikliklerinin etkileri son yıllarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. İklim değışikliği sebebiyle karşımıza çıkan çevresel etkiler de artmaktadır. İklim değışikliği, bugün ve gelecekte olmak üzere geçim kaynağını şekillendirmeye çalışan gençleri önemli ölçüde etkilemektedir. Bunun yanı sıra iklimin en çok etki gösterdiği sektör ise tarımdır. Özellikle genç nüfusun yoğun olduğu ülkeler yüksek oranda tarıma bağlıdır. İklim değışikliği ile mücadele edemeyen birçok düşük gelirli ülkelerde, genç nüfusun iş piyasasına tutunmasının daha da zor olacağı öngörülmektedir (IFAD, 2019).

Ülkenin tarıma dayalı bir ekonomiye sahip olması birçok gencin geçiminin tarımdan sağlanması anlamına da gelmektedir. Gençler bu ülkelerde geçimlerini ya çiftliklerden ya da tarım ile ilgili hizmet veren sektörlerden sağlamaktadır. Bu gençler bu koşullardan çıkıp hizmet ve sanayi sektöründe yeteneklerine göre iş bulamayacaklardır. Gençlerin çok az bir kısmı hizmet ve sanayi sektörüne dâhil edilse bile tarım sektöründeki tüm gençleri istihdam edebilecek bir hizmet ve sanayi sektörü oluşması mümkün değildir.

İklim değışikliği de tarımda ki gençler için kritik bir öneme sahiptir. Bu sektördeki gençlere yatırım yapmak ve önlerinde ki engelleri azaltacak politikalar geliştirmek son derece önemlidir. Bu sebeple, iklim değışikliğine uygun teknolojilerin geliştirilmesi, gençlere yeni bilgi akışı ve altyapı yatırımlarının sağlanması gerekmektedir (IFAD,2019).

İklim değışiklikleri ile mücadele etmek ve çevreyi korumak için gençlere yakışır “yeşil işler” yaratılması gerekmektedir. Yeşil sektörde çalışan gençlerin, yeni teknolojilere kolayca adapte olması ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını benimsemeleri daha kolay olmaktadır. Bu nedenle yeşil sektörde yer alan gençlerin özellikleri dikkate alınarak yeşil ekonomiye daha hızlı adaptasyon sağlanması yeni fırsatlar yaratacaktır (Urhan,2021).

Özellikle gelecekte daha çok yaygınlaşması beklenen yeşil işlerin, gençler arası beceri uyumsuzluğuna neden olacağı öngörülmektedir. Bu nedenle işgücü piyasalarında gençlere yeşil işlere özgü yeni beceriler kazandırılması da son derece önemlidir. Eğitimde kalitenin artması, iş başı eğitimlerine daha çok ağırlık verilmesi, gençlere

nitelik kazandıracak projelerin yürütülmesi gibi politikaların hızlandırılması gerekmektedir (OECD ve ILO, 2014).

Gençler günümüzde gelecekleri hakkında fazla endişe duymaktadır. Özellikle çevre sorunlarının daha önemli hale geldiği günümüzde yeşil ekonomi gençler için itici bir güç haline gelmiştir. Gelecekte ki gıda talebini karşılamak ve tarımda kırsal kesimde ki gençlere iş yaratmak için yeşil işler yeni fırsatlar sunmaktadır. Yeşil ekonomi de iş fırsatları yaratmak için, sektörü gençlere daha çekici hale getirmek de önemlidir. Gençlerin insana yakışır işlerde çalışmaları ve yeşil sektöre daha ilgili hale gelmeleri için, beceri politikaları, sürdürülebilir yeşil altyapı yoluyla istihdam yaratılması desteklenmelidir. Yeşil büyümeye yönelik istihdam yoğun yatırımlar gençleri hedef alacak şekilde genişletilmeli ve gençlere yönelik yeşil girişimcilik yetkinlikleri desteklenmelidir.

Gençlerin yeşil işleri benimseme olasılığı daha yüksektir. Bununla beraber genç erkeklerin, genç kadınlara göre iş piyasalarında daha fazla iş görmesinden dolayı, genç kadınlara kıyasla yeşil işlerden daha fazla yararlanabilir. Hükümetler gençlerin yeşil ekonomiye geçişi için bazı adımlar atmalıdır. Bu adımlar arasında ilk olarak genç işsizliği göz önünde bulundurulduğunda, yeşil işler için iş yaratma programlarının tasarlanması gerekmektedir. Gençlerin yeşil iş girişimlerinden eşit şekilde faydalanması sağlanmalıdır. Yeşil işler için yaş, ırk, cinsiyet, etnik köken gibi kategoriler dâhil olmak üzere ayrıntılı bir döküm sağlamak ve yeşil işlerin girişimini genişletmek gerekmektedir. Orta ve yüksek öğretimde çevre müfredatının kapsamı genişletilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Bu kapsamda eğitim kurumları gençlere bilgi ve araçlar temin etmelidir. Gençlerin çevre sorunlarına daha duyarlı olması, yeşil işlerin mesleki gelişimini de arttıracaktır. Yeşil girişimcileri desteklemek amacıyla gençlik yeşil bankası oluşturulmalıdır. Özellikle yeni mezun gençlerin sürdürülebilirlik programlarından faydalanması, hükümetlerin gençler için yeşil girişimciliği destekleyen finansman sağlaması gerekmektedir. Gençlere yeşil işletmeler ve üniversitelerde stajlar ve eğitimler teşvik edilmelidir (Gracey ve Davidson, 2012).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK, EĞİTİM ÖĞRETİM VE İSTİHDAMDA OLMAYAN GENÇLER (NEET) VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ

4.1. LİTERATÜR TARAMASI

İşsizliğin dünya genelinde baş göstermesinden itibaren, işsizlik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki birçok çalışmaya konu olmuştur. Genç işsizlik için de aynı durum geçerlidir. Küresel çapta genç işsizliğin önem kazanmaya başlamasından itibaren ekonomik büyümenin genç işsizlik üzerindeki etkisi de çalışmaların gündeminde yer almaya başlamıştır.

Genç işsizlik ve ekonomik büyüme çalışmalarında göz ardı edilen önemli bir husus vardır. Bu husus, ne eğitimde ne istihdam da olan gençlerin (NEET) bu çalışmalara dâhil edilmemesidir. Genç işsizlikten daha önemli sorun teşkil eden bu grubun ekonomik büyüme ile bağdaştırılmaması da yanlıştır. Sonuç itibariyle NEET oranlarında ki azalış, genç işsizlikte azalmaya yol açacaktır. Bu durumda ekonomik büyümede payını alacak ve olumlu yönde artacaktır.

Ekonomik büyümenin işsizlik ile olan ilişkisi yıllar öncesine dayanmaktadır. İlk çalışmayı Arthur Okun (1962), ortaya koymuştur. Okun'un yaptığı ilk çalışma, ABD için İkinci Dünya Savaşı sonrasında dikkate alarak işsizlik ve GSYİH arasında ki ilişkiyi tespit etmek olmuştur. Çalışmasının sonucunda işsizlik ve GSYİH arasında ters bir korelasyon olduğu saptanmış ve işsizlik oranlarında görülen her %1'lik artışın, GSYİH'da yaklaşık %2'lik bir azalmaya neden olduğunu ortaya koymuştur.

Okun'un çalışmasından itibaren işsizlik-ekonomik büyüme ve genç işsizlik-ekonomik büyüme arasında yapılan birçok çalışma bulunurken, NEET'leri dâhil eden sadece bir çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir;

Barışık vd. (2010), Türkiye'de 1988-2008 yılları arasında ekonomik büyüme ve işsizlik arasında ki ilişkiyi Okun Yasası çerçevesinde analiz etmişlerdir. Analiz yapılırken Markov Rejim Değişimi Modellemesi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ise, Türkiye'de genişleme ve daralma dönemlerinde farklı asimetric değerler aldığı gözlemlenmiştir. Türkiye'de mevcut büyümenin, istihdam yaratmayan bir büyüme olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kabaklarlı ve Gür (2011), yaptıkları çalışmada Türkiye'de genç işsizliğin nedenlerini ve uygulanan politikaları incelemişlerdir. Analiz kısmında ise Türkiye'de genç işsizliğin uzun dönemli belirleyicilerini tespit etmek için Eş-bütünleşme analizi yapmışlardır. 2005-2010 yılları arası yapılan çalışmada genç işsizlik oranı, reel GSYİH, reel yatırımlar, verimlilik ve enflasyon baz alınmıştır. Analiz sonucunda genç işsizliğin uzun dönemde enflasyon ve verimlilikten pozitif yönlü etkilendiği tespit edilmiştir. Reel

GSYİH ile genç işsizlik oranı arasında ise, GSYİH'nın %1 oranında artmasının genç işsizliği %3,07 oranında azalttığı bulunmuştur.

O'Higgins (2012), yaptığı çalışmada GSYH ve genç işsizlik arasında ki ilişkiyi AB'ye üye ülkeleri baz alarak yapmıştır. Yaptığı çalışmada 1998-2011 yılları alınarak yatay-kesit ve regresyon analizi kullanılmıştır. O'Higgins analiz sonucunda, birçok AB ülkesi için durgunluğun gençlerin istihdam kaybının nedeni olduğunu ifade etmiştir. Fakat bazı ülkelerde durgunluk olmasına rağmen, gençlerin istihdam oranlarının arttığı da görülmüştür.

Bruno, Marelli ve Signorelli (2014), yaptıkları çalışmada AB'ye üye ülkelerde NEET ve genç işsizlik oranlarını incelemişlerdir. 2000-2011 yılları arası baz alınarak yapılan çalışmada Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi ve panel veri analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda NEET oranlarının, GSYİH duyarlılığının kriz sırasında azaldığı ifade edilmiştir. 2010 yılı öncesi yaşanan krizlerin ise genç işsizlik ve NEET oranları üzerinde daha fazla etkili olduğu belirtilmiştir.

Dietrich ve Möller (2015), AB-15 ülkesi için yetişkin (25-74) ve genç (25 yaş altı) işsizlik oranlarının reel GSYİH büyüme oranı ile ilişkisini analiz etmişlerdir. 1995-2014 yılları baz alınarak yapılan çalışmada panel veri analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda reel GSYİH'nın hem yetişkin hem genç işsizlik oranları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Yazar Aslan ve Yamak (2015), çalışmalarında dünyada ekonomik büyüme ve genç işsizlik oranlarını yaş ve eğitime göre incelemişlerdir. Analiz kısmında ise Türkiye'de ekonomik büyüme ve genç işsizlik arasındaki ilişki 2000-2013 yılları baz alınarak Vektör Otoregresif Model ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, Türkiye'de büyüme oranlarında ki artışın genç işsizlik oranlarında azalmalara neden olduğu ortaya koyulmuştur.

Sertkaya ve Okur (2016), Türkiye'de genç işsizliğin belirleyicilerine yönelik ekonometrik bir analiz yapmışlardır. Çalışmalarında 1988-2014 yılları arası baz alınarak, genç işsizlik oranı ve enflasyon, GSYİH ve yüksek okullaşma oranı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Analiz sonucunda genç işsizliğin, büyüme ve yükseköğretim okullaşma oranının etkisinin, enflasyon etkisine göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Putun, Karataş ve Akyıldız (2017), AB-28 ülkeleri için genç işsizliğin boyutlarını genel görünümü ve ülkelerin karşılaştırmalı analizini yaparak incelemişlerdir. Çalışmanın devamında, 15-24 yaş arası gençlerin 1996-2014 yılları arasında serilerin

birim kökleri dikkate alınarak değişimi incelenmiştir. 2008 krizinden önce tüm AB-28 ülkelerin genç işsizlik oranlarında artışların olduğu görülmüştür. 2008'den sonra ise Portekiz, Yunanistan, İrlanda, İtalya ve Kıbrıs'ta genç işsizlik oranlarında ki ciddi artışlara dikkat çekilmiştir. Belçika, Almanya, Malta ve Polonya'da kriz sonrası genç işsizliğin ise azaldığı tespit edilmiştir.

Abdioğlu ve Albaysak (2018), Türkiye için genç işsizlik, eğitim ve ekonomik büyüme arasında ki ilişkiyi, Okun Yasası çerçevesinde ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmalarında 1988-2015 dönemi baz alınarak sınır testi yaklaşımı ve hata düzeltme modeli kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda eğitim, ekonomik büyüme ve genç işsizlik arasında uzun dönemli ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Okun Yasası çerçevesinde GSYİH'da meydana gelen %1'lik bir artışın genç işsizliği %0,48 oranında azalttığı ve yükseköğretimden mezun gençlerin oranında %1'lik artışın genç işsizlikte %1,05 oranında bir azalmaya yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çağlarırnak Uslu ve Karahan Dursun (2019), Türkiye'de genç ve yetişkin işsizliği karşılaştırarak analiz etmişlerdir. Çalışmada 2006:Q1-2017:Q4 döneminde ekonomik büyümenin genç ve yetişkin işsizlik oranları üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. ARDL modeli ve Kalman Filtresi Yöntemi kullanılan çalışmada Türkiye için ekonomik büyümenin genç işsizlik ile negatif bir korelasyon içerisinde olduğu ve kriz dönemlerinde büyümenin, genç işsizliği yetişkin işsizlikten daha fazla etkilediği tespit edilmiştir.

Güvenoğlu ve Bayır (2020), 55 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeyi baz alarak genç işsizliği incelemişlerdir. Çalışmalarında 2002-2019 yıllarında genç işsizliğin, ekonomik büyüme, dış açıklık, yatırım ve kamu harcamalarından nasıl etkilendiğini panel veri analizi yöntemi ile test etmişlerdir. Ekonomik büyümenin ve kamu harcamalarının arttığı dönemlerde genç işsizliğin azaldığı, dışa açıklığın ise genç işsizliği arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Yatırımların ise genç işsizlik üzerinde anlamlı bir ilişkisi tespit edilememiştir.

4.2. YÖNTEM

Genç işsizler ve NEET'ler için en önemli belirleyici ekonomik büyümedir. Ekonomik büyümenin olduğu durumlarda genç işsizlik ve NEET oranlarının azalması beklenmektedir. Özellikle ülkemizde genç işsizlik ve NEET oranlarının yüksek boyutlarda olması, Türkiye için ekonomik büyümeyi daha önemli hale getirmektedir.

Genç işsizlik, NEET ve gelir arasında ki ilişkiyi araştırırken, 5 aşamalı bir süreç karşımıza çıkmaktadır. İlk aşamada, kullanılan değişkenlerin durağanlığı sınanmalıdır. Bunun için geleneksel birim kök testleri olan Augmented Dickey-Fuller (ADF) ve Philips-Perron testlerine yer verilmiştir.

Durağan olmayan seriler ile çalışmak analizlerde sahte regresyon çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle ilk olarak serilerin durağan olup olmadığını tespit etmek önemlidir. Durağan olmayan serilerini durağan hale getirmek ve sonrasında analiz yapmak sonuçların doğru çıkmasına neden olacaktır.

Augmented Dickey Fuller Birim Kök Testinde, üç farklı model kullanılmaktadır. Modellerden ilk model katsayı ve trend etkisinin olmadığı, ikinci model sabit katsayı etkisinin olduğu fakat trend etkisinin olmadığı, üçüncü model ise hem sabit katsayının hem de trend etkisinin bulunduğu modeldir.

$$\Delta Y_t = \rho Y_{t-1} + \sum_{i=2}^m \beta_i \Delta Y_{t-i+1} + \varepsilon_t \quad (1)$$

$$\Delta Y_t = \alpha_0 + \rho Y_{t-1} + \sum_{i=2}^m \beta_i \Delta Y_{t-i+1} + \varepsilon_t \quad (2)$$

$$\Delta Y_t = \alpha_0 + \rho Y_{t-1} + \beta_t + \sum_{i=2}^m \beta_i \Delta Y_{t-i+1} + \varepsilon_t \quad (3)$$

ADF Testinde bulunan sonuçlar, Dickey Fuller tablo değerleri ile karşılaştırılarak yorum yapılır. Karşılaştırmada H0 hipotezi serinin birim kök içerdiğini, H1 hipotezi ise seride birim kök olmadığını ifade etmektedir.

ADF Testinde hata terimlerinin bağımsız ve sabit bir varyansın olduğu kabul edilmektedir. Ancak hata terimlerinin olmadığı ve sabit varyansın emin olmak için hataların ortadan kaldırılmasında Phillips ve P.Perron tarafından 1988 yılında Phillips-Perron Testi geliştirilmiştir. PP Testinde, test istatistik değeri, $\hat{S}$ katsayı tahmini, $t\delta$ 'nin t değerini ifade eden eşitlik kullanılmaktadır.

$$T\delta = t\delta \left(\frac{\gamma_0}{f_0} \right)^{1/2} - \frac{T(f_0 - \gamma_0)(se(\hat{S}))}{2\sqrt{f_s}} \quad (4)$$

Serilerin durağanlığı tespit edildikten sonra, değişkenler arası eş bütünleşme ilişkinin olup olmadığı bakılmaktadır. Engle ve Granger (1987), iki serinin durağan

olmasalar bile, doğrusal bileşimlerinin durağan olabileceğini ifade etmişlerdir. böyle bir durumda değişkenlerin eş bütünleşik olduğu kabul edilir (Özer ve Kırca, 2014).

Değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisi Johansen ve Juselius tarafından geliştirilen vektör oto regresyon yaklaşımının belirlenmesidir. Bu yolla aynı derecede bütünleşme derecesine sahip değişkenler arası kaç tane uzun dönemli denge ilişkisinin olup olmadığı belirlenmektedir. x_1 , px_1 bütünleşme dereceleri bir olan değişken vektörler kabul edilirse, k 'ncı derecede VAR modeli aşağıdaki gibidir;

$$X_t = \Pi_1 x_{t-1} + \dots + \Pi_k x_{t-k} + \mu_0 + \mu_1 t + \mu_t \quad (5)$$

Denklemdaki, $\Pi_1 \dots \dots \Pi_k$ (pxp) boyutunda gecikme katsayılar matrisi, μ_t ise tekil olmayan varyans-ortak varyans matrisi olan, ortalaması sıfır ve bağımsız normal dağılıma sahip hata terimi vektörü μ_0 ve μ_1 ($px1$) boyutunda sabit terim trend terimlerinin vektörleridir. Yukarıdaki 5 nolu eşitlik VAR modeli hata biçimi olarak aşağıdaki gibi yazılabilir;

$$\Delta X_t = \Pi_1 x_{t-1} + \sum_{i=1}^{k-1} \Delta x_{t-i} + \mu_0 + \mu_1 t + \mu_t \quad (6)$$

Denklemin sayesinde x değişkenleri arasında Eşbütünleşme ilişkisinin varlığı tespit edilmektedir. Π matrisinin rankı r , sıfırdan büyük ve değişken sayısı n 'den küçük ise hata düzeltme katsayısı olan α ile eşbütünleşme vektörü β gibi boyutu ($n \times r$) olan matrisler söz konusudur. Johansen eşbütünleşme analizinde test istatistikleri şöyle hesaplanmaktadır.

$$\lambda_{iz} = -T \sum_{i=r+1}^p T \ln(1 - \hat{\lambda}_i) \quad (7)$$

$$\lambda_{özdeğer} = -T \ln(1 - \hat{\lambda}_{r+1}) \quad (8)$$

Her iki olabilirlik oranı (LR) test istatistikleri $p-r$ serbestlik derecesinde χ^2 dağılımına sahiptir (Özer ve Kırca, 2014).

Analizin, üçüncü aşamasında Granger Nedensellik analizi gerçekleştirilecektir. Seriler arasında eşbütünleşme varsa Granger teoremine göre en azından tek yönlü nedensellik vardır.

Değişkenler arası eşbütünleşme ilişkisi varsa VECM'e dayanan Granger nedensellik analizi, hata düzeltme katsayısı ve gecikmeli katsayıların toplamından

ortaya çıkan nedenselliğe izin veren standart VAR modelinden daha üstündür. Hata düzeltme modeli aşağıdaki gibidir;

$$\begin{bmatrix} \Delta \ln YNP \\ \Delta \ln NT \\ \Delta \ln GELIR \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \alpha_1 \\ \alpha_2 \\ \alpha_3 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \beta_{11.1} & \beta_{12.1} & \beta_{13.1} \\ \beta_{21.1} & \beta_{22.1} & \beta_{23.1} \\ \beta_{31.1} & \beta_{32.1} & \beta_{33.1} \end{bmatrix} * \begin{bmatrix} \Delta \ln YNP_{t-1} \\ \Delta \ln NT_{t-1} \\ \Delta \ln GELIR_{t-1} \end{bmatrix} + \dots \\ + \begin{bmatrix} \beta_{11.q} & \beta_{12.q} & \beta_{13.q} \\ \beta_{21.q} & \beta_{22.q} & \beta_{23.q} \\ \beta_{31.q} & \beta_{32.q} & \beta_{33.q} \end{bmatrix} * \begin{bmatrix} \Delta \ln YNP_{t-q} \\ \Delta \ln NT_{t-q} \\ \Delta \ln GELIR_{t-q} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \varphi_1 \\ \varphi_2 \\ \varphi_3 \end{bmatrix} * (ect_{t-1}) + \begin{bmatrix} \varepsilon_{1t} \\ \varepsilon_{2t} \\ \varepsilon_{3t} \end{bmatrix}$$

Denklemden ki Δ fark işlemcisini, q en uygun gecikme sayısını göstermektedir. ect_{t-1} , VECM'de yer alan değişkenler arası uzun dönemli türetilmiş artık terimlerin gecikmeli değeri ve ε_{1t} ve ε_{2t} ise sıfır ortalama sonlu ortak varyansın normal dağılımına sahip olan hata terimleridir.

Yukarıda belirlenen VECM'ni kullanarak değişkenler arası üç tür nedensellik belirlenebilir. Bunlardan ilki kısa dönem Granger nedensellik, ikincisi uzun dönem nedensellik ve üçüncüsü hem kısa hem uzun dönem nedenselliktir.

Değişkenler arası kısa dönem Granger nedensellik yönü belirlenirken χ^2 testi ile $\beta_{12.q} = 0$ ve $\beta_{13.q} = 0$, $\beta_{21.q} = 0$ ve $\beta_{23.q} = 0$, $\beta_{31.q} = 0$ ve $\beta_{32.q} = 0$ hipotezleri sınanır. Uzun dönemli nedensellikte ise hata düzeltme teriminin katsayısı üzerine yapılan t-testi ile belirlenir. Negatif ve anlamlı katsayı, uzun dönem Granger nedensellik kanıtıdır. Kısa ve uzun dönem nedenselliğin varlığı ise yine χ^2 testi ile yapılır.

4.3. UYGULAMA VE BULGULAR

Bu çalışmada, Türkiye'de 2000-2020 yılları baz alınarak genç işsizlik oranları (YNP), NEET oranları (NT) ve Gelir arasında ki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Analiz verileri Eurostat ve Dünya Bankası veri tabanı kullanılarak elde edilmiştir. Veri tabanından hareketle genç işsizlik için 15-24, NEET için 15-29 yaş aralığı baz alınmıştır. Analiz Econometric E-Views 12 Programı kullanılarak yapılmıştır. Çalışmada kullanılan verilerin tablosuna aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4. 1. Çalışmada Kullanılacak Değişkenler

YNP	Genç İşsizlik Oranı (15-24 Yaş Arası Toplam İşsizlerin Sayısı / 15-24 Yaş Arası Toplam Aktif Nüfus)
NT	NEET Oranı (15-29 Yaş Arası Ne İstihdamda Ne de Eğitim ve Öğretimde Bulunan Gençler / Toplam Nüfusun Yüzdesi)
Gelir	Reel GSYİH (Nominal GSYİH /GSYİH Deflâtörü x100)

4.3.1. Durağanlık (Birim Kök) Testi

Bu çalışmada zaman serilerinin durağanlığını tespit etmek için ADF ve PP testlerine yer verilmiştir. Bu testlerde değişkenler sabitsiz ve trendsiz, sabitli ve trendli ve sabitli olmak üzere test edilmektedir. Yapılan analizler sonucu değişkenlerin durağanlığı aşağıda ki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 4. 2. ADF Birim Kök Testi Sonuçları

Değişken	Model	Seviyesinde I(0)		Birinci Farkında I(1)	
		Test İst.	Prob*	Test İst.	Prob*
Gelir	Sabit	-0.3426	0.9017	-4.3156	0.0036***
	Sabit+trend	-2.8070	0.2116	-4.3305	0.0147**
	Sabit ve trend yok	4.6098	1.0000	-2.0357	0.0428**
NT	Sabit	-3.1133	0.0458**	-3.2086	0.0354**
	Sabit+trend	-1.1772	0.8801	-4.1273	0.0273**
	Sabit ve trend yok	-1.2084	0.1999	-1.2095	0.1987
YNP	Sabit	-1.8003	0.3695	-3.8352	0.0099***
	Sabit+trend	-2.1024	0.5136	-3.8416	0.0398**
	Sabit ve trend yok	0.9996	0.9097	-3.8093	0.0007***

(*) %10'da önemli, (**) %5'te önemli ve (***) %1'de önemli olduğunu ifade etmektedir.)

ADF, birim kök testinde değişkenler sabit ve trend içeren, sadece sabitli ve sabit ve trendin içermediği değerler baz alınarak tabloda yer verilmiştir. Bu test istatistiğinde MacKinnon kritik değerleri ile karşılaştırılarak sıfır ve alternatif hipotezlere göre test edilmektedir. Burada sıfır hipotezi serinin birim kök içerdiğini yani serinin durağan olmadığını, alternatif hipotez ise birim kök içermediğini yani serinin durağan olduğunu ifade etmektedir. Test sonuçları incelendiğinde, Türkiye için üç değişkenin de düzey seviyelerde birim kök içerdiği tespit edilmiştir. Değişkenlerin 1. Farkları alındığında ise üç serinin de durağanlaştığı görülmektedir.

Tablo 4. 3. PP Birim Kök Testi Sonuçları

Değişken	Model	Seviyesinde I(0)		Birinci Farkında I(1)	
		Test İst.	Prob*	Test İst.	Prob*
Gelir	Sabit	-0.3610	0.8985	-4.2750	0.0040***
	Sabit+trend	-2.7358	0.2341	-4.3353	0.0146**
	Sabit ve trend yok	4.6098	1.0000	-2.0552	0.0411**
NT	Sabit	-0.8053	0.7958	-3.2708	0.0313**
	Sabit+trend	-1.6027	0.7552	-3.1086	0.1323
	Sabit ve trend yok	-1.0326	0.2612	-3.1631	0.0033***
YNP	Sabit	-1.9842	0.2907	-3.8197	0.0102**
	Sabit+trend	-2.3088	0.4109	-3.8193	0.0384**
	Sabit ve trend yok	0.9290	0.8991	-3.7998	0.0007***

(*) %10'da önemli, (**) %5'te önemli ve (***) %1'de önemli olduğunu ifade etmektedir.)

Phillips-Peron Testi, ADF testinde olduğu gibi sabitli, sabitli ve trendli ve sabit ve trendin olmadığı değerler üzerinden üç süreçte yapılmaktadır. PP testi uygulandığında, ADF testi sonuçları ile aynı sonuçları doğrulamaktadır. Her üç değişkenin de düzey seviyede durağan olmadığı, birinci farkları alındığında ise durağanlaştığı görülmektedir.

4.3.2. Johansen Eş Bütünleşme Analizi

Türkiye genç işsizlik, NEET ve gelir değişkenlerinin birinci farkları alındığında durağan oldukları tespit edilmiştir. Değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin varlığını tespit etmek amacıyla Johansen Eşbütünleşme Testi kullanılan yöntemlerden biridir. Bu aşamada Johansen'ın VAR yaklaşımı kullanılarak, veriler arasında eş bütünleşme olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 4.6'da değişkenlerin kısıtsız VAR modeli ile uygun gecikme sayıları verilmiştir.

Tablo 4. 4. VAR Gecikme Seçim Kriterleri

Lag	LogL	LR	FPE	AİC	SC	HQ
0	-90.31282	NA	6.390445	10.36809	10.51649	10.38855
1	21.93493	174.6076*	6.811005*	-1.103881*	-0.510300*	-1.022034*
2	27.90418	7.295750	0.000106	-0.767131	0.271636	-0.623899
3	35.11130	6.406335	0.000174	-0.567923	0.916030	-0.363309

*uygun gecikme uzunluğunu göstermektedir.

Gecikme uzunluğunun belirlenmesi için sıklıkla Akaike bilgi ölçütü (AIC), Schwarz bilgi ölçütü (SC) ve Hannan-Quin bilgi ölçütü (HQ) kullanılmaktadır. Tablo 4.4'e göre tüm kriterler 4'ü göstermektedir. Uygunluğu kontrol ettiğimizde gecikmenin

2 olduğu ve 2. Gecikmede tüm köklerin birim çember içerisinde yer aldığını görmekteyiz. Uygun VAR Modeli kurulduğunda ise, 2. Gecikmede otokorelasyonun olmadığını, hata terimlerinin normal dağıldığını ve değişen varyansın olmadığını görmekteyiz. Bu nedenle 2. Gecikme tüm VAR koşullarını sağlamaktadır. Uygun gecikmenin belirlenmesinin ardından eş bütünleşme analizi yapılmıştır.

Tablo 4. 5. Johansen Eş Bütünleşme Test Sonuçları

İz Test İstatistiği Sonuçları					
H0	H1	Özdeğerler	İz istatistiği	%5 Kritik Değerler	Prob
r=0	$r \geq 1$	0.868067	57.33596	35.19275	0.0001*
r ≤ 1	$r \geq 2$	0.591934	18.85226	20.26184	0.0772
r ≤ 2	$r \geq 3$	0.091442	1.822041	9.164546	0.8128

Maksimum Öz değerler Test İstatistiği Test Sonuçları					
H0	H1	Özdeğerler	İz istatistiği	%5 Kritik Değerler	Prob
r=0	$r \geq 1$	0.868067	38.48370	22.2962	0.0001*
r ≤ 1	$r \geq 2$	0.591934	17.03022	15.89210	0.0330
r ≤ 2	$r \geq 3$	0.091442	1.822041	9.164546	0.8128

*%5 anlamlılığa göre uzun dönemli ilişkileri göstermektedir.

Tablo 4.5’le yapılan eş bütünleşme analizinde İz istatistiğine göre %5 anlamlılık düzeyinde bir tane eşbütünleşme ilişkisi olduğu görülmektedir.

4.3.3. Granger Nedensellik Test Sonuçları

VECM çerçevesinde yapılan Granger nedensellik test sonuçları aşağıda yer alan tablolarda ki gibidir. Tabloda yer alan sonuçlara göre, gelirden genç işsizliğe doğru ve NEET’ten genç işsizliğe doğru uzun dönemli nedensellik vardır. Öte yandan, gelirden ve NEET’ten genç işsizliğe ve genç işsizlikten gelire doğru kısa dönemde bir nedensellik mevcuttur.

Tablo 4. 6. VECM Uzun Dönem Granger Nedensellik Analizi Sonuçları

Sıfır Hipotezi	Test istatistiği
Gelir, Genç İşsizliğe Granger Neden Olmaz	-3.41462*
Gelir, NEET'e Granger Neden Olmaz	0.13221
Genç İşsizlik, Gelire Granger Neden Olmaz	0.93858
Genç İşsizlik NEET'e Granger Neden Olmaz	0.13221
NEET, Gelire Granger Neden Olmaz	0.93858
NEET, Genç İşsizliğe Granger Neden Olmaz	-3.41462 *

* Uzun Dönemde Granger Nedensellik Olduğunu Göstermektedir.

Tablo 4. 7. VECM Kısa Dönem Granger Nedensellik Analizi Sonuçları

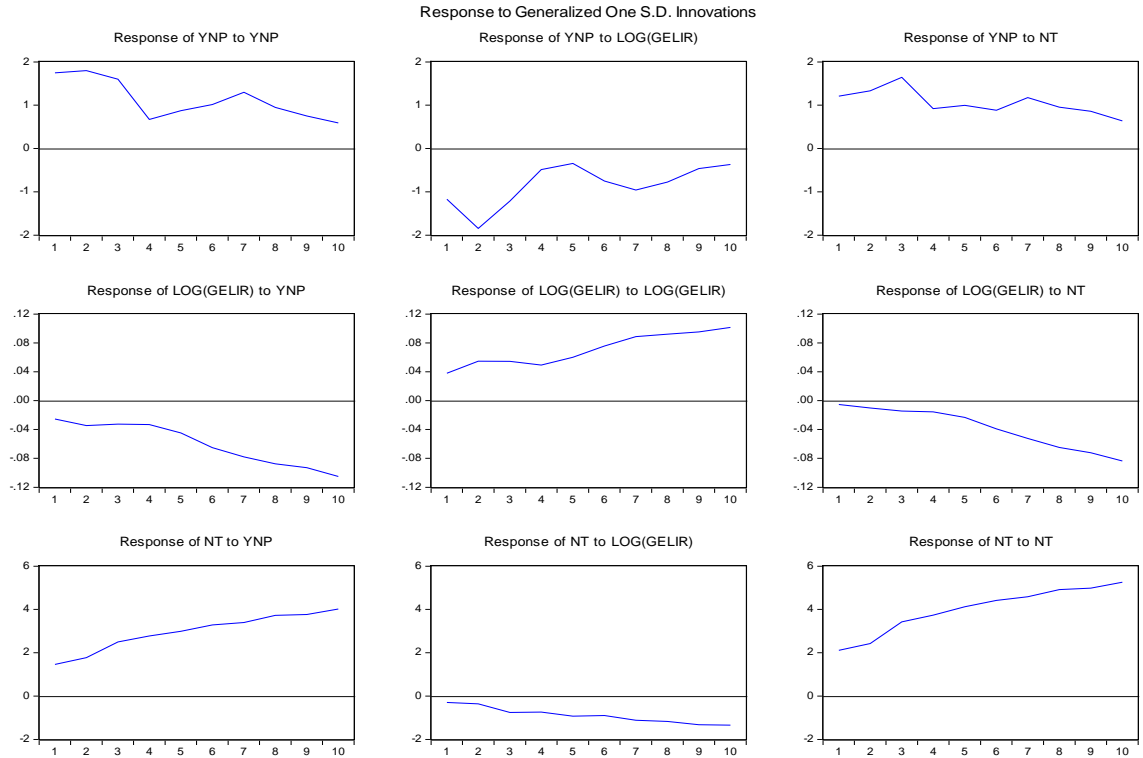
Sıfır Hipotezi	Ki-Kare	Olasılık
Gelir, genç işsizliğe Granger neden olmaz	10.28587	0.0058*
NEET, genç işsizliğe Granger neden olmaz	8.840682	0.0120*
Genç işsizlik, gelire Granger neden olmaz	8.129818	0.0172*
NEET, gelire Granger neden olmaz	3.435019	0.1795
Genç işsizlik, NEET'e Granger neden olmaz	0.655383	0.7206
Gelir, NEET'e Granger neden olmaz	0.376073	0.8286

* %5'e göre Granger Nedensellik Olduğunu Göstermektedir.

4.3.4. Etki Tepki Analizleri

Etki tepki analizinde Granger nedensellik testinde bulunan ilişkinin yönü belirlenmeye çalışılır. Şekil 4.1 Etki tepki analizine göre gelir, genç işsizlik ve NEET'leri azaltmaktadır. Genç işsizlik ve NEET'ler ise geliri azaltıcı yöndedir.

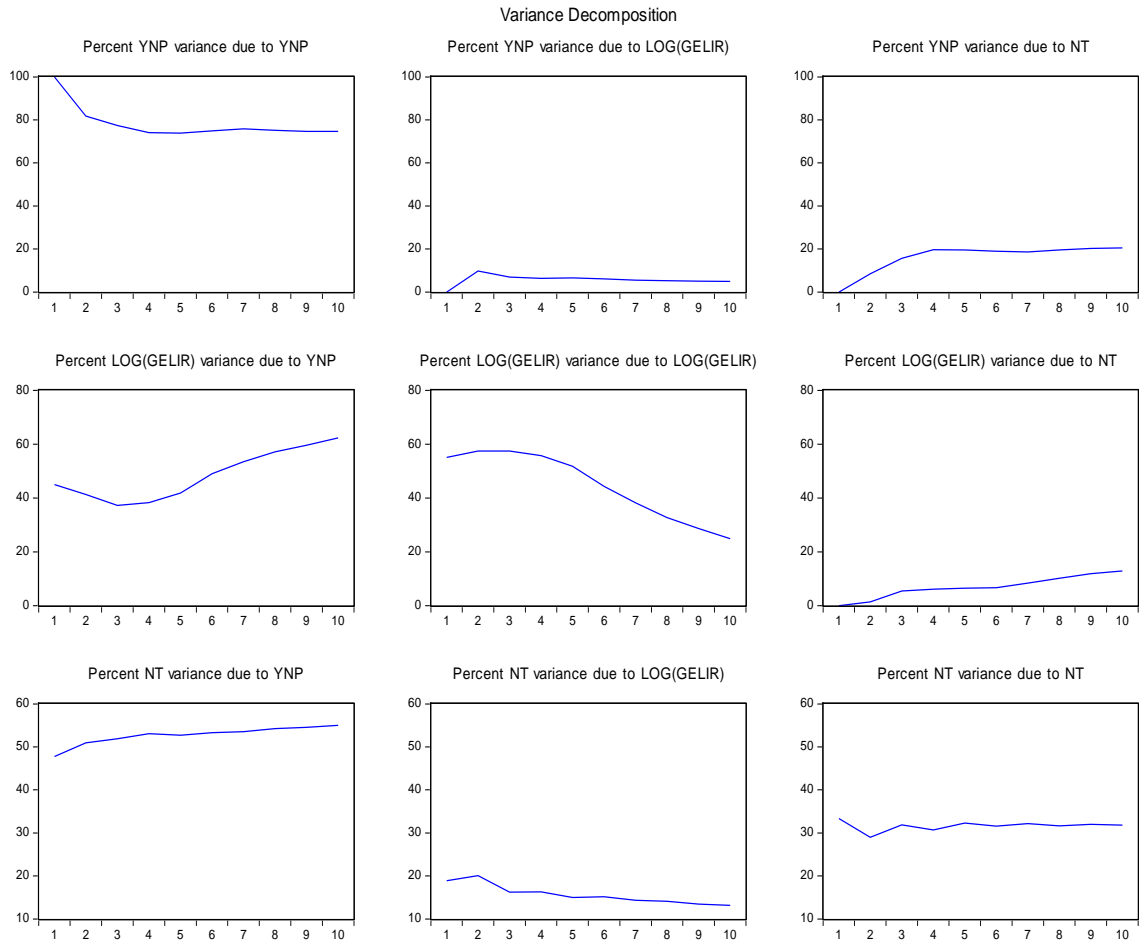
Şekil 4. 1. Etki Tepki Analiz Sonuçları

4.3.5. Varyans Ayırıştırma Analizi

Varyans ayırıştırma sonuçları, Granger nedensellik testlerinde bulunan nedenselliğin incelenme dönemi dışında da geçerli olup olmadığını belirlemeye yarar sağlamaktadır. Varyans ayırıştırma sonuçlarına göre, genç işsizlikte değişmelerin ortalama %75'i kendinden kaynaklanırken, NEET'lerden %20'lik kısmı kaynaklanmaktadır. Gelirin genç işsizliği karşılama oranı ise oldukça düşüktür. Gelirdeki değişmelerin ise %50'lik kısmı kendi şoklarından kaynaklanırken, genç işsizliğin geliri karşılama oranı yaklaşık %45'tir. NEET'lerin ise geliri açıklamada ki oranı oldukça düşüktür. NEET'lerde ise şokların %50'lik kısmı genç işsizlik tarafından açıklanırken %15'lik kısmı gelir tarafından açıklanmaktadır. Yaklaşık %35'lik kısmı ise NEET'lerin kendi şoklarından kaynaklıdır.

Şekil 4. 2. Varyans Ayırıştırma Sonuçları

SONUÇ

Günümüzde işgücü piyasaları salgınlar, krizler, değişen teknolojiler gibi etkiler nedeniyle hızlı bir değişim geçirmektedir. Bu değişimler sonucu işgücü piyasalarında birçok yeni iş alanı ortaya çıktığı gibi, günümüzde ki birçok işte yok olmaktadır. Bu durum en çok iş aramakta zorlanan gençleri etkilemektedir. Özellikle düşük becerilere sahip olan gençler, adapte olmakta daha da güçlük çekmektedir. Bu gençler ya düşük ve güvencesiz işlere mahkûm olacak ya işgücü piyasalarında iyi koşullarda yer almak için çırpınacak ya da NEET grubuna katılacaktır.

Gençlerin işgücü piyasalarında yer almamaları toplumlar açısından yüksek riskler içermektedir. Gençler için iyi bir gelecek inşa etmek, ekonomik büyüme ve özellikle günümüzde yaygınlaşmaya başlayan yeşil ekonomilerde gençlerin yer almasını sağlamak oldukça önemlidir. Gençler için bu alanlara yatırım yapmak, gençlere yakışır ve sürdürülebilir işler sağlamak ulusal çapta yarar sağlayacaktır. Bunun için en önemli etken ise eğitimidir. Çağın gerisinde kalan eğitim sistemi, gençlere verilen en büyük dezavantajdır.

Gençlerin sorunları tüm dünyada benzer özellikler gösterdiği gibi büyük bir örgütlenme olan Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de aynı sıkıntılar göze çarpmaktadır. Özellikle yaşanan bir AB'de gençler çok daha önem verilmesi gereken bir gruptur. Halen yüksek genç işsizlik oranları, cinsiyet ayrımcılığı, gençlerin istihdamı gibi sorunlar AB'de karşımıza çıkmaktadır. AB'de gençler için uygulanan politikaların ise yetersiz kaldığı görülmektedir. Başarılı üye ülkelerin uyguladıkları politikaları dikkate almak ve ortak bir gençlik politikası oluşturmak ise AB için şarttır.

Türkiye ise AB'ye girme konusunda kararlı ülkelerden biridir. Fakat gençlerin durumları göz önüne alındığında Türkiye'de ki durum daha kritiktir. Türkiye'nin gençler açısından tek avantajlı yönü genç nüfusun yoğun olmasıdır. Bunun dışında Türkiye'de ki yüksek genç işsizlik oranları, kadın-erkek ayrımcılığının fazlalığı ve AB içerisinde en yüksek NEET oranlarına sahip olması Türkiye için durumu daha ciddileştirmektedir. Türkiye'de alınan önlemler arasında ise etkili politikaların olmaması, sorunlara sadece kalkınma planlarında yüzeysel yer verilmesi gençlerin sorunlarının daha çözülemez olduğunu gözler önüne sermektedir.

Bir ülkede gençleri işgücü piyasalarına adapte etmek ekonomik büyümeyi büyük bir hız kazandıracaktır. Bu nedenle ekonomik büyüme ve genç işsizlik ve göz ardı edilen NEET oranlarının arasında ki nedensellik bağı önemli bir hale gelmektedir. Bu

çalışma da Türkiye’de 2000-2020 yıllarını kapsayan gelir, genç işsizlik ve NEET oranları arasında ki nedensellik bağı ampirik olarak analiz edilmiştir. Analiz için ilk olarak durağanlık sınaması ve VAR analizi yapılmıştır. Değişkenler arası uzun dönemli ilişkinin varlığını tespit etmek amacıyla Johansen Eşbütünleşme analizi yapılmış ve bir tane eşbütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir. Çalışmanın devamında VECM çerçevesinde Granger nedensellik analizi uygulanmıştır. Granger nedensellik analizi sonuçlarına göre, uzun dönemde gelirden ve NEET’lerden genç işsizliğe doğru bir nedensellik ilişkisi söz konusudur. Kısa dönemde ise gelir ve NEET’lerden genç işsizliğe ve genç işsizlikten gelire doğru bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Etki-tepki ve varyans ayrıştırma analizi sonuçları da test bulgularını desteklemektedir. Böylece Türkiye’de gençlerin ekonomik büyümeden etkilendiği açıkça görülmektedir. Gençlerin istihdamı için alınacak her önlem istikrarlı ve güçlü bir ekonomik büyümeyi de beraberinde getirecektir.

Gençler dünyanın her yerinde çeşitli zorluklarla mücadele etmek zorundadır. Özellikle gençlerin ekonomik ve sosyal hayatta en aktif kesim olmaları göz önüne alındığında, bu kesimin büyük zorluklarla karşılaşması ülkelere ciddi maliyetler yüklemektedir. Yetişkinlere göre çok daha yüksek olan genç işsizlik oranları, gençlerin sorunlarının acil gündeme alınmasını gerektirmektedir. Özellikle son yıllarda görülen Covid-19 Salgınının gençlere ne kadar ciddi maliyetler yüklediği örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra teknolojik üretim sistemleri, iklim krizleri dijitalleşme gibi özellikle gençlerin işgücü piyasalarına yönelik becerilerde olmadığı, bu yönde eğitim verilmediği de bir gerçektir. Ülkeler arası ve ülke çapında gençler arası mevcut eşitsizlikler de endişe verici diğer bir durumdur. Gençlerin sorunlarının çözülmemesi toplumların büyük bir sıkıntı içerisinde olduğunu göstermektedir. Gençler arası mevcut eşitsizlikler giderilmediği sürece bir ülkenin kapsayıcı büyüme sağlaması mümkün değildir. Gençlerin istihdam ve eğitim önündeki engellerin kaldırılması, iklim değişikliği ile mücadele adaptasyonunun sağlanması ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması ise alınması gereken ilk tedbirler arasındadır. Gençler için ulusal ve uluslararası düzeyde uyumlu hedefler ve politikaların uygulanması, gençlik hedeflerinin güçlendirilmesi, gençler için finansal kaynakların doğru kanallara aktarılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, Z. ve Albayrak, N. (2018). Genç İşsizlik, Eğitim ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Örneği. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 7 (13), 8-20.
- Akbaş, G. ve Apar, A. (2010). Avrupa 2020 Stratejisi: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme için Avrupa Stratejisi Özet Bilgi Notu. *Ankara: T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığı*.
- Alptekin, V. (2016). *Makro Ekonomi*. Konya Eğitim Yayınevi .
- Altınsoy, H. (2020). Türkiye’de Genç İşsizliğinin Boyutları ve Çözümüne İlişkin Öneriler. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 11 (1), 69-89.
- Anapa, S. (2008). *Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Apaydın, F. (2018). Türkiye’de İşsizliğin Karakteristiklerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (30).
- Arslan, A. ve Brooks, K. (2019). *Climate Change is a Youth Issue*. IFAD, International Fund for Agricultural Development.
- Aygül, H. H. (2018). Eğitime Erişim, Yoksulluk ve Formel/Enformel İşgücü Olarak Üniversite Gençliği: “İstihdam İçin mi Eğitim? Eğitim İçin mi İstihdam?”. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi/ Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı*, 8.
- Barışık, S., Çevik, E. İ., ve Kırcı Çevik, N. (2010). Türkiye’de Okun Yasası, Asimetri İlişkisi ve İstihdam Yaratmayan Büyüme: Markov-Switching Yaklaşımı. *Makale Dergisi* (159), 88-102.
- Biavaschi, C., Eichhorst, W., Giulietti, C., Kendzia, M. J., Muravyev, A., Pieters, J. (2012). Youth Unemployment and Vocational Training. *IZA Discussion*, 9.
- Bölükbaş, M. (2018). Kayıt Dışı İstihdam ve Genç İşsizlik Ekonomik Büyüme ile İlişkili Olabilir mi? Türkiye İçin Ekonometrik Bir Analiz. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8 (2), 75-90.
- Bruno, G., Marelli, E., ve Signorelli, M. (2014). The Rise of NEET and Youth Unemployment in EU Regions After the Crisis. *Comparative Economic Studies*, 56 (4), 592-615.
- Ceylan Ataman, B. (2005). *Avrupa Birliği’nin İstihdam ve Sosyal Politikası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi.

- Coşkun, F. ve Çelik, Z. (2021). Genç İşsizliğin Durumu: Ne Eğitimde Ne İstihdamdaki Gençlerin Eğitim ve İstihdam Politikalarına Göre Analizi. *TODAM ve İlke Politika Notu*, 25.
- Çağlarırnak Uslu, N. ve Karahan Dursun, P. (2019). Genç İşsizliğin Yetişkin İşsizlik ile Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye için Kalman Filtresi Yöntemi ile Dinamik Bir Uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (3), 115-136.
- Çalışkan, Ş., Karabacak, M., ve Meçik, O. (2013). Türkiye’de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1923-2011 (Kantitatif Bir Yaklaşım). *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11 (21), 29-48.
- Dama, N. (2017). *Türkiye'nin Eğitim Öğretim ve Çalışma Sürecinde Olmayan Gençleri*. Ankara: SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Dietrich, H., ve Möller, J. (2015). Youth Unemployment in Europe – Business Cycle and Institutional Effects. *International Economics and Economic Policy*, 13 (1), 5-25.
- DİSK (2021). *Türkiye’de Genç İstihdam Raporu-Temmuz 2021*. DİSK/Genel-İş Sendikası.
- DPT, *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005*.https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022)
- DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013*.https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani-2007-2013.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022)
- Erdayı, A. (2009). Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, 3 (22).
- EU Youth Report 2015*. Luxembourg: European Commission, https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/reports/youth-report-2015_en.pdf (Erişim Tarihi: 28.02.2022)
- European Commission (2010b). *Proposal for a Council Decision on guidelines for the employment, Part II of the Europe 2020 Integrated Guidelines* .
- European Commission (2020). *Turkey 2020 Report, 2020 Communication on EU Enlargement Policy* .
- European Council Meeting on 9 and 10 December 1994 in Essen Presidency Conclusions. (1994). https://www.europarl.europa.eu/summits/ess1_en.htm. (Erişim Tarihi: 01.11.2021)

European Parliament(2015c). paid to operational programmes supported by the Youth Employment Initiative: Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) No 1304/2013 of the European Parliament and the Council on the European Social Fund, as regards an increase of the initial pre-financing amount .

Exploring the Diversity of NEETs (2016). Luxembourg: Publications Office of the European Union, <https://www.eurofound.europa.eu/tr/publications/report/2016/labour-market-social-policies/exploring-the-diversity-of-neets>.

Gençler vd., A. (2010). Çalışma Ekonomisi. *İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi* .

Göksoy, S. (2013). Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Zorunlu Eğitim Uygulamaları. *Asya Öğretim Dergisi*, 1 (1), 30-41.

Gracey, K., ve Davidson, M. (2012). *Youth, Green Jobs and Gender*. Academia, Accelerating the World's Research.

Güloğlu, T. (2005). The Reality of Informal Employment in Turkey. *International Programs Visiting Fellow Working Papers* , 1-35.

Gündoğan, N. (1999). Genç işsizliği ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç istihdam Politikaları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54 (1).

Gündoğan, N., Biçerli, M. K., ve Özkaplan, N. (2019). *Çalışma Ekonomisi*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Güney, K. (2019). Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Kaynakları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Güvenoğlu, H. ve Bayır, M. (2020). Genç İşsizliği Etkileyen Faktörlere İlişkin Ampirik Bir Analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (2), 19-36.

http 1: ab.gov.tr. (2022). https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi_105.html (Erişim Tarihi: 16.02.2022)

http-2:Eurostat (2021). https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training (Erişim Tarihi: 26.11.2021)

International Labour Organization (2015). *Decent Work*. 02 24, 2022 tarihinde ilo.org: <https://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm> (Erişim Tarihi: 26.12.2021)

- International Labour Organization (2010). Global Employment Trends For Youth, Special Issue On The Impact of the Global Economic Crisis on Youth. 1-87.
- International Labour Organization (2018). *Guide on Measuring Decent Jobs for Youth—Monitoring, Evaluation and Learning in Labour Market Programmes*. Geneva.
- İslamoğlu, E. ve Alp, E. (2019). Türkiye’de Okuldan İşe Geçiş: TÜİK’in Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçişini Araştırma Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9 (1), 103-121.
- Kabaklı, E. ve Gür, M. (2011). Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-Bütünleşme Analizi. *Uluslar arası İktisat Öğrencileri Kongresi*.
- Kanca, O. C. (2012). Türkiye’de İşsizlik ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (2), 1-26.
- Karabıyık, İ. (2009). Türkiye’de İşsizliği Doğuran Nedenler ve İşsizliğin Yapısı. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 181-201.
- Kesici, M. R. ve Selamoğlu, A. (2005). Genel Hatlarıyla Avrupa İstihdam Stratejisi ve Geçirdiği Dönüşüm. “İş, Güç” *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 7 (2).
- Kibritçiöğlu, A. (2001). Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Hükümetler, 1969-2001. *Yeni Türkiye Dergisi*, 7 (41).
- Kıraç, S. ve İlhan, B. (2010). Avrupa Birliği Oluşum Süreci ve Ortak Politikalar. *Milli Eğitim* (188), 191-201.
- Koley, A. ve Saget, C. (2005). Towards a Better Understanding of the Nature, Causes and Consequences of Youth Labor Market Disadvantage. *Social Protection Discussion Paper no. 0502, World Bank* .
- Kurtulmuş, S. (1998). Avrupa Birliği’nde İşsizlik ve İşsizliği Önleme Politikaları. *İstanbul Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri* (41-42).
- Linn, M. W., Sandefer, R., ve Stein, S. (1985). Effects of Unemployment on Mental and Physical Health. *American Journal of Public Health*, 75 (5).
- Mumcu, O. ve Çağlar, E. (2006). Türkiye’nin Nüfusu Zenginlik Kaynağı Olabilir mi? *TEPAV, Ekonomi Politikaları Araştırma Enstitüsü*, 24.
- Müller, W. (2005). Education and Youth Integration into European Labour Markets. *Mannheim Centre for European Social Research*, 46 (5), 461-485.

- Nilsen, Q. A., ve Reiso, K. H. (2011). Scarring Effects of Unemployment. *IZA Discussion Paper Series, No. 6198*, <https://ftp.iza.org/dp6198.pdf> .
- OECD (2004). *Environment and Employment: An Assessment, Working Party on National Environmental Policy*. [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=ENV/EPOC/WPIEEP\(2020\)7/FINAL&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=ENV/EPOC/WPIEEP(2020)7/FINAL&docLanguage=En) (Erişim Tarihi: 02.01.2022)
- OECD ve ILO. (2014). *Promoting better labour market outcomes for youth*. <https://www.oecd.org/g20/topics/employment-and-social-policy/OECD-ILO-Youth-Apprenticeships-G20.pdf> (Erişim Tarihi: 02.01.2022)
- O'Higgins, N. This Time It's Different ? Youth Labour Markets During The Great Recession. *Comprative Economic Studies*, 54 (2), 395-412.
- O'Higgins, N. (2001). Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective. *ILO*.
- Orlandi, F. (2012). Structural unemployment and its determinants in the EU countries. *European Commission Directorate General for Economic and Financial Affairs Publications*.
- Orszag, J. M., ve Snower, D. (1999). Youth unemployment and government policy. *Journal of Population Economics*, 12 (2), 197-213.
- Özcüre, G. (2016). *Avrupa Birliği-Türkiye Müzakere Sürecinde Sosyal Politika ve İstihdam*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Özgüler, V. ve vd. (2018). Göç ve Göçmen Sorunları. *Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi* . Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Özsunar Azman, F. (2020). Avrupa Birliği'nde Genç İşsizliğiyle Mücadele Politikaları ve Türkiye İçin Öneriler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Putun, M., Karataş, A. S., ve Akyıldız, İ. E. The Economic Consequences of the Youth Unemployment Case in EU Countries: A Critical Analysis. *International Journal of Economics and Finance Studies*, 9 (1), 77-99.
- Quintini, G. ve Manfredi, T. (2009). Going Separate Ways? School-to-Work Transitions in the United States and Europe. *OECD Social Employment and Migration Working Papers No.90* .
- Sağlam, M., Özüdoğru, F. ve Çıray, F. (2011). Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türk Eğitim Sistemine Etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 87-109.

- Selamoğlu, A. ve Kuvvet, L. (2006). *Katılım Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye'de İşgücü ve İstihdamın Görünümü*. Ankara: Belediye-iş.
- Sertkaya, Y. ve Okur, A. (2016). Türkiye'de Genç İşsizliğin Belirleyicilerine Yönelik Ekonometrik Bir Analiz. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (3), 155-168.
- Şahal Çelik, D. ve Şemşit, S. (2020). Türkiye – Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşmasının Uygulanmasında Suriyelilerin Etkisi ve Rolü. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (18), 66-84.
- Şahin, L. (2010). *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şişman, Y. (2003). Sosyal Politika Açısından Türkiye'de Çocuk ve Genç İşgücü. *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 3 (2), 477-509.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı* 1990-1994. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022).
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* 1984-1989. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Besinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1985-1989.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022)
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2021), *Ulusal Genç İstihdam Stratejisi 2021-2023*. <https://www.csgb.gov.tr/media/86869/ulusal-genc-istihdam-stratejisi-ve-eylem-plani-2012-2023.pdf>(Erişim Tarihi: 29.02.2022)
- T.C. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/ikinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022)
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı* 1973-1977. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Ucuncu_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1973-1977.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022)
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022)

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf> (Erişim Tarihi: 13.02.2022).
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-1996-2000.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022)
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2014-2023 Ulusal İstihdam Stratejisi. (2017). <http://www.uis.gov.tr/media/1437/uis2014-2023.pdf> (Erişim Tarihi: 18.02.2022)
- Tatar, F. (2019). *Türkiye'de Genç İşsizlik: Genç İşsizler Üzerine Saha Çalışması*. Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Turkey 2020 Report. *European Commission*.
- Tuzcu, G. (2002). Avrupa Birliği'ne Geçiş Sürecinde Türk Eğitiminin Planlanması. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- TÜİK. (2021). Hanehalkı İşgücü Araştırmasında Yapılan Düzenlemelere İlişkin Metodoloji Dökümanı.
- TÜİK. (2020). İşgücü İstatistikleri.
- TÜİK. (2021). İşgücü İstatistikleri.
- UNDP (2008). *Turkey 2008 Human Development Report- Youth in Turkey*. http://hdr.undp.org/sites/default/files/turkey_2008_nhdr_en.pdf (Erişim Tarihi: 27.02.2022)
- UNDP. (2014). UNDP Youth Strategy 2014-2017: Empowered Youth, Sustainable Future,. <https://www.undp.org/publications/undp-youth-strategy-2014-2017-empowered-youth-sustainable-future>. (Erişim Tarihi: 27.02.2022)
- UNEP (2008). *Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low-Carbon World*.
- UNEP (2011). *Towards a Green Economy Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication A Synthesis for Policy Makers*. <https://www.unep.org/explore-topics/green-economy>. (Erişim Tarihi: 24.02.2022)
- United Nations. (2015). *The World's Women 2015 Trends and Statistics*. New York: United Nations.

- Urhan, C. (2021). *Tematik İşler Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Kalkınma için Katalizör: Gençliğin Güçlendirilmesi*. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
- Van Rie, T. ve Ive, M. (2012). The European Union at Work: The European Employment Strategy from Crisis to Crisis. *Journal of Common Market Studies*, 50 (2).
- World Youth Report(2018). New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs. <https://www.un.org/development/desa/youth/wp-content/uploads/sites/21/2018/12/WorldYouthReport-2030Agenda.pdf> (Erişim Tarihi: 24.02.2022)
- Yaprak, Ş. (2009). Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de İstihdam Sorunu. İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Yavuz, H. (2015). Avrupa Birliği İstihdam Politikaları. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19 (2), 101-114.
- Yazar Aslan, B. ve Yamak, A. (2015). Türkiye’de 2000-2013 Döneminde Büyümenin Genç İşsizliğe Etkisinin Vektör Otoregresif Model ile Analizi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 16. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Özel Sayısı , 317-333.
- Yentürk, N., Kurtaran, Y., ve Nemutlu, G. (2006). Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Gençlik Çalışmaları 9* .
- Yıldırım, K., Karaman, D., ve Taşdemir, M. (2014). Makro Ekonomi. *Ankara Seçkin Yayıncılık* .
- Yıldırım, S. (2006). *Avrupa Birliği’nde İstihdam Politikaları ve İşsizlik; Euro Alanında Gelişmeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yıldız, K. (2014). İşsizlik Türleri, Her Bir İşsizlik Türünün Toplam İşsizlikteki Payı ve Çeşitli Demografik Parametrelerle İlişkisi. *Akademik Bakış Dergisi* (45), 1-26.
- Yılmaz Eser, B. ve Terzi, H. (2008). Türkiye’de İşsizlik Sorunu ve Avrupa İstihdam Stratejisi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* (30), 229-250.
- Yılmaz, T., Fidan, F., ve Karataş, V. (2004). İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları Bir Alan Araştırması. *Sosyal Siyaset Konferansları İstanbul Yayınları*, 48.
- Youth and Migration. (2016). *Youth Issue Briefs United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA)* .
- Yüce Dural, B. (2010). Geçiş Ekonomilerinden Avrupa Birliği’nin Eski Üyelerine Göç Sorunu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (26).

Yüce Dural, B., ve Göl, V. (2021). Genç İşsizlik ve İstihdam, Eğitim veya Öğretimde Olmayan Gençler: AB ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. *International Conference on Eurasian Economies*, 230-239.

Yüksel Arabacı, R. (2020). Türkiye’de Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençlerin Sosyo-Demografik Yapısı ve İşgücü Piyasası ile Bağlantısı. *Amme İdaresi Dergisi*, 103-130.

Zaim, S. (1997). *Çalışma Ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.